

Grad Osijek

PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI ZA GRAD OSIJEK

ZA RAZDOBLJE
1. travnja 2018. – 31. ožujka 2028.

Izrađivač:

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
**Fakultet agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Osijek, 2018.

Naručitelj: **GRAD OSIJEK**
Franje Kuhača 9
31000 Osijek
OIB: 30050049642

Projekt: **PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI
ZA GRAD OSIJEK**
za razdoblje od 1. travnja 2018. do 31. ožujka 2028.

Izvođač: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Vladimira Preloga 1
31000 Osijek
OIB: 98816779821

Ovlašteni izrađivač:

Dekan: _____
prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić

Stručna osoba: _____
prof. dr. sc. Tihomir Florijančić

Suradnici: doc. dr. sc. Ivica Bošković
izv. prof. dr. sc. Siniša Ozimec
Ras Lužaić, dipl. ing.
Karolina Tucak

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PODACI O POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA	5
2.1. Akt o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta	5
2.1.1. Osnovni podaci o Gradu Osijeku	5
2.1.2. Podaci iz akta o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta	5
2.2. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta te njenoj površini razrađenoj po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom	7
2.2.1. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta	7
2.2.2. Površina po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom	7
2.3. Opis prirodnih značajki površina izvan lovišta	9
2.3.1. Orografske prilike	9
2.3.2. Hidrografske prilike	9
2.3.3. Klimatske prilike	9
2.3.4. Edafski čimbenici	10
2.3.4.1. Geomorfologija	10
2.3.4.2. Tlo	10
2.3.5. Biljne zajednice	11
2.3.5.1. Šumske biljne zajednice	11
2.3.5.2. Poljoprivredne kulture, travnjačke i makrofitske biljne zajednice	11
2.3.6. Infrastruktura i antropogeni utjecaj	13

3. PROCJENA BROJNOGA STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAM IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI	14
3.1. Prikaz brojnoga stanja divljači	15
3.1.1. Prikaz brojnoga stanja za krupnu divljač	15
3.1.2. Prikaz brojnoga stanja za sitnu divljač	16
3.1.3. Prikaz brojnoga stanja za ostale životinjske vrste	17
3.2. PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNIH VRSTA DIVLJAČI	19
3.2.1. Procjena brojnog stanja JELENA OBIČNOG (<i>Cervus elaphus</i> L.)	19
3.2.2. Procjena brojnog stanja SRNE OBIČNE (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	21
3.2.3. Procjena brojnog stanja SVINJE DIVLJE (<i>Sus scrofa</i> L.)	23
3.3. PROCJENA BROJNOG STANJA SITNIH VRSTA DIVLJAČI	25
3.3.1. Procjena brojnog stanja JAZAVCA (<i>Meles meles</i> L.)	25
3.3.2. Procjena brojnog stanja MAČKE DIVLJE (<i>Felis silvestris</i> Schr.)	27
3.3.3. Procjena brojnog stanja KUNE BJELICE (<i>Martes foina</i> EHR.)	29
3.3.4. Procjena brojnog stanja KUNE ZLATICE (<i>Martes martes</i> L.)	31
3.3.5. Procjena brojnog stanja LASICE MALE (<i>Mustela nivalis</i> L.)	33
3.3.6. Procjena brojnog stanja DABRA (<i>Castor fiber</i> L.)	35
3.3.7. Procjena brojnog stanja ZECA OBIČNOG (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	37
3.3.8. Procjena brojnog stanja LISICE (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	39
3.3.9. Procjena brojnog stanja ČAGLJA (<i>Canis aureus</i> L.)	41
3.3.10. Procjena brojnog stanja TVORA (<i>Mustela putorius</i> L.)	43
3.3.11. Procjena brojnog stanja FAZANA – GNJETLOVA (<i>Phasianus</i> sp. L.)	45
3.3.12. Procjena brojnog stanja TRČKE SKVRŽULJE (<i>Perdix perdix</i> L.)	47
3.3.13. Procjena brojnog stanja PREPELICE PUĆPURE (<i>Coturnix coturnix</i> L.)	49
3.3.14. Procjena brojnog stanja ŠLJUKE BENE (<i>Scolopax rusticola</i> L.)	51
3.3.15. Procjena brojnog stanja ŠLJUKE KOKOŠICE (<i>Gallinago gallinago</i> L.)	53
3.3.16. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA (<i>Columba palumbus</i> L.)	55
3.3.17. Procjena brojnog stanja GUSKE DIVLJE GLOGOVNJAČE (<i>Anser fabalis</i> Latham.)	57
3.3.18. Procjena brojnog stanja GUSKE DIVLJE GLUHARE (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	59

3.3.19. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE GLAVATE (<i>Aythya ferina</i> L.)	61
3.3.20. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE KRUNASTE (<i>Aythya foligula</i> L.)	63
3.3.21. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE PUPČANICE (<i>Anas querquedula</i> L.)	65
3.3.22. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE KRŽULJE (<i>Anas crecca</i> L.)	67
3.3.23. Procjena brojnog stanja LISKE CRNE (<i>Fulica atra</i> L.)	69
3.3.24. Procjena brojnog stanja VRANE SIVE (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	71
3.3.25. Procjena brojnog stanja VRANE GAČAC (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	73
3.3.26. Procjena brojnog stanja ČAVKE ZLOGODNJAČE (<i>Coloeus monedula</i> L.)	75
3.3.27. Procjena brojnog stanja SVRAKE (<i>Pica pica</i> L.)	77
3.3.28. Procjena brojnog stanja ŠOJKE KREŠTALICE (<i>Garrulus glandarius</i> L.)	79
3.3.29. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI	81
4. UVJETI ZAŠTITE PRIRODE	87
5. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI	108
5.1. Zabrana lova divljači osim izuzetaka	108
5.2. Provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko – zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači, ljudi i stoke	110
5.3. Spašavanje divljači od elementarnih nepogoda	119
5.4. Poduzimanje preventivnih mjera kod izvođenja poljoprivrednih i drugih radova	119
5.5. Pravilan izbor i primjena zaštitnih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji	120
5.6. Suzbijanje nezakonitog lova	120
6. MJERE ZA SPRJEČAVANJE ŠTETA OD DIVLJAČI	121
6.1. Edukacija i suradnja s vlasnicima i korisnicima površina izvan lovišta	121
6.2. Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava	122
6.3. Izgon divljači te upotreba zaštitnih sredstava i plašila	123
6.4. Uklanjanje poljoprivrednih usjeva do agrotehničkog roka	123
6.5. Smanjivanje brojnog stanja divljači (lov)	124

7. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA	132
8. PRIKAZ POTREBNIH FINACIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI ZA RAZDOBLJE OD 2018./19. DO 2027./28. GODINE	138
9. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI	140
PRILOZI	151
Karta površina izvan lovišta	151
Zapisnik Stručnog povjerenstva za pregled Programa zaštite divljači	152
Rješenje o uvjetima zaštite prirode	154
Prethodna suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i energetike	157
Suglasnost na Program zaštite divljači	158

1. UVOD

Na temelju Zakona o lovstvu, lovište se ne može ustanoviti na površinama na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene zabranjen lov. Na površinama na kojima se ne ustanovljava lovište (u daljem tekstu: površine izvan lovišta) divljač je dužan zaštićivati vlasnik zemljišta, odnosno pravna ili fizička osoba koja koristi to zemljište. Divljač se na površinama izvan lovišta štiti i lovi u skladu s planskim aktom pod nazivom **Program zaštite divljači**, kojega za razdoblje od deset godina donosi pravna ili fizička osoba koja koristi ili upravlja površinama izvan lovišta, uz suglasnost nadležnog Ministarstva. Sanitarni i redukcijski odstrjel na površinama izvan lovišta obavlja pravna ili fizička osoba koja provodi program zaštite divljači, a ukoliko nije registrirana za obavljanje lova, isti će povjeriti registriranoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Površine izvan lovišta na kojima se nalazi **Grad Osijek**, za koje se donosi Program zaštite divljači, nalaze se u istočnom dijelu Osječko-baranjske županije. Administrativnom području Grada Osijeka, osim samoga grada Osijeka pripadaju i prigradska naselja: Josipovac, Višnjevac, Tvrđavica, Podravlje, Sarvaš, Nemetin, Klisa, Tenja, Brijest i Briješće. Površina izvan lovišta prostire se unutar granica sljedećih zajedničkih otvorenih lovišta: broj XIV/132 Osijek, broj XIV/133 Tenja, broj XIV/127 Livana, XIV/156 Bilje, XIV/121 Josipovac i XIV/134 Sarvaš. Grad Osijek s prigradskim naseljima predstavlja naseljeno područje na kojem se ne ustanovljuje lovište, ali zbog povoljnih stanišnih čimbenika na njegovom području stalno ili povremeno obitava određeni broj divljači te ostalih životinjskih vrsta.

Program zaštite divljači izrađen je za razdoblje:

1. travnja 2018. godine – 31. ožujka 2028. godine,

a izradio ga je **Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**, Vladimira Preloga 1, registriran za izradu lovnogospodarskih planova, koji posjeduje licenciju (odobrenje) upisanu u Upisnik licenciranih osoba Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije pod brojem 0860.

Program zaštite divljači namijenjen je definiranju stanja na području Grada Osijeka, vrsta i broja divljači i ostalih životinjskih vrsta koje obitavaju stalno ili se, povremeno ili privremeno, zadržavaju na području grada, a u skladu sa zakonskim propisima.

Program zaštite divljači izrađen je na temelju dostupne stručne literature i sukladno propisima iz područja lovstva, poljoprivrede, šumarstva te zaštite prirode i okoliša.

Propisi i planski dokumenti:

1. Zakon o lovstvu („Narodne novine“, broj: 140/05., 75/09., 14/14., 21/16. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 41/16. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 67/16. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 62/17.)
2. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“ broj: 33/01., 60/01., 129/05., 109/07., 125/08., 36/09., 150/11., 144/12., 19/13. – pročišćeni tekst, 137/15. - ispravak)
3. Zakon o šumama (“Narodne novine”, broj 68/18.)
4. Zakon o zaštiti prirode (“Narodne novine”, broj 80/13., 15/18)
5. Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama („Narodne novine“, broj 94/13.)
6. Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima („Narodne novine“, broj 15/2018)
7. Zakon o oružju (“Narodne novine”, broj 63/07., 146/08. - ispravak, 59/12 i 70/17.)
8. Pravilnik o lovostaju (“Narodne novine”, broj 67/10., 87/10., 97/13., 44/17., 34/18.)
9. Pravilnik o službenoj iskaznici i znački lovnog inspektora (“Narodne novine”, broj 142/12.)
10. Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (“Narodne novine”, broj 40/06., 92/08., 39/11. i 41/13.)
11. Pravilnik o potvrdi o podrijetlu divljači i njezinih dijelova i obilježavanju krupne divljači evidencijskim markicama („Narodne novine“, broj 95/10., 44/17.)
12. Pravilnik o uvjetima i načinu lova, nošenju lovačkog oružja, obrascu i načinu izdavanju lovačke iskaznice, dopuštenju za lov i evidenciji o obavljenom lovu (“Narodne novine”, broj 70/10.)
13. Pravilnik o potvrdi o podrijetlu divljači i njezinih dijelova i obilježavanju krupne divljači evidencijskim markicama („Narodne novine“, broj 95/10. i 44/17.)
14. Pravilnik o uvjetima i načinu lova, nošenju lovačkog oružja, obrascu i načinu izdavanju lovačke iskaznice, dopuštenju za lov i evidenciji o obavljenom lovu (“Narodne novine”, broj 70/10.)
15. Pravilnik o pasminama, broju i načinu korištenja lovačkih pasa za lov („Narodne novine“ broj 143/10.)
16. Pravilnik o načinu ocjenjivanja trofeja divljači, obrascu trofejnog lista, vođenju evidencije o trofejima divljači i izvješću o ocijenjenim trofejima (“Narodne novine”, broj 92/08.)
17. Pravilnik o načinu lova s pticama grabljivicama i programu o polaganju sokolarskog ispita (“Narodne novine”, broj 110/10.)
18. Pravilnik o lovočuvarskoj službi (“Narodne novine”, broj 63/06.)
19. Pravilnik o stručnoj službi za provedbu lovnogospodarske osnove (“Narodne novine”, broj 63/06, 101/10. i 44/17)
20. Pravilnik o osposobljavanju kadrova u lovstvu („Narodne novine“, broj 78/06, 92/08.)
21. Pravilnik o načinu lova u graničnom pojasu (“Narodne novine”, broj 67/06.)
22. Pravilnik o načinu uporabe lovačkog oružja i naboja (“Narodne novine”, broj 68/06 i 66/10.)
23. Pravilnik o sadržaju i načina vođenja središnje lovne evidencije („Narodne novine“, broj 67/06 i 73/10.)

-
24. Cjenik divljači ("Narodne novine", broj 67/06.)
 25. Odštetni cjenik za izračun naknade za štete na divljači i lovištu ("Narodne novine", broj 67/06.)
 26. Rješenje o Uvjetima zaštite prirode za površine izvan lovišta za Osijek izdano od Ministarstva zaštite okoliša i energetike.
 27. Uredba o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj 124/13. i 105/15.)
 28. Pravilnik o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama („Narodne novine“, broj 84/96. i 79/02.)
 29. Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta („Narodne novine“, broj 114/17.)
 30. Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine ("Narodne novine", broj 72/17.)
 31. Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama („Narodne novine“, broj 144/13. i 73/16.)
 32. Pravilnik o prijelazima za divlje životinje („Narodne novine“, 5/07.)
 33. Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima („Narodne novine“, broj 88/14.)
 34. Pravilnik o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže („Narodne novine“, 15/14.)
 35. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972.). Nostrifikacija o sukcesiji („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/93.)
 36. Konvencija o močvarama koje su od međunarodnog značaja naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsar, 1971.). Nostrifikacija o sukcesiji („Narodne novine“- Međunarodni ugovori, broj 12/93.)
 37. Konvencija o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine -Međunarodni ugovori, broj 6/96.)
 38. Protokol o biološkoj sigurnosti (Kartagenski protokol) uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti (Montreal, 2000.). Zakon o potvrđivanju (Narodne novine-Međunarodni ugovori, broj 7/02.)
 39. Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonn, 1979.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 40. Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979.) Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 11/00.)
 41. Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES), (Washington, 1973.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/99.)
 42. Konvencija o europskim krajobrazima (Firenza, 2000.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 12/02.)
 43. Sporazum o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA), (Bonn, 1996.) Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 44. Sporazum o zaštiti šišmiša u Europi (EUROBATS) (London, 1991.). Zakon o potvrđivanju („Narodne novine“-Međunarodni ugovori, broj 6/00.)
 45. Sporazum o razumjevanju u vezi s mjerama zaštite tankokljunog pozviždaća (*Numenius tenuirostris*). Republika Hrvatska potpisala 1994. godine.
 46. Sporazum o razumjevanju o zaštiti i gospodarenju srednjoeuropskom populacijom velike droplje (*Otis tarda*). Republika Hrvatska potpisala 2002. godine.
 47. Prostorni plan uređenja Grada Osijeka, („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 8/05; 5/09; 12/10; 03/11; 15/11 i 4/12).

Stručna i znanstvena literatura:

48. Andrašić, Drago: Zoologija divljači i lovna tehnologija. Zagreb, 1979.
49. Anonimus: Enciklopedija lovstva. Beograd, 1987.
50. Anonimus: Nacionalna klasifikacija staništa (IV. verzija). Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, 2014.
51. Anonimus: Poljoprivredna enciklopedija. Zagreb, 1970.
52. Anonimus: Šumarska enciklopedija. Zagreb, 1980.-1987.
53. Cvetnić, S.: Bakterijske i gljivične bolesti životinja. Zagreb, 2002.
54. Cvetnić, S.: Virusne bolesti životinja. Zagreb, 2005.
55. Čević, I.: Lovstvo. Zagreb, 1953.
56. Čević, I.: Uređenje lovišta. Zagreb, 1950.
57. Darabuš, S., Jakelić, I.Z., Kovač, D.: Osnove lovstva (VI izdanje). Zagreb, 2012.
58. Grubešić, M.: Utjecaj prirodnih i gospodarskih čimbenika na kvalitetu stojbine divljači. Zagreb, 1996.
59. Kraljić, B.: Istraživanje ekonomskih elemenata lovstva i lovnoga gospodarenja. Zagreb, 1991.
60. Martinović, J.: Tla u Hrvatskoj. Zagreb, 2000.
61. Meštrović, Š., Fabijanić, G.: Priručnik za uređivanje šuma. Zagreb, 1995.
62. Mustapić, Z. (ur.): Lovstvo. Zagreb, 2004.
63. Pintur, K.: Uzgoj sitne divljači. Karlovac, 2010.
64. Sertić, D.: Uzgoj krupne divljači i uređivanje lovišta. Karlovac, 2008.
65. Tucak, Z. (ur.): Lovstvo. Osijek, 2001.
66. Tucak, Z. (ur.): Zaštita divljači. Osijek, 2006.
67. Tutiš, V., Kralj, J., Radović, D., Ćiković, D., Barišić, S. (ur.): Crvena knjiga ptica Hrvatske. Zagreb, 2013.
68. Tvrtković, N. (ur.): Crvena knjiga sisavaca Hrvatske. Zagreb, 2006.
69. Vukelić, J.: Šumska vegetacija Hrvatske. Zagreb, 2012.
70. Zaninović, K., Gajić-Čapka, M., Perčec Tadić, M. et al.: Klimatski atlas Hrvatske / Climate atlas of Croatia 1961.-1990., 1971.-2000. Zagreb, 2008.

2. PODACI O POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA

2.1. Akt o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta

2.1.1. Osnovni podaci o Gradu Osijeku

Osijek (mađ. Eszék, njem. Esseg an der Drau) je grad u istočnoj Hrvatskoj. Smješten je u ravnici na desnoj obali rijeke Drave između 16-og i 24-og kilometra od ušća u Dunav. Najveći je grad u Slavoniji, četvrti po veličini grad u Hrvatskoj te sjedište Osječko-baranjske županije. Grad je industrijsko, upravno, sudsko i kulturno središte.

U sastavu grada Osijeka nalazi se 11 naselja: Brijest, Briješće, Josipovac, Klisa, Nemetin, Osijek, Podravlje, Sarvaš, Tenja, Tvrđavica i Višnjevac.

Prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Grad Osijek je jedinica lokalne samouprave na području utvrđenom. Obuhvaća područje naselja: Osijek, Brijest, Briješće, Josipovac, Klisa, Nemetin, Podravlje, Sarvaš, Tenja, Tvrđavica i Višnjevac. Granice Grada Osijeka idu granicama područja rubnih katastarskih općina, odnosno rubnih naselja koja ulaze u njegovo područje.

Osijek čini 7 gradskih četvrti: Tvrđa (stari grad, izgrađen većinom u 18. stoljeću), Gornji grad, Donji grad, Novi grad (uključujući naselje Sjenjak), Industrijska četvrt, Retfala i Jug II. Osijek je grad s najviše zelenila i zelenih površina u Hrvatskoj; na području grada nalazi se 17 parkova u ukupnoj površini od 394.000 m².

U samome naselju Osijeku živi 84.104 stanovnika, a na području administrativnog grada Osijeka 108.048 stanovnika (Popis stanovništva iz 2011. godine).

Osijek se nalazi na međunarodnom prometnom koridoru Budimpešta-Sarajevo-Ploče. Usprkos tome što koridor nema autocestu cijelom svojom dužinom, Osijek je spojen na mrežu autocesta Hrvatske. Do njega se dolazi autocestom A5, tzv. Slavonikom. U Osijek se može doći željeznicom, koristeći usluge hrvatskih željeznica, te zračnim putem preko Zračne luke Osijek. Organizirani putnički riječni promet Dravom do Osijeka ne postoji.

2.1.2. Podaci iz akta o proglašenju ili ustanovljenju površine izvan lovišta

Prostorni plan uređenja Grada Osijeka donešen je Odlukom Gradskog vijeća Grada Osijeka u prosincu 2005. godine („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 8/05). Zbog brojnih zahtjeva za izmjenama te zbog potrebe usklađivanja s novim Zakonom o prostornom uređenju i gradnji (NN broj 76/07, 38/09, 55/11, 90/11 i 50/12) pristupilo se izradi Izmjena i dopuna PPUGO-a. U travnju 2009. godine Gradsko vijeće Grada Osijeka donijelo je Odluku o Izmjenama i dopunama Odluke o donošenju Prostornog plana uređenja Grada Osijeka („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 5/09). Nakon donošenja predmetnih Izmjena i dopuna PPUGO-a, ukazala se potreba za pojedinačnim izmjenama i dopunama PPUGO-a

kako bi se omogućila realizacija započetih projekata. U studenom 2010. godine Gradsko vijeće Grada Osijeka donijelo je Odluku o Izmjenama i dopunama Odluke o donošenju Prostornog plana uređenja Grada Osijeka („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 12/10). Gradsko vijeće Grada Osijeka donijelo je u ožujku 2011. godine Odluku o izradi Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Osijeka („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 03/11) na osnovu koje se pristupilo izradi ovih Izmjena i dopuna PPUGO-a. U studenom 2011. i travnju 2012. donešene su Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o izradi Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Osijeka („Službeni glasnik“ Grada Osijeka broj 15/11 i 4/12) kojom su obuhvaćene i naknadno pristigle inicijative.

Administrativno područje Grada Osijeka

(Izvor: Izmjene i dopune Prostornog

https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2017/03/UP_tekst.pdf)

2.2. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta te njenoj površini razrađenoj po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom

2.2.1. Osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta

Površine izvan lovišta odnosno dijelovi administrativnog područja Grada Osijeka nalaze se u istočnom dijelu Osječko-baranjske županije, a u njegovom sastavu nalazi se 11 naselja: Brijest, Briješće, Josipovac, Klisa, Nemetin, Osijek, Podravlje, Sarvaš, Tenja, Tvrđavica i Višnjevac (u daljem tekstu Grad Osijek). Zemljopisni položaj: sjeverna širina 45° 32'; istočna dužina 18° 44'; nadmorska visina 90 m, a cjelokupna površina Grada Osijeka je 171 km². Grad Osijek s prigradskim naseljima predstavlja naseljeno područje na kojem se ne ustanovljuje lovište, ali zbog povoljnih stanišnih čimbenika na njegovom području stalno ili povremeno obitava određeni broj divljači te ostalih životinjskih vrsta.

Površina izvan lovišta prostire se unutar granica sljedećih lovišta:

- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/132 Osijek (u čijem se opisu granica nalaze naselja: veći dio zapadnog dijela, središnji i istočni dio grada Osijeka, Brijest, Nemetin i Tvrđavica);
- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/133 Tenja (u čijem se opisu granica nalazi naselje Tenja);
- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/127 Livana (u čijem se opisu granica nalazi naselje Briješće);
- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/156 Bilje (u čijem se opisu granica nalazi naselje Podravlje);
- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/121 Josipovac (u čijem se opisu granica nalaze naselja istočni dio Osijeka, Josipovac i Višnjevac);
- zajedničko otvoreno lovište broj XIV/134 Sarvaš (u čijem se opisu granica nalaze naselja Klisa i Sarvaš).

2.2.2. Površina po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom

Ukupna površina zemljišta na kojima prema odredbi članka 9. stavka 2. Zakona o lovstvu nije ustanovljeno lovište tzv. površina izvan lovišta odnosno površina Grada Osijeka iznosi oko 7.996 ha.

Razmjer površina utvrđen je na temelju podataka Državne geodetske uprave Područnoga ureda za katastar Osijek, ARKOD Preglednika, a iskazan je u obrascu PZD-1.

STRUKTURA POVRŠINA				
NAZIV POVRŠINE	VRSTA POVRŠINE	KULTURA	ZEMLJOVLASNIČKO RAZMJERJE	ha
1	2	3	4	5
KULTURE	ŠUMSKO	OBRASLO	Državno	299
			Privatno	
			Σ	299
		NEOBRASLO	Državno	
			Privatno	
			Σ	
	UKUPNO ŠUMSKO		DRŽAVNO	299
			PRIVATNO	
	POLJOPRIVREDNO	ORANICE	Državno	1.171
			Privatno	2.174
			Σ	3.345
		LIVADE	Državno	105
			Privatno	61
			Σ	166
		PAŠNJACI	Državno	12
			Privatno	
			Σ	12
		VIŠEGODIŠNJI NASADI (neograđeni)	Državno	
			Privatno	
			Σ	
OSTALO		Državno		
		Privatno		
		Σ		
UKUPNO POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	1.288	
		PRIVATNO	2.235	
SVEUKUPNO ŠUMSKO I POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	1.587	
		PRIVATNO	2.235	
JAVNE POVRŠINE	PROMETNICE			
	DRUGE JAVNE POVRŠINE			114
			Σ	114
OGRAĐENI VIŠEGODIŠNJI NASADI	VOĆNJACI			15
	VINOGRADI			
	RASADNICI			4
	OSTALO			
			Σ	19
PRIVREDNI RIBNJACI	RIBNJACI			
	OSTALO			
			Σ	
DRUGE POVRŠINE	IZGRAĐENO I NEIZGRAĐENO GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE			3.790
	VODE			5
			Σ	3.795
			ΣΣ	7.996

2.3. Opis prirodnih značajki površina izvan lovišta

2.3.1. Orografske prilike

Površine izvan lovišta se orografski nalaze u rasponu nadmorskih visina od 83,7 do 95,1 metra. Visinska amplituda je 11,4 m, prosječna visina terena iznosi 89 m, što ovo područje karakterizira izrazito niskim s jednoličnim reljefom. Mikroreljef je karakteriziran gredama različite površine te malim uzvisinama. Uslijed ravničarskog karaktera nisu nastale dublje depresije.

2.3.2. Hidrografske prilike

Površinom izvan lovišta tj. kroz sam grad Osijek protječe rijeka Drava koja nema posebnog utjecaja s obzirom da je veći dio obale utvrđen i nalazi se u urbanoj zoni. Sjeveroistočni dijelovi površina izvan lovišta su izloženi utjecaju rijeke Drave te prema tome i djelovanju visokog vodostaja i mogućim poplavama. Najviši vodostaj i moguće poplave su najčešće javljaju u ljetnim mjesecima i za to su korisne ako su kratkotrajne, jer se naplavljeni sitni pijesak miješa s humusom i čini tlo plodnijim. Pošto se radi o najbujnijem vegetacijskom periodu, poplave su vrlo nepovoljne ako traju duže vrijeme, kako za vegetaciju, tako i za divljač koja u to vrijeme vodi mladunčad.

2.3.3. Klimatske prilike

Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, područje Grada Osijeka ima tip klime oznake Cfb, što označava umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetima, u kojoj je srednja temperatura najtoplijeg mjeseca niža od 22 °C. Za prikaz klimatskih prilika korišteni su podaci meteorološke postaje Osijek za razdoblje od 1993. do 2013., prikazani u niže navedenoj tablici.

Vrijednosti odabranih klimatskih pokazatelja za meteorološku postaju Osijek (1993.-2013.)

Klimatski element ili faktor	Mjesečne vrijednosti												Srednja godišnja vrijednost
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Temperatura zraka (°C)	0,4	1,9	6,6	12,2	17,4	20,7	22,3	21,8	16,6	11,7	6,2	1,2	10,4
Količina oborine (mm)	45	39	41	52	69	83	60	69	74	53	60	60	703
Broj dana s kišom ≥ 0,1 mm	9	7	9	11	13	12	10	9	12	10	10	10	122
Broj dana sa snijegom ≥ 0,1 mm	9	9	2	-	-	-	-	-	-	-	2	7	29
Broj dana s mrazom	11	9	9	2	-	-	-	-	-	4	6	10	52
Broj dana s maglom	8	4	2	1	-	1	-	1	3	6	8	9	43

U razdoblju motrenja srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10,4 °C; najhladniji je mjesec siječanj, a najtopliji srpanj. Temperatura zraka osjetno raste između ožujka i travnja, dok osjetno pada između rujna i listopada. Apsolutni maksimum temperature zraka iznosi 40,3 °C dok je apsolutni minimum –25,1 °C. Srednje temperature po godišnjim dobima su: proljeće 12,1 °C; ljeto 21,6 °C; jesen 11,5 °C i zima 1,2 °C. Srednja temperatura vegetacijskog razdoblja, od travnja do rujna, iznosi 18,5 °C. Godišnje količine oborine iznose 703 mm. U vegetacijskom razdoblju padne 407 mm ili 58 % ukupne količine oborine. Srednje količine oborine po godišnjim dobima su: proljeće 162 mm; ljeto 212 mm; jesen 187 mm i zima 144 mm. Broj dana s kišom iznosi 122 dana u godini. Tijekom zimskih mjeseci pada snijeg, prosječno 29 dana u godini. Nepovoljna okolnost su česte fluktuacije oborinskog režima i činjenica da je najveći broj dana s tučom koncentriran u vegetacijskom razdoblju. Srednji godišnji broj dana s mrazom iznosi 41 dan. Rani mraz pojavljuje se početkom listopada, izuzetno krajem rujna dok je pojava kasnog mraza moguća sve do kraja travnja. Tijekom cijele godine na prevladava strujanje zraka iz zapadnog i istočnog smjera. Karakter klime nekog područja može se iskazati izračunom godišnjeg i mjesečnih kišnih faktora, te toplinskih oznaka klime. Analizom podataka s meteorološke postaje Osijek utvrđeno je da je klima u godišnjem prosjeku semihumidna i umjereno topla. Zimski mjeseci su perhumidni i hladni, dok su ljetni mjeseci saridni i vrući.

2.3.4. Edafski čimbenici

Tlo je abiotički čimbenik čija fizikalna i kemijska svojstva (mehanički sastav čestica tla, struktura, toplinski kapacitet, propusnost za vodu, pH vrijednost) značajno utječu na sastav i obilježja vegetacije, strukturu i pogodnost staništa te kvalitetu života divljači.

2.3.4.1. Geomorfologija

Područje površina izvan lovišta dio je šireg, nizinskog i ravničarskog prostora istočne Hrvatske. Naplavne ravni su oblikovane u mlađem holocenu (aluviju) i u njihovom sastavu prevladavaju pijesak, pretaloženi prapor i gline, dok se šljunci javljaju u većim dubinama. Riječne terase su ocjeditija područja od naplavnih ravni, te su stoga i pogodnije za razvoj naselja i poljodjelsko iskorištavanje.

2.3.4.2. Tlo

Prema pedološkoj karti Osječko-baranjske županije (<http://pedologija.com.hr/karte.htm>) na površinama izvan lovišta su zastupljeni sljedeći tipovi tla: lesivirano na praporu – semiglejno; černoziem na praporu - semiglejni i tipični; močvarno glejna – djelomično hidromeliiorirana; aluvijalna (fluvisol) i tip tla „veća naselja“. Pripadaju skupini hidromorfni tala koje karakterizira povremeno ili trajno prekomjerno vlaženje u dijelu profila ili u čitavom tlu. Prekomjerno vlaženje je stanje kad su sve pore ispunjene vodom koja stagnira ili se sporo kreće uslijed čega dolazi do redukcije spojeva željeza, mangana i sumpora i procesa oglejavanja.

2.3.5. Biljne zajednice

Život divljih životinjskih vrsta, uključujući divljač, u slobodnoj prirodi, a djelomično i na površinama izvan lovišta, neraskidivo je povezan s biljnim svijetom. Biljne zajednice (fitocenoze) određuju vrstu, izgled i funkcije pojedinih staništa koja nastanjuju populacije divljači.

Biljni svijet lovišta, sastavom i obilježjima flore i vegetacije, ima višestruko korisne uloge u životu divljači. Prije svega biljke su izvor hrane, sastavni su dio staništa u kojem pojedina vrsta obitava, pružaju zaklon, prostirku, mjesto za odmor ili brigu o pomlatku.

Prema postanku razlikujemo primarnu (prirodnu) i sekundarnu (antropogenu) vegetaciju. Prirodna se vegetacija razvija bez utjecaja čovjeka, npr. prirodne šume, vodna vegetacija, stijene. Antropogena vegetacija nastaje i održava se pod izravnim ili neizravnim utjecajem čovjeka (korovne i ruderalne zajednice, livade, pašnjaci, razni nasadi i kulture).

2.3.5.1. Šumske biljne zajednice

Prema biljno-geografskom položaju i razdiobi vegetacije Hrvatske, područje izvan lovišta nalazi se u Eurosibirsko-sjevernoameričkoj regiji, kojoj pripadaju kopneni nizinski i gorski krajevi Hrvatske.

Od **šumskih staništa** na manjem sjevernom dijelu područja površina izvan lovišta zastupljene su antropogene šumske sastojine, razvijene u obliku jednoličnih nasada euroameričke topole i vrbe ili šumaraka bagrema.

Kontinentalne šikare i živice razvijaju se kao rubni, zaštitni pojas uz šumske fitocenoze, uz rubove cesta, poljskih i šumskih putova, kanale i sl., a prepoznaju se po grmovima visine 2-3 m. Fitocenološki su određene u rangu asocijacije kaline i svibovine, *Corno-Ligustretum* Ht. 1962 corr. Trinajstić et Zi. Pavletić 1991). U flornom sastavu prevladavaju grmovi: trnina (*Prunus spinosa*), glog (*Crataegus oxyacantha*), svibovina (*Cornus sanguinea*), kalina (*Ligustrum vulgare*) lijeska (*Corylus avellana*), obična kurika (*Euonymus europaea*), kupina (*Rubus fruticosus*), bazga (*Sambucus nigra*), divlja ruža (*Rosa canina*), pavitina (*Clematis vitalba*), hudika (*Viburnum opulus*) i druge. Zeljastih biljaka je malo jer grmolike biljke svojim habitusom drastično reduciraju intenzitet svjetlosti koja dopire do tla. Na vlažnijim staništima pojavljuju se vrbe (*Salix caprea*, *Salix alba*).

Šikare pružaju dobar zaklon sitnoj i pernatoj divljači, a obiljem koštuničavih i bobičastih plodova dobar su izvor hrane zimi i ljeti za sve vrste divljači.

2.3.5.2. Poljoprivredne kulture, travnjačke i makrofitske biljne zajednice

Poljoprivredno zemljište (oranice, livade, pašnjaci i višegodišnji nasadi) zauzima rubne dijelove naselja na površinama izvan lovišta pa iako u suštini predstavlja stanište, nije namijenjeno gospodarenju divljači.

Intenzivno obrađivane oranice na okrupnjenim, homogenim parcelama, namijenjene su proizvodnji jednogodišnjih i višegodišnjih kultura (kukuruz, pšenica, ječam, soja, zob, suncokret, šećerna repa, uljana repica, lucerna i djetelina).

Pri obradi tla, sjetvi i žetvi koristi se laka i teška mehanizacija, u pravilu bez primjene plašila za divljač. Poljoprivredne kulture redovito se dohranjuju umjetnim, a vrlo malo stajskim gnojem. Upotreba pesticida je u granicama agrotehničkih propisa. Korištenje kemijskih sredstava (herbicida) u intenzivnim kulturama (kukuruz, žitarice, šećerna repa i uljana repa, suncokret), uzrokuje gubitak specifične korovne i ruderalne vegetacije koja pruža izvor hrane i zaklon autohtonoj sitnoj divljači, kao što su: zec, trčka, jarebica i prepelica. Mnogi kemijski spojevi koji dopijaju u okoliš štetno utječu na opće zdravstveno stanje divljači.

Ruderalna zajednica običnog vratića i običnoga pelina, fitocenološki određena u rangu asocijacije *Tanaceto-Artemisietum vulgaris* Sissingh 1950. To je nitrofilna biljna zajednica dvogodišnjih i višegodišnjih zeleni koja se optimalno razvija na tlu s povećanim sadržajem dušika. Dolazi na zapuštenim oranicama, uz rubove kanala, živica i poljskih putova.

Optimum razvitka postižu u srpnju i kolovožu, kada vegetacija dosegne visinu 80-130 cm. Prevladavaju visoke zeljaste biljke: obični vratić (*Tanacetum vulgare*), obični pelin (*Artemisia vulgaris*), pjegava kukuta (*Conium maculatum*), čičak (*Arctium lappa*), ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*) i druge. Pruža dobar izvor hrane divljači u lovištu.

Higrofilne i mezofilne livade obuhvaćaju skup staništa koja se kao spontano razvijeni antropogeni trajni stadiji održavaju redovitom kosidbom. Njihove ekološke funkcije primarno određuju ekološki čimbenici: razina podzemne vode i količina hranjivih tvari. S obzirom na prvi čimbenik, ove livade se nalaze između močvarnih zajednica visokih šaševa te zajednica brdskih livada. Ove livade ističu se vrlo bogatim florističkim sastavom, a u fitocenološkoj klasifikaciji svrstane su u razred *Molinio-Arrhenatheretea*.

Srednjoeuropske livade rane pahovke fitocenološki su određene u rangu asocijacije *Arrhenatheretum elatioris* i pripadaju kvalitetnim livadama košenicama. Razvijaju se izvan dohvata poplavnih voda. U flornom sastavu ističu se: rana pahovka (*Arrhenatherum elatius*), žućkasta zobika (*Trisetum flavescens*), divlja mrkva (*Daucus carota*), velika kiselica (*Rumex acetosa*), livadna kadulja (*Salvia pratensis*), livadni zečjak (*Ononis arvensis*) i druge.

Na površinama s izraženom visokom razinom podzemne vode i periodičkim plavljenjem postoje uvjeti za razvoj močvarne vegetacije iz razreda *Phragmito-Magnocaricetea*. U flornom sastavu prevladavaju visoke zeljaste, močvarne biljke ili helofiti.

Tršćaci obične trske, fitocenološki su određeni u rangu asocijacije *Phragmitetum australis* Soo 1927.; razvijeni su kao rubni pojas uz pliče dijelove vodotoka, kanala te u vlažnim depresijama.

Rogozik širokolisnog rogoza fitocenološki je određen u rangu asocijacije *Typhetum latifoliae* G. Lang 1973. Vrlo je rasprostranjena zajednica plitkih dijelova vodenih bazena s mirnom eutrofnom vodom; prepoznatljiv po manjim ili vrlo gustim skupinama širokolisnog rogoza (*Typha latifolia*) i prisutnosti močvarnih biljaka, primjerice: ježinac (*Sparganium erectum*), močvarna perunika (*Iris pseudacorus*), vrbolika (*Lythrum salicaria*), vodena metvica (*Mentha aquatica*), žabočun (*Alisma-plantago aquatica*), vučika (*Lycopus europaeus*) i vodoljub (*Butomus umbellatus*).

Močvara krutog šaša fitocenološki je određena u rangu asocijacije *Caricetum elatae* W. Koch 1926. To je vrlo rasprostranjena zajednica močvarnih šaševa u Hrvatskoj, prisutna je na mjestima s visokom razinom podzemne vode, te u depresijama koja su periodički plavljene, a osuše se tek za najveće suše. Karakteristični busenasti izgled zajednici daje kruti šaš (*Carex elata*).

2.3.6. Infrastruktura i antropogeni utjecaj

Površina izvan lovišta, odnosno površina Grada Osijeka je većinom naseljeno područje s periferno izdvojenim kompleksima industrijsko-poslovnoga karaktera. Na području grada postoje različite građevine stambeni, poslovni i sportski objekti, brojne prometnice, željezničke pruge i sl., tako da je narušavanje mira prisutno svakodnevno. No, većina naselja okružena je većim dijelom poljoprivrednim, a manjim dijelom šumskim površinama, stoga je i prisutnost divljači na površinama izvan lovišta svakodnevna pojava. To se posebice odnosi na rubne dijelove naselja, gdje zalazi prvenstveno sitna (lisica, čagalj, i dr.), a povremeno i krupna divljač (divlja svinja, srna obična i jelen obični). Iz ovoga razloga relativno su česti i naleti vozila na divljač. Isto tako, gradski parkovi mjesta su na kojima svakodnevno obitava i u proljeće se gnijezdi veliki broj sitne pernate divljači (siva vrana, vrana gačac, svraka, golub grivnjaš i dr.), a u napuštenim objektima nerijetko obitavaju neke vrste sitne dlakave divljači (kuna bjelica).

Na obradivom poljoprivrednom zemljištu prisutna je i poljoprivredna proizvodnja, kao dodatni čimbenik koji uznemiruje divljač. Uz sve navedeno zbog ostalih povoljnih stanišnih uvjeta prisutnost divljači na ovom području je česta.

3. PROCJENA BROJNOGA STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAM IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI

Na površinama Grada Osijeka, tijekom cijele ili dijelova godine, povremeno ili u prolazu, vrlo rijetko i stalno, obitava i dolazi niz životinjskih vrsta, a među njima i pojedine vrste krupne i sitne divljači. Na temelju Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači prema načinu migracije, divljač i životinjske vrste razvrstavaju se na sljedeći način:

1. Stalne vrste – koje obitavaju u lovištu tijekom cijele godine, nalaze hranu i zaklon te se razmnožavaju;
2. Sezonske vrste:
 - selice prolaznice – koje prelaze iz lovišta u lovište tijekom jedne lovne godine, a zavisno o godišnjem dobu (zimski i ljetni staništa, okomita i vodoravna migracija i slično);
 - selice stanarice (gnjezdarice) – koje dolaze u lovište tijekom proljeća te se u istom hrane, sklanjaju i razmnožavaju, a u jesen odlaze;
 - selice zimovalice – koje dolaze u lovište tijekom jeseni i zime te se u istom hrane i sklanjaju, a u proljeće odlaze;
3. Povremene vrste – koje dolaze u lovište samo poneke godine te se u njima hrane, sklanjaju ili razmnožavaju;
4. Prolazne vrste – koje tijekom svoje migracije prolaze kroz lovište. Dnevno kretanje divljači i životinjskih vrsta ne smatra se migracijom.

Na temelju članka 11. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači broj divljači i životinjskih vrsta, utvrđuje se:

1. Krupna divljač – opažanjem, praćenjem i brojanjem tijekom cijele lovne godine u lovištu, a iskazuje se brojem grla po spolnoj i dobnoj strukturi;
2. Sitna divljač:
 - zečevi, fazani, jarebice i trčke – metodom uzoraka prebrojavanjem na plohama najmanje površine 50 ha čija međusobna udaljenost ne može biti manja od 1.000 m, a u slučajevima kada nema mogućnosti postavljanja ploha broj divljači se utvrđuje praćenjem i brojanjem tijekom cijele lovne godine;
 - prepelice – prebrojavanjem glasanja u zoru od najmanje tri slušanja na jednom stajalištu najduže tri tjedna po njihovom dolasku u proljeće;

- divlje patke i crne liske – stalnim opažanjem, opažanjem izlazaka na vodenu površinu, na jutarnjem i večernjem preletu ili na hranilištima;
- ostala sitna divljač i životinjske vrste – opažanjem, praćenjem i brojenjem tijekom cijele lovne godine.

Broj divljači može se utvrditi i na drugi lovnoj struci priznati način i to: tehničkim sredstvima – snimanjem iz zraka, radarima, radioodašiljačima, markiranjem i sl. ; Lincoln metodom – djelomičnim markiranjem; metodom utvrđivanja tragova; metodom utvrđivanja izmeta; metodom osluškivanja; metodom povratnoga računanja – na temelju višegodišnjih odstrjela pojedine vrste divljači pri čemu se kontrolira i prirast.

3.1. Prikaz brojnoga stanja divljači

Brojno stanje divljači i drugih životinjskih vrsta utvrđuje se brojanjem, opažanjem, praćenjem, procjenom i brojenjem tragova. Na području površine izvan lovišta odnosno na području Grada Osijeka pojedine vrste divljači niti druge životinjske vrste nisu poželjne zbog velike opasnosti od ugrožavanja prometa, a time i ljudskih života i imovine, materijalnih šteta, a s druge strane i šteta na divljači i ostalim životinjskim vrstama. Iako divljač, kao i ostale životinjske vrste, nisu poželjne na ovim površinama izvan lovišta, određeni broj divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta obitava ili se povremeno pojavljuje na području Grada Osijeka.

Brojno stanje divljači koja obitava na području Grada Osijeka svedeno je na dan **1. travnja 2018. godine**, a isto tako navode se i vrste divljači te ostale životinjske vrste koje su se i koje se mogu pojaviti na području površine izvan lovišta.

3.1.1. Prikaz brojnoga stanja za krupnu divljač

Vrsta divljači	Muško	Žensko	Ukupno
	g r l a		
jelen obični (<i>Cervus elaphus</i> L.)	5	5	10
srna obična (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	10	10	20
svinja divlja (<i>Sus scrofa</i> L.)	5	5	10

3.1.2. Prikaz brojnoga stanja za sitnu divljač

Vrsta divljači	Muško	Žensko	Ukupno
	grla / kljunova		
jazavac (<i>Meles meles</i> L.)	3	3	6
mačka divlja (<i>Felis silvestris</i> Schr.)	3	3	6
kuna bjelica (<i>Martes foina</i> Ehr.)	50	50	100
kuna zlatica (<i>Martes martes</i> L.)	10	10	20
lasica mala (<i>Mustela nivalis</i> L.)	15	15	30
dabar (<i>Castor fiber</i> L.)	3	3	6
zec obični (<i>Lepus europaeus</i> Pall.)	10	10	20
čagalj (<i>Canis aureus</i> L.)	1	1	2
lisica (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	5	5	10
tvor (<i>Mustela putorius</i> L.)	3	3	6
fazan – gnjetlovi (<i>Phasianus sp.</i> L.)	30	30	60
trčka skvržulja (<i>Perdix perdix</i> L.)	-	-	-
patka divlja gluhara (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	50	50	100
patka divlja kržulja (<i>Anas crecca</i> L.)	10	10	20
vrana siva (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	250	250	500
vrana gačac (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	4000	4000	8000
čavka zlogodnjača (<i>Coloeus monedula</i> L.)	300	300	600
svraka (<i>Pica pica</i> L.)	100	100	200
šojka kreštalica (<i>Garulus glandarius</i> L.)	30	30	60

Osim navedenih preko ovoga područja prelaze ili povremeno na njemu obitavaju i prepelica pućpura (*Coturnix coturnix* L.), šljuka bena (*Scolopax rusticola* L.), šljuka kokošica (*Gallinago gallinago* L.), golub divlji grivnjaš (*Columba palumbus* L.), patka divlja glavata (*Aythya ferina* L.), patka divlja krunasta (*Aythya foligula* L.), patka divlja pupčanica (*Anas querquedula* L.), guska divlja glogovnjača (*Anser fabalis* Latham.), guska divlja lisasta (*Anser albifrons* Scopoli.) i liska crna (*Fulica atra* L.).

3.1.3. Prikaz brojnoga stanja za ostale životinjske vrste

Sisavci

Životinjska vrsta	Muško	Žensko	Ukupno
	grla / repova / komada		
vjeverica (<i>Sciurus vulgaris</i> L.)	20	20	40
lasica velika (<i>Mustela erminea</i> L.)	-	-	-
vidra (<i>Lutra lutra</i> L.)	5	5	10
jež obični (<i>Erinaceus europaeus</i> L.)	100	100	200
krtica (<i>Talpa europae</i> L.)	200	200	400
šumska voluharica (<i>Clethrionomys glareolus</i> L.)	100	100	200
livadna voluharica (<i>Microtus agrestis</i> L.)	100	100	200
poljska voluharica (<i>Microtus arvalis</i> Pall.)	200	200	400
patuljasti miš (<i>Micromys minutus</i> Pall.)	500	500	1000
kućni miš (<i>Mus musculus domesticus</i> L.)	1000	1000	2000
obični šumski miš (<i>Apodemus sylvaticus</i> L.)	200	200	400
mala rovka (<i>Sorex minutus</i> L.)	200	200	400
dugokrili pršnjak (<i>Miniopterus schreibersi</i>)	30	30	60
velikouhi šišmiš (<i>Myotis bechsteinii</i>)	20	20	40

Ptice

Životinjska vrsta	Muško	Žensko	Ukupno
	k l j u n o v a		
štekavac (<i>Haliaeetus albicilla</i> L.)	-	-	-
jastreb kokošar (<i>Accipiter gentilis</i>)	1	1	2
kobac ptičar (<i>Accipiter nisus</i> L.)	1	1	2
škanjac mišar (<i>Buteo buteo</i>)	20	20	40
vjetruša (<i>Falco tinnunculus</i>)	10	10	20
crna lunja (<i>Milvus migrans</i> Bodd.)	-	-	-
crvena lunja (<i>Milvus milvus</i> L.)	-	-	-
sova šumska (<i>Strix aluco</i>)	-	-	-
ćuk (<i>Otus scops</i> L.)	10	10	20
djetlići i žune (<i>Picidae</i> sp.)	20	20	40
grlica divlja (<i>Streptopelia turtur</i> L.)	20	20	40
sivi sokol (<i>Falco peregrinus</i> Tunstall)	1	1	2
domaći vrabac (<i>Passer domesticus</i> L.)	500	500	500
crna roda (<i>Ciconia nigra</i> L.)	-	-	-
čaplja siva (<i>Ardea cinerea</i>)	10	10	20
velika bijela čaplja (<i>Egretta alba</i> L.)	10	10	20
riječni galeb (<i>Larus ridibundus</i>)	20	20	40
eja močvarica (<i>Circus saeruginosus</i> L.)	5	5	10
eja livadarka (<i>Circus pygargus</i> L.)	2	2	4
kukavica (<i>Cuculus canorus</i>)	5	5	10
pupavac (<i>Upupa epops</i> L.)	5	5	10
vodomar (<i>Alcedo atthis</i> L.)	-	-	-
poljska ševa (<i>Alauda arvensis</i> L.)	10	10	20
siva žuna (<i>Picus canus</i> Gm.)	-	-	-
guska divlja siva (<i>Anser anser</i> L.)	5	5	10
crvenokljuna čigra (<i>Sterna hirundo</i> L.)	-	-	-
mali djetlić (<i>Picoides minor</i> L.)	5	5	10
lastavica (<i>Hirundo rustica</i> L.)	100	100	200
čvorak (<i>Sturnus vulgaris</i>)	500	500	1000
drozd (<i>Turdus philomelos</i> Brehm)	50	50	100
domaći golub (<i>Collumba domesticus</i>)	3000	3000	3000

i druge životinjske vrste.

Pravna ili fizička osoba koja je zadužena za provedbu Programa zaštite divljači dužna je svake lovne godine utvrditi brojno stanje divljači na površinama izvan lovišta, odnosno na području Grada Osijeka te njihovo brojno stanje upisati u obrazac PZD – 2 za svaku pojedinu lovnu godinu.

3.2. PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNIH VRSTA DIVLJAČI

3.2.1. Procjena brojnog stanja JELENA OBIČNOG (*Cervus elaphus* L.)

JELEN OBIČNI (*Cervus elaphus* L.) u Hrvatskoj obitava u šumskim kompleksima uzduž Dunava, Drave i Save, u Gorskom kotaru, Velikoj i Maloj Kapeli, dijelu Hrvatskog primorja, a znatno manje na Velebitu i Ličkoj Plješivici. Nalazimo ih i na području Istre, osobito na Učki i Ćićariji. Građom tijela odaje dojam skladne, plemenite i snažne životinja. U usporedbi s tijelom, glava mu je uska i vitka, a što je stariji, to je punija i šira. Oči su kestenjaste, a ispod njih ima suzne žlijezde što izlučuju masnu ljepljivu masu. Uške su dosta velike, nešto manje od polovice glave. Između uški na glavi su rožišta, koja su deblja i niža što je jelen stariji. Stariji jelen na vratu ima grivu, a košuta je nema. Griva se proteže po cijelome vratu do prsa. Noge su mu visoke i snažne. Noge mu završavaju papcima po kojima je i red dobio ime (papkari). Visina tijela u grebenu je 120 – 150 cm, a dužina od vrha njuške do korijena repa 225 – 275 cm, dok mu je rep 30 cm. Jelen je mase od 125 do 250 kg, a košuta od 70 do 150 kg, ovisno o biotopu i soju. Boja dlake je različita na pojedinim dijelovima tijela, ovisno o izloženosti svjetlu, pa je na leđima i sa strane nešto tamnija nego na trbuhu. Boja dlake ovisi i o spolu i o godišnjem dobu. Osim suzne žlijezde odnosno udubine ispod oko iz koje se luči miris, košuta i jelen imaju mirisne žlijezde s vanjske strane skočnog zgloba (podkoljenska mirisna žlijezda). Osjetila u jelena običnog su vrlo dobro razvijena. Životni vijek jelena običnog je 15 – 20 godina. Kostur jelena građen je za trčanje i preskakanje. Mišići su vrlo snažni pa mu omogućuju brz bijeg i skokove koji mogu biti dugi i do 12 m, a u visinu može bez zaleta skočiti do 2,5 m.

Jelen obični je divljač sumraka jer su ga prilike natjerale da se štiti mrakom. Tijekom vegetacije mužjaci žive odvojeno od ženki i obično ne stvaraju krda. Zimi je pak obrnuto pa i mužjaci i ženke žive u krdima. Jelen se glasa najviše tijekom parenja, kad izaziva protivnika na bitku radi osvajanja ili očuvanja već postojećeg krda košuta. Jelen je poligam i za vrijeme parenja okuplja više košuta u „harem“, oplođujući sve. Parenje u nizini počinje koncem mjeseca kolovoza i završava koncem mjeseca rujna. Jelen riče najviše u sumrak, tijekom noći i zorom, ali i danju u vrijeme najjače rike, odnosno kad je ona na vrhuncu. Za to vrijeme vrlo malo jede pa izgubi 20 – 30 kg tjelesne mase. Košuta nosi 34 tjedana i u mjesecu svibnju oteli najčešće jedno, vrlo rijetko dva teleta. Zreli i stari jeleni odbacuju rogovlje već u mjesecu veljači ili mjesecu ožujku. Nešto kasnije odbacuju rogove srednjobni jeleni, a mlađi ih odbacuju u mjesecu travnju pa čak i mjesecu svibnju. Jelen se kreće na tri načina – korakom, kasom i trkom. Jelen je odličan plivač.

Dob se procijenjuje se određuje na osnovu fenološkog osmatranja. Mladunčadi se smatraju telad oba spola od trenutka telenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj i četvrtoj i petoj, srednji u šestoj, sedmoj i osmoj, a zreli u devetoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA JELENA OBIČNOG												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		g r l a										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Jelen obični											
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Jelen obični											
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Jelen obični											
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Jelen obični											
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Jelen obični											
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Jelen obični											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Jelen obični											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Jelen obični											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Jelen obični											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Jelen obični											

3.2.2. Procjena brojnog stanja SRNE OBIČNE (*Capreolus capreolus* L.)

SRNA OBIČNA (*Capreolus capreolus* L.) obitava na cijelom području Hrvatske, osim većine otoka i nekih priobalnih dijelova Dalmacije. Broj srna u različitim je područjima Hrvatske promjenjiv i ovisi o prilikama u njihovim staništima.

Tijelo srne skladno je i vitko, a građom je predodređena za život u gustom šikari, gustom visokoj travi i korovu. Iako ima duge i vitke noge, nije ustrajan trkač. Na nogama ima po dva crna sjajna papka, a iznad njih smješteni su, na stražnjoj strani, zapapci. Tijelo je od vrha do korijena repa dugo 130 – 140 cm, a u grebenu je visoko oko 75 cm. Visina, dužina i masa ovise o spolu, dobi, a osobito o biotopu. Ljetna je dlaka srne hrđastocrvene boje, a zimska kestenjastosiva, nalik boji suhog otpalog lišća. Na stražnjici ima žuto – bijelo područje dlaka koja je zimi potpuno bijelo i znatno veće, a naziva se ogledalo. Lanad ima smeđu dlaku s bijelim pjegama, koje se tijekom ljeta polako gube, a jesenskim linjanjem sasvim nestaju. Srne se linjaju dva puta godišnje, u proljeće i jesen. Srna i srnjak imaju između papaka stražnjih nogu imaju međuprstne mirisne žlijezde, koje izlučuju mirisnu tvar za označavanje traga. Na stražnjim nogama ispod skočnog zgloba oba spola imaju potkoljensku mirisnu žlijezdu, koja također luči miris.

Srnjak ima između rogova, prema čelu, čeonu mirisnu žlijezdu, kojom, trljajući rogovima o stabalca i grmlje, ostavlja svoje mirisne tragove i označava svoj teritorij. Srna pak ima na stražnjici mirisnu žlijezdu, koja jako miriše u vrijeme paranje kako bi privukla mužjaka. Osjetila su u srna dobro razvijena, osobito sluh i njuh. Vid im je dobar, ali zbog astigmatične građe očiju teže uočavaju stvari koje nisu u pokretu. Životni vijek srna je oko 15 godina. Tijekom života zubi se hranjenjem troše, a budući da je to trošenje dosta pravilno, po njemu se procjenjuje dob grla.

Dob se procjenjuje na osnovi fenološkog osmatranja. Mladunčadi se smatraju lanad oba spola od trenutka lanjenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj i četvrtoj, srednji u petoj i šestoj, a zreli u sedmoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA SRNE OBIČNE												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		g r l a										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Srna obična											
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Srna obična											
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Srna obična											
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Srna obična											
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Srna obična											
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Srna obična											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Srna obična											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Srna obična											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Srna obična											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Srna obična											

3.2.3. Procjena brojnog stanja SVINJE DIVLJE (*Sus scrofa* L.)

SVINJA DIVLJA (*Sus scrofa* L.) je naša autohtona divljač rasprostranjena na gotovo cijeloj površini Hrvatske, osim nekih dalmatinskih otoka. Zastupljena je više u šumskim područjima bogatim hranom (žir, bukvića, kesten), dok ih u crnogoričnim šumama, gdje je ponuda hrane lošija, ima manje. Voli močvarna područja u blizini rijeka i jezera, pogotovo ako se u okolini uzgajaju poljoprivredne kulture. Prednost joj je pred ostalom krupnom divljači njena velika moć reprodukcije. Svinja divlja nije vjerna staništu, pokretna je tražeći hranu i mir.

Tijelo i noge svinje divlje su snažni, trup je zbijen, plosnat, glava je klinasta s dugačkim rilom na čijem su kraju nosnice. Rilo je veoma mišićavo, a donja vilica pokretljiva i ojačana, što svinji divljoj daje veliku snagu kada ruje. Uši su srednje velike, najčešće stoje uspravno. Očni su otvori koso položeni i razmjerno mali. Rep je primjereno dug i tanak. Masa je različita, do 300 kg, ali nije u korelaciji s trofejnom vrijednošću. Tijelo je pokriveno oštrim tvrdim čekinjama, koje su na krajevima svjetlije i rascijepane. Čekinje s hrpta, gdje su najdulje, lovci nakon odstrjela uzimaju kao trofej. Zimi se ispod čekinja nalazi sloj guste vunaste dlake. Prasad je žućkasta ili siva, a sa svake strane ima tamne pruge. Svinja divlja ima zube očnjake, u vepra su razvijeniji mnogo jače nego u krmača i nazivaju se kljovama. U donjoj su vilici sjekači, u gornjoj brusači. Očnjaci krmače nazivaju se klicama. Ženka ima najčešće 10 sisa, od kojih je osam aktivnih. Osjetila su im odlično razvijena, ponajprije njuh i sluh, vid je nešto slabiji. Vrlo su oprezne. Svinja divlja se kreće korakom, kasom i trkom.

Dob se procijenjuje na osnovu fenološkog osmatranja. Mladunčad se smatraju prasad oba spola od trenutka prašenja do završetka prve lovne godine. Pomladak je divljač u drugoj lovnoj godini, mladi su divljač u trećoj, srednji u četvrtoj i petoj, a zreli u šestoj, sedmoj lovnoj godini i na više.

PROCJENA BROJNOG STANJA SVINJE DIVLJE												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		g r l a										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Svinja divlja											
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Svinja divlja											
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Svinja divlja											
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Svinja divlja											
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Svinja divlja											
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Svinja divlja											
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Svinja divlja											
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Svinja divlja											
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Svinja divlja											
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Svinja divlja											

3.3. PROCJENA BROJNOG STANJA SITNIH VRSTA DIVLJAČI

3.3.1. Procjena brojnog stanja JAZAVCA (*Meles meles* L.)

JAZAVAC (*Meles meles* L.) je naša autohtona divljač i nalazimo ga u svim staništima, i u nizinama i u brdsko – planinskim područjima. Iznimka su samo jadranski otoci. Dug je 60 do 70 cm, a visok 30 cm. Rep mu doseže 20 cm. Prosječne je mase desetak, a izrazito krupni primjerci mogu biti do 30 kg mase. Dlaka mu je po leđima sivocrna, a glava mu je bijela s dvije crne pruge što se pružaju od usta preko očiju i čela sve do iza tjemena. Prsa, noge i trbuh su crni. Prednje su mu noge bolje razvijene i snažnije od stražnjih i imaju jake i duge nokte. Raspored i građa mišića prednjih nogu prilagođeni su kopanju. Tijelo mu je zbijeno i snažno, prilagođeno životu pod zemljom. Stoga ima malene uši i oči, noge su mu kratke i snažne. Pod repom ima veliku mirisnu perianalnu žlijezdu, koja obilno luči sekret tipična i prodorna mirisa. Svežder je i hranu traži uglavnom njuhom u sumrak i noću. Hrani se šumskim plodovima, gomoljima, kukuruzom, voćem, jajima, kukcima, puževima te sitnom divljači koju može svladati. Čini štete u poljodjelstvu i u lovnom gospodarenju.

PROCJENA BROJNOG STANJA JAZAVCA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Jazavac					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Jazavac					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Jazavac					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Jazavac					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Jazavac					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Jazavac					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Jazavac					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Jazavac					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Jazavac					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Jazavac					

3.3.2. Procjena brojnog stanja MAČKE DIVLJE (*Felis silvestris* Schr.)

MAČKA DIVLJA (*Felis silvestris* Schr.) je strogo zaštićena vrsta Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama, ali je ujedno i divljač temeljem Zakona o lovstvu te će se njome gospodariti sukladno Planu gospodarenja divljom mačkom u RH.

Mačka divlja naizgled je vrlo slična običnoj domaćoj mački i građom tijela i obojenošću dlačnog pokrivača. No divlja je mačka krupnija i snažnije građe od domaće. Križa se s domaćom mačkom tako da u većini naših staništa ima križanaca. Krzno joj je neujednačene tamnosive boje prošarano tamnom linijom uzduž hrpta te poprečnim prugama po leđima i trbuhu. Na podbratku pa i vratu dlaka je svjetlija, odnosno žućkastobljeda, dok je na trbuhu zagasito sivo – žut. Tijelo joj je zbijenije i dugačko 80 – 90 cm, i visoko 35 – 45 cm. Mase je do 10 kg, a iznimno i više. Ima veću i zaobljeniju glavu sa snažnim vratom te jake noge. Na šapama ima pet prstiju s oštrim pandžama, koje pri hodu uvlači među jastučice na prstima. Rep je kitnjast, dugačak 40, pa i nešto više centimetara. Jednakomjerno je obrastao dlakom cijelom svojom duljinom, a na kraju završava tupo. Uzduž repa je 6 do 8 tamnih kolutova, koji su tamniji što su bliži vrhu repa, a on je sam crn. Sva su joj osjetila dobro razvijena, posebice vid. Zbog toga se dobro snalazi i u gotovo potpunu mraku.

PROCJENA BROJNOG STANJA MAČKE DIVLJE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Mačka divlja					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Mačka divlja					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Mačka divlja					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Mačka divlja					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Mačka divlja					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Mačka divlja					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Mačka divlja					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Mačka divlja					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Mačka divlja					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Mačka divlja					

3.3.3. Procjena brojnog stanja KUNE BJELICE (*Martes foina* EHR.)

KUNA BJELICA (*Martes foina* EHR.) je naša autohtona divljač, obitava u većini hrvatskih staništa i vidno je brojnija od kune zlatice. Osim što naseljava kontinentalni i središnji dio, izraziti je stanovnik juga te ju nalazimo u priobalju i na otocima. Štoviše, u krškim staništima je brojnija. U brdskim i brdsko – gorskim područjima obitava tijekom ljeta, a početkom zime migrira u niže predjele. To znači da je i u našim predjelima areal kune bjelice i kune zlatice uvelike zajednički. Kuna bjelica tjelesno je nešto manja od srodne joj zlatice, ali je zato robusnije građena. Sukladno tome ima kraće noge. Na grlištu, vratu i prsima ima mrlju bijele dlake po kojoj je i dobila naziv i po čemu ju razlikujemo od zlatice. Ta je mrlja uzdužno podijeljena na dva kraka čiji se vršci protežu do prednjih nogu pa i prelaze na njih. Dlaka kune bjelice je sivkastosmeđa, jer ima bjelkastu podlaku. To daje dojam svjetlije boje dlačnog pokrivača. Dlaka je nešto grublja i rjeđa nego u zlatice te se čini kao da ne pokriva dostatno njezino tijelo. Obraslost šapa dlakom nije izrazita te se u tragu uočavaju jastučići prstiju. Njuška u bjelice nije pigmentirana pa ima mesnatoružica-stu boju. Ostali detalji vanjštine podjednaki su opisu kune zlatice. Kuna bjelica, premda je spretna i okretna divljač, ipak nije dobar penjač poput kune zlatice pa su njena skrovišta pretežno na tlu, u različitim pukotinama, oborenim stablima, rupama, stijenama i napuštenim zdanjima. Zato je često viđamo u naseljima, parkovima, predgrađu, pa i gradskoj četvrti. Gustoća populacije u staništu kune bjelice bitno je veća nego u zlatice. I premda su obje kune asocijalna ponašanja, čini se da bjelica lakše podnosi pripadnike iste vrste na svom staništu. Svoj teritorij također obilježava izmetom i sekretom analnih žlijezda.

Lovina su joj sitni glodavci, ptice i njihova jaja, puhovi, vjeverice, mladi zečevi te kukci i njihove ličinke. Od biljne hrane uzima šumsko voće. Često se, kad nema lovine u staništu, uvlači u peradarnike i kokošinje, gdje napravi veliku štetu koljući perad. Lovi noću na većoj udaljenosti od nastambe, kako bi u proganjanju smanjila rizik od pronalaženja legla i nastambe. Način lova podjednak je kao u zlatice. Po načinu života i ponašanju vrlo je slična kuni zlatici, podjednako je okretna i krvoločna. Vješto skače, pliva i provlači se kroz uske pukotine. Zbog blizine naselja zalazi u voćnjake i vrtove praveći štetu na plodovima. Razmnožavanje je podjednako kao u zlatice, ima jedno leglo godišnje. Sezona parenja počinje u mjesecu srpnju i traje do konca mjeseca rujna. Gravidnost s embriotenijom nešto je kraća no u zlatice i traje 250 do 280 dana. Mladi dolaze na svijet u mjesecu travnju i mjesecu svibnju i rijetko ih je više od pet. Nakon tri mjeseca mladi se osamostaljuju i porodica se razilazi. Neprijatelju su joj kao i zlatici, orlovi, sove ušare i lisice. Bolesti su također zajedničke, ali je razlika u tome što bjelica puno češće završi pod kotačima automobila, jer je stanište blizu ljudskih naselja.

PROCJENA BROJNOG STANJA KUNE BJELICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Kuna bjelica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Kuna bjelica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Kuna bjelica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Kuna bjelica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Kuna bjelica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Kuna bjelica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Kuna bjelica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Kuna bjelica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Kuna bjelica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Kuna bjelica					

3.3.4. Procjena brojnog stanja KUNE ZLATICE (*Martes martes* L.)

KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.) je također naša autohtona divljač i obitava pretežno u brdskim i brdsko – gorskim staništima te većim šumskim kompleksima na nižoj nadmorskoj visini. Preferira starije šumske komplekse, bez gustog podrasta grmlja. Kuna zlatica duga je 70 – 80 cm, a od toga na rep otpada 20 – 25 cm. Visoka je oko 25 cm, a mase 1,5 do 2,0 kg. Tijelo joj je izduženo i gipko. Lubanja joj je građena tako da glavu može uvući u male otvore, rupe u tlu i otvore na deblima. Kamo uspije uvući glavu, uspijeva provući cijelo tijelo. Na glavi su uočljive kratke trokutaste i na vrhu zaobljene uši, krupne oči i crna njuška. Na glavi ima raspoređene taktilne dlake, iznad očiju, najviše na gornjoj usni te nešto ispod brade. Donja strana vrata i djelomice prsa zlatnožute su boje pa je po tome dobila ime. Ta malja svjetlije dlake uglavnom je zaokružena oblika i rijetko kada zahvaća prednje noge. Ima snažne i relativno kratke noge te se zahvaljujući tome vrlo spretno penje po drveću i kreće po krošnjama. Osnovna je boja dlačnog pokrivača kune zlatice kestenjasta do tamnosmeđa, a poddlaka je gusta i ima žućkaste vrhove. Rep joj je kitnjast, a dlaka je na njemu tamnija nego na tijelu. Osjasta je dlaka mekana i svilenkasta, što njezino krzno čini atraktivnim. Na nogama ima duge i oštre nokte koji joj pomažu u penjanju i hvatanju plijena. Na šapama imaju pet prstiju, a prostor između njih i sami jastučići prstiju obrasli su dlakom. Kuna zlatica je noćno aktivna životinja, odnosno u lov polazi u sumrak. Dan provodi u skrovištu, koje ne gradi i ne uređuje, nego preuzima od svoga plijena. Najbolja skloništa nalazi upravo u brojnim dupljama stabala u bjelogoričnim i mješovitim šumama. Tijekom zime s puno snijega i mraza dan provodi i u nadzemnim skloništima koja pronalazi u dnu debala, ispod sloja grmlja, u šupljinama oborenih debala te šupljinama u snijegu. Zbog svoje građe i spretnosti kuna zlatica se kroz šumu, u traženju plijena i u bijegu, kreće s krošnje na krošnju. Teritorijalna je životinja i svoj areal čuva od ostalih kuna, ne dajući ima da love na njemu. Kuna zlatica je grabežljivac i hrani se loveći plijen. Osnovna su joj lovina sitni glodavci, miševi i voluharice, jaja ili ptići u gnijezdu, poneka (šumska) koka, vjeverica, a katkad napada i krupniju dlakavu divljač, poput zeca, laneta i slično. Osim toga povremeno se hrani i šumskim voćem, odnosno jagodama, malinama, kupinama i slično. Osnovna su joj hrana voluharice pa u godinama kada ih ima u izobilju jede gotovo samo njih. Parenje se odvija za najtoplijeg dijela godine odnosno već od mjeseca lipnja do mjeseca kolovoza, po monogamnom načelu. Mužjak se mora sa suparnicima izboriti za ženku i pravo parenja. U kuna postoji embriotenija pa zametak miruje sve do mjeseca veljače. Ženke koje se nisu parile tijekom ljeta ponovno se pare u mjesecu veljači, tako da mlade donose na svijet kada i ostale ženke. U mjesecu ožujku ili mjesecu travnju ženka u meko nastrtom skloništu okoti tri do pet slijepih mladunaca. Roditelje počinju napuštati već s 45 dana. Kuna zlatica doživi 10 do 12 godina. Prirodni su neprijatelji kune zlatice lisica, i ris od dlakavih predatora te orao, sova ušara i jastreb od pernatih. Od nametničkih bolesti najčešći su šuga, krpeljivost i crijevni nametnici. Od zaraznih bolesti izložena je silvatičnoj bjesnoći.

PROCJENA BROJNOG STANJA KUNE ZLATICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Kuna zlatica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Kuna zlatica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Kuna zlatica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Kuna zlatica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Kuna zlatica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Kuna zlatica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Kuna zlatica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Kuna zlatica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Kuna zlatica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Kuna zlatica					

3.3.5. Procjena brojnog stanja LASICE MALE (*Mustela nivalis* L.)

LASICA MALA (*Mustela nivalis* L.) je naša najmanja zvijer i obitava po cijeloj Hrvatskoj. Vrlo je prilagodljiva raznovrsnu staništu te ju nalazimo u šumarcima, uz hrpe kamenja, plastove sijena, živice i ograde, uz okućnice i gospodarske zgrade, odnosno svuda gdje se zadržavaju štakori, voluharice i miševi. Lasica mala je vrlo okretna i spretna životinja. Ima usko vretenasto tijelo dugačko oko 20 do 25 cm. Od ukupne duljine tijela na rep otpada posljednjih 3 – 5 cm. Teži desetak dekagrama. Ženka je manja od mužjaka. Krzno je većinom zagasitocrvene do tamnosmeđe boje, ali se mogu naći i primjerci s ponešto sivkaste dlake. Po trbuhu, donjoj strani vrata i šapama dlaka joj je bijela. Ima dva para jakih očnjaka. Na svim šapama ima po pet prstiju s oštrim noktima, koji se ocrtavaju i u tragu. Kreće se u skokovima, a ima izvrsno razvijena sva osjetila. Osim odlično razvijenih osjetila, ima iznimnu brzinu te tjelesnu izdržljivost i snagu. Krase je i znatiželja i neustrašivost.

PROCJENA BROJNOG STANJA LASICE MALE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Lasica mala					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Lasica mala					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Lasica mala					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Lasica mala					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Lasica mala					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Lasica mala					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Lasica mala					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Lasica mala					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Lasica mala					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Lasica mala					

3.3.6. Procjena brojnog stanja DABRA (*Castor fiber* L.)

DABAR (*Castor fiber* L.) je strogo zaštićena vrsta Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama, ali je ujedno i divljač temeljem Zakona o lovstvu te će se njime gospodariti sukladno Planu gospodarenja dabrom u RH. U Hrvatsku je ponovo naseljen u razdoblju 1996. do 1998. godine u sklopu projekta „Dabar u Hrvatskoj“. Ukupno je uneseno 85 jedinki na lokalitete u Žutici kraj Legrada i na Česmi pokraj Čazme. Posljednjih godina njegova prisutnost zamijećena je i na području istočne Hrvatske, posebice Kopačkoga rita, no ova populacije vjerojatno je došla prirodnim putem, širenjem svoga areala iz Mađarske. Dabar je semiakvatična životinjska vrsta i najveći glodavac sjeverne polutke. Masivne i zdepaste je građe, izvrstan plivač i ronilac. Duljina tijela mu dosegne do 1 m, visina u hrptu 30 cm, a široki i plosnati rep dugačak je do 30 cm. Odrasla jedinka teška je 20 – 30 kg. Glava je straga široka i sužena, a prema naprijed završava kratkom i tupom njuškom. Nogu su kratke i vrlo snažne, stražnje su malo duže od prednjih, a završavaju s pet prstiju. Prednje noge imaju snažne prste i nokte, kojima dobro kopa zemlju, a na stražnjima među prstima ima plivaću kožicu. Tijelo je pokriveno dlakom (osim repa koji je ljuskav), koja je na vanjskom dijelu čvršća (osje), a ispod nje su vrlo sitne malje. Boja dlake je tamnokestenjasta do sivkasta, na trbuhu svjetlija. Kao i svi glodavci, i dabar se razlikuje vrlo izraženim prednjim zubima, glodnjacima, koji su crvene boje. Snažne čeljusti i oštri glodnjaci (u obliku dlijeta) omogućuju mu griženje drva te rušenje i pregrizanje stabla. Dabar je tipični monogam. Spolno je zreo s 2,5 godine, kada se mladi dabrovi odvajaju od roditelja i zasnivaju novu familiju. Parenje traje od mjeseca siječnja do mjeseca ožujka i odvija se u vodi. Gravidnost traje prosječno 105 dana, a mladi dolaze na svijet od mjeseca travnja do mjeseca lipnja. Ima jednu generaciju godišnje. Ženka okoti 1 – 5 mladih koji gledaju i dlakavi su odmah nakon okota. Sišu oko 2 mjeseca. Dabar doživi starost od 17 do 20 godina, a do 16. aktivno sudjeluje u reprodukciji. U dabra je najbolje razvijeno osjetilo vida. Idealna su mu staništa prirodne vodene površine, potoci, manje rijeke, jezera, mrtvice, ali se dobro snalazi i na kanalima i umjetnim jezerima ako su dobro obrasli vegetacijom. Izbjegava velike rijeke sa snažnim vodenim strujama i velikim oscilacijama vode.

PROCJENA BROJNOG STANJA DABRA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Dabar					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Dabar					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Dabar					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Dabar					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Dabar					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Dabar					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Dabar					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Dabar					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Dabar					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Dabar					

3.3.7. Procjena brojnog stanja ZECA OBIČNOG (*Lepus europaeus* Pall.)

ZECA OBIČNI (*Lepus europaeus* Pall.) u Hrvatskoj obitava na gotovo svim nizinskim staništima, u dolinama velikih rijeka i na nadmorskim visinama od 50 m do 250 m i većim otocima, ali i na planinama.

Boja je po leđima sivkasto – hrđasta, žućkastosmeđa, prilagodljiva godišnjem dobu, starosti i staništu, a po trbuhu bijela. Linjanje odnosno izmjena dlake, događa se dva puta godišnje. Prema gore zavrnuti rep odozgo je crn, a odozdo bijel. Uške koje su duže od glave imaju crnkaste vrhove. Na gornjoj usni imaju osjetilne dlake (brkovi). Sluh je izvanredno razvijen, kao i njuh. Iako su oči velike i samo djelomično pokrivene kapcima, vid je slab. Tijelo zeca čvrsto je građeno. Stražnje noge, sa samo četiri prsta, mnogu su duže, šire i jače od prednjih. Tabani su mu cijeli pokriveni gustom, žilavom dlakom različite vrste i finoće. Prosječna je dužina tijela odraslog zeca 58 cm, a njegova repa 9 cm. Visina do grebena ne prelazi 30 cm. Masa je 3,5 - 6 kg.

Parenje i koćenje (okot) mogući su više puta (3 do 5) tijekom godine. Parenje počinje već u mjesecu siječnju ili veljači. Period skotnosti zečice traje 41 do 42 dana. Unatoč relativno velikom biološkom (idealnom) prirastu, vrlo je malen tzv. realni prirast. Zečiči se rađaju u jednostavnom ležaju, logi, odnosno na posve ravnom tlu, u jednostavnoj udubini ili u dubokoj brazdi. Ako ih je više (4 do 5), zečica ih iz sigurnosnih razloga razmjesti odvojeno u dva ili više ležaja. Zečiči su spolno zreli i spremni za reprodukciju već nakon 6 do 8 mjeseci.

PROCJENA BROJNOG STANJA ZECA OBIČNOG						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Zec obični					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Zec obični					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Zec obični					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Zec obični					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Zec obični					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Zec obični					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Zec obični					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Zec obični					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Zec obični					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Zec obični					

3.3.8. Procjena brojnog stanja LISICE (*Vulpes vulpes* L.)

LISICA (*Vulpes vulpes* L.) je naš najrašireniji i najpoznatiji predstavnik porodice pasa. U Hrvatskoj je rasprostranjena po cijelom njezinu području i na nekim otocima (Krk, Rab).

Veličine je osrednjeg psa, visoka 45 – 50 cm i dugačka oko 120 cm. Od ukupne duljine tijela oko 40 cm otpada na kitnjasti rep. Tjelesna joj je masa 6 do 8 kg, premda može težiti i 10 – tak kg. U europske lisice razlikuju se dvije osnovne obojanosti tijela, s nekoliko nijansa. To je crvena boja dlake, koja je po cijeloj gornjoj strani sa svojevrsnim prijelazima u žutocrvene ili žutohrđaste nijanse. Dlaka, odrasle lisice u području čela, ramena i stražnjeg dijela leđa ima bijele vrhove pa se stoga doimaju srebrnim. Donji dio obraza i vrata odnosno grlište, te prsa su bijeli. Uši i šape su crni. Lisica hoda tako da stražnjim nogama staje u trag prednjih nogu. Na nogama ima po 4 prsta s pandžama koje ne može uvući. Od osjetila lisica ima vrlo dobro razvijen njuh i sluh, a vid joj je slabije razvijen. Takva kombinacija osjetila i nepogrešiv sluh omogućuju i slijepoj lisici da preživi. Mirisne žlijezde ima na šapama odnosno mekušima (tabanima) koji ostavljaju miris u tragu kojim prođe. Također ima analne žlijezde koje su zajednička osobina pripadnika porodice pasa. Njima se služi u obilježavanju teritorija. S gornje strane repa, uz sam korijen, oba spola imaju žlijezdu zvanu viola (*viola odorata*), koja je izrazito aktivna u vrijeme parenja. Najčešća i najvažnija parazitarna bolest je šugavost, a od zaraznih bolesti najopasniji je silvatični oblik bjesnoće (lisica je prirodni rezervoar virusa bjesnoće).

PROCJENA BROJNOG STANJA LISICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Lisica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Lisica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Lisica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Lisica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Lisica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Lisica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Lisica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Lisica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Lisica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Lisica					

3.3.9. Procjena brojnog stanja ČAGLJA (*Canis aureus* L.)

ČAGALJ (*Canis aureus* L.) obitava u Dalmaciji, otocima južnog Jadrana, Panonskoj Hrvatskoj, Kvarnerskom primorju, Istri i dijelu Gorskog kotara. U opisu izgleda i vanjštine čaglja prevladavaju tjelesne karakteristike svojstvene lisici i vuku. Duljina je njegova trupa 90 do 100 centimetara, a repa 24 centimetra. Visina u grebenu mu je od 45 do 50 centimetara. Tjelesna masa većinom mu je od 10 do 15 kilograma, iako kapitalni primjerci mužjaka mogu znatno premašiti tu težinu. Glava je slična lisičjoj te ima uspravne i nešto veće uši zaobljena vrha, krupne okrugle oči i dugu zašiljenu njušku, što zajedno glavi daje lisičji profil. Noge su mu duge i građom prilagođene trčanju. Trag mu je vrlo sličan lisičjem, premda je veći. U tragu osim otisaka šape ostavlja i tragove noktiju četiri prsta. Tijelo mu je relativno zbijeno, podjednako razvijeno u plećima i u slabinama i nije odviše snažno građeno. Rep mu je kitnjast i doseže do skočnog zgloba. Boja dlake na leđima mu je svijetla odnosno zlatnožuta do hrđasta, te je po hrptu, gornjoj strani vrata, vanjskoj strani nogu i repu protkana crnim dlakama. Prema trbuhu postaje svjetlija te je na samom trbuhu, donjoj strani vrata i unutarnjoj strani nogu gotovo bijela. Karakterističan oblik glavi čaglja daju duge dlake na obrazima. Glasa se zavijanjem poput psa, koje je neugodno jer podsjeća na ljudski jauk. Sva su osjetila vrlo dobro razvijena. Osobito se ističu njuh i sluh.

Obzirom da je prema smjernicama stručne podloge o gospodarenju čagljem RH Osječko-baranjska županija proglašena pogodnom za uzgoj čaglja u lovištima se dopušta odstrjel svih jedinki iznad zakonom propisanog biološkog minimuma.

PROCJENA BROJNOG STANJA ČAGLJA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Čagalj					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Čagalj					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Čagalj					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Čagalj					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Čagalj					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Čagalj					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Čagalj					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Čagalj					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Čagalj					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Čagalj					

3.3.10. Procjena brojnog stanja TVORA (*Mustela putorius* L.)

TVOR (*Mustela putorius* L.) je rasprostranjen je u većem dijelu Hrvatske. Pogoduju mu staništa koja obiluju hranom, bez obzira na to jesu li to ravnica, planina, šuma ili polje. Uglavnom češće nastanjuje područja uz ljudska naselja, osobito sela i seoska gospodarstva. Zapravo ljeti obitava u poljima, šumarcima i šumama, a zimi dolazi bliže naseljima, odnosno selima, pa i gradovima, jer na njihovu području lakše nalazi hranu.

Odrasli tvor dug je oko 40 cm, a rep oko 15 cm. Masa mu je do jednog kilograma. Tijelo je pokriveno tamnokestenjastom, gotovo crnom dlakom. Na leđima i bokovima dlaka je kestenjasta pa ta područja izgledaju svjetlije. Ispod tamne osjaste dlake vidi se finija žuta vunasta podlaka. Iza očiju i preko čela ima područje žuto – bijele dlake, koja se pruža obostrano malo ispod i iza ušiju. Jednako svijetla dlaka u obliku mrlje nalazi se oko njuške. Ima kratke noge, a uz anus perianalne žlijezde koje izlučuju sekret izrazito neugodna i prodorna smrada. Stiskanjem analnih žlijezda prska njihov sadržaj, čime se služi za obranu. Noćno je aktivna životinja. Dan provodi pretežno u skrovištu.

PROCJENA BROJNOG STANJA TVORA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Tvor					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Tvor					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Tvor					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Tvor					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Tvor					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Tvor					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Tvor					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Tvor					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Tvor					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Tvor					

3.3.11. Procjena brojnog stanja FAZANA - GNJETLOVA (*Phasianus sp. L.*)

FAZAN – GNJETLOVI (*Phasianus sp. L.*) obitava u gotovo svim našim krajevima, posebice u Podravini i Posavini. Nema ih ili ih ima malo u Lici, Gorskom kotaru i južnoj Dalmaciji.

Fazan je dug oko 60 cm, a toliko mu je dug i rep. Raspon krila je oko 75 cm, a masa 1,2 – 1,6 kg. Koka je manja, duga je oko 50 cm (rep 30 cm), a mase oko 1 kg. Pijevac je po glavi i vratu metalnozeline boje, prsa i trbuh su tamnocrveni, s tamnim pjegama, na pokrildu su bijele pjege. Rep je crvenosmeđ s tamnosmeđim poprečnim prugama. Ima ostruge. Ženka je mnogo jednostavnije i neuglednije obojena. Osnovna boja njezina perja prilagođena je boji zemlje i suhoga lišća, što joj je odlična zaštita.

Fazan je poligamna vrsta, ali i ženka se može pariti s više mužjaka. U prirodi je najpogodniji omjer spolova 1 : 4–5 u korist fazanki. Negdje potkraj mjeseca ožujka, dolaskom dužeg dana i toplijeg vremena, probudi se spolni nagon. Pri gniježđenju ženka se udalji od pijevčevog teritorija. Gnijezdo, promjera 22 cm i duboko 6 cm, pravi u tlu na rubu kultura (ne u sredini, po mogućnosti u blizini šumaraka), ispod malo otpalog granja obraslog travom; prostor mora biti obasjan suncem nekoliko sati na dan. Fazanka snese prvo jaje 8 do 10 dana poslije parenja (negdje oko 20. travnja). U 16–26 dana snese 8–18 sivomaslinastih jaja. Gnijezdo prekiva lišćem. Ženka sjedi na jajima 24 dana. Fazanka vodi piliće do starosti od 12 do 15 tjedana.

PROCJENA BROJNOG STANJA FAZANA - GNJETLOVA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Fazan - gnjetlovi					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Fazan - gnjetlovi					

3.3.12. Procjena brojnog stanja TRČKE SKVRŽULJE (*Perdix perdix* L.)

TRČKA SKVRŽULJA (*Perdix perdix* L.) ili poljska jarebica ili krža. U Hrvatskoj je rasprostranjena svuda gdje ima polja do 600 metara nadmorske visine.

Mase je 350 - 400 grama, duga 31 cm (od vrha kljuna do kraja repa). Rep je dug 8-10 cm, a raspon krila je 45 – 59 cm. Temeljna je boja perja boja zemlje s uzdužnim i poprečnim bjelkastim prugama. Kljun je prilično jak, sive je boje. Pisak i prsti pokriveni su rožnatim ljuskama. Mužjaci nemaju ostrugu. Vid i sluh razvili su se kao dva glavna osjetila za uočavanje opasnosti, jer trčke skvržulje dobro vide i čuju na veliku udaljenost. Njuh i okus slabo su razvijeni. U veličini i masi mužjaka i ženke nema razlike. Trčka skvržulja živi oko pet godina, ali ih vrlo malo dožive više od tri godine. Trčke skvržulje su jednoženci i idealan je omjer spolova 1: 1. Parenje počinje koncem mjeseca veljače, što ovisi o vremenskim prilikama. Mužjak bira ženku iz drugog jata, glasno ju doziva, obično u sumrak. Čim se mužjak i ženka spare, napuštaju jato i traže svoj životni prostor. Trčka skvržulja pravi gnijezdo u mjesecu travnju ili svibnju. Gnijezdo je udubina u tlu promjera 12 – 15 cm pokrivena suhom travom i vlastitim perjem. Najčešće ga napravi na nekošenoj travnatoj površini ili drugom neobrađenom zemljištu, na međi, u djetelini, živici i žitu. Trčka skvržulja snese 15 – 22 jaja po gnijezdu. Najbolja nesivost je u drugoj i trećoj godini života, a u četvrtoj i dalje naglo opada. Ženka sjedi na jajima 23 dana, a mužjak u blizini drži „stražu“. Osušeni pilići odmah napuštaju gnijezdo (potrkušci).

PROCJENA BROJNOG STANJA TRČKE SKVRŽULJE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Trčka skvržulja					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Trčka skvržulja					

3.3.13. Procjena brojnog stanja PREPELICE PUĆPURE (*Coturnix coturnix* L.)

PREPELICA PUĆPURA (*Coturnix coturnix* L.) ime je dobila po javljanju „puć-puć, puć-puruć“. To je naša najmanja koka. Nastanjuje gotovo cijelu Europu izuzev sjeverne Skandinavije i Rusije. S obale sjeverne Afrike dolazi krajem travnja ili početkom svibnja gdje se gnijezdi. Krajem kolovoza i početkom rujna, skuplja se u jata i lete preko mora u pravcu Afrike gdje provode zimu. Hrani se sjemenkama korova i kukcima. Parenje prepelica je u svibnju, lipnju i srpnju kada ženka snese u gnijezdu 7-14 bjelkastih i smeđe-žutih jaja s crnim pjegicama i točkama, te sjedi na njima oko 23 dana. Pilići su potrkušci i ostaju u jatu do selidbe. To uvjetuje i specifičan način bonitiranja lovišta.

PROCJENA BROJNOG STANJA PREPELICE PUĆPURA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Prepelica pućpura					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Prepelica pućpura					

3.3.14. Procjena brojnog stanja ŠLJUKE BENE (*Scolopax rusticola* L.)

ŠLJUKA BENA (*Scolopax rusticola* L.) je Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama strogo zaštićena gnjezdeća i proljetna preletnička populacija. K nama dolaze sa sjevera u jesen (listopad, studeni), prolaze kroz našu zemlju u južne krajeve, a krajem zimi i početkom proljeća se vraćaju s juga (veljača, ožujak). Živi u šumovitim krajevima, na vlažnom tlu iz kojeg kljunom vadi crve, gujavice, kukce, puževe, itd. Dane provodi u šumskom gustišu i branjevini. Hranu pronalazi da nogama i krilima lupa po tlu i tako tjera van iz stelje ili zemlje kukce i ostale sitne životinjice. Veličine je trčke, hrđaste smeđe boje s tamnim i bijelim poprečnim prugama na glavi i donjem dijelu tijela.

PROCJENA BROJNOG STANJA ŠLJUKE BENE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Šljuka bena					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Šljuka bena					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Šljuka bena					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Šljuka bena					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Šljuka bena					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Šljuka bena					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Šljuka bena					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Šljuka bena					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Šljuka bena					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Šljuka bena					

3.3.15. Procjena brojnog stanja ŠLJUKE KOKOŠICE (*Gallinago gallinago* L.)

ŠLJUKA KOKOŠICA (*Gallinago gallinago* L.) je Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama strogo zaštićena gnjezdeća i proljetna preletnička populacija. Ne razlikuje se previše od šljuke bena. Gnijezda pravi po močvarama, vlažnim livadama i šikarama. Ova ptica ima najduži kljun u odnosu na glavu, ali je znatno sitnija od bene. Tijelo joj je dugačko tek 25-27 cm. Odozgo je crveno-crno-smeđe boje sa žutim prugama, a na glavi ima svjetle uzdužne pruge. Rep joj je narančast s uskom bijelom prugom na kraju. U letu joj se posebno ističe stražnji bijeli rub krila.

PROCJENA BROJNOG STANJA ŠLJUKE KOKOŠICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Šljuka kokošica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Šljuka kokošica					

3.3.16. Procjena brojnog stanja GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA (*Columba palumbus* L.)

GOLUB DIVLJI GRIVNJAŠ (*Columba palumbus* L.) je ptica selica i naša gnjezdarica. Ima je u svim dijelovima svijeta. Dolazi u naše šume u proljeća, gdje se gnijezdi na drveću. Odlazi u jesen u velikim jatima. Ženka snese dva puta godišnje (travanj, lipanj) po dva jaja na kojima sjedi 17 dana. Gnijezda pravi u šumi, na visokim stablima. U nekoliko posljednjih desetljeća nastanjuje urbane sredine. Kao i većina drugih ptica, hrani se biljnom i animalnom hranom. Neprijatelji su joj ptice grabljivice, lasice i dr.

PROCJENA BROJNOG STANJA GOLUBA DIVLJEG GRIVNJAŠA						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Golub divlji grivnjaš					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Golub divlji grivnjaš					

3.3.17. Procjena brojnog stanja GUSKE DIVLJE GLOGOVNJAČE (*Anser fabalis* Latham.)

GUSKE GLOGOVNJAČE (*Anser fabalis* Latham.) su gnjezdarice Skandinavije i sjeveroistočne Europe, a kod nas divlje guske dolaze kao zimovalice i to u nizinskim dijelovima, ali im je brojnost različita, za jačih zima znatno su brojnije. Nastanjuju vlažna područja, močvare, depresije s tršćacima, livade, pašnjake i poljoprivredne površine. Glogovnjače su društvene, jata su im često brojna, a na noćilištima se katkad okuplja i po nekoliko tisuća ptica. Jata u letu zauzimaju V - formaciju. Kljunovi gusaka su prilagođeni paši jer se pretežno hrane travom i ostalim zeljastim biljem, uključujući žitarice i ostale poljodjelske kulture, ali i raznim sjemenkama. Na pašu odlaze u jatima tijekom dana. Za vrijeme gniježdenja hrane se i močvarnim biljem, njegovim podancima, gomoljima, cvjetovima i plodovima. Na noćilištima ih se ne smije loviti niti uznemiravati jer se tada rasprše u malim grupicama i noće na nesigurnim područjima, gdje često stradavaju od predatora. Guske stradavaju od krupnije zvijeri i najkrupnije grabljivice poput štekavca.

PROCJENA BROJNOG STANJA GUSKE DIVLJE GLOGOVNJAČE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Guska divlja glogovnjača					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Guska divlja glogovnjača					

3.3.18. Procjena brojnog stanja GUSKE DIVLJE GLUHARE (*Anas platyrhynchos* L.)

PATKA DIVLJA GLUHARA (*Anas platyrhynchos* L.) je najbrojnija i najrasprostranjenija patka divlja. Optimalna su staništa patke divlje gluhare prostrana, plitka močvarna područja, ali obitavaju i po riječnim rukavcima i mirnijim dijelovima rijeka i potoka, jezerima, barama i umjetnim kanalima, uključujući one u naseljima, na poljoprivrednim površinama i u vlažnim šumama. Na priobalnom moru zadržavaju se veoma rijetko. Gluhara je naša najveća patka plivarica, teži od 0,8 do 1,4 kg, a mužjak je nešto teži. Ženka je jednolično smeđeg tamno ispjeganog ruha (uključujući trbuh) s tamnijom prugom preko oka i svijetlom iznad oka. Mužjaci su jedinstveno obojani: glava i vrat su blistavo zeleni, od tamnoljubičastosmeđih prsa odvojeni su bijelom ogrlicom. Tijelo je sivo, podrepak, nadrepak i donji dio leđa su crni, a rubovi repa bijeli. U oba spola tijekom cijele godine zrcalo je plavo i omeđeno s dvije tanke bijele pruge. Gluhare su svejedi s vrlo širokim i raznolikim jelovnikom i načinima prikupljanja hrane. Od biljne hrane uzimaju alge i zelene dijelove vodenog bilja, ali i gomolje, podanke i plodove, katkad izlaze i na obale i okolna područja, gdje pasu poput gusaka i skupljaju sjemenke, uključujući žitarice i razne druge kulture na poljodjelskim površinama. Od životinjske hrane uzimaju različite vodene beskralježnjake, ponajviše kukce. Znatno manje jedu sitne ribe i vodozemce, uglavnom kad ih nađu uginule ili zarobljene u lokvicama. Najveći dio gluhara gnijezdi se od mjeseca travnja do mjeseca srpnja. Mužjaci ne sudjeluju u brizi oko potomstva. Gnijezda grade najčešće na tlu među gustom obalnom vegetacijom, ali i u širokim dupljama u stablima te vrbama sječenim u „glavu“. Gnijezda grade ženke, uglavnom od trave i lišća, iznutra ga oblažu paperjem koje čupaju s trbuha. Polazu najčešće 9 do 13 rjeđe 4 do čak 18) sivkasto-zelenikastih, katkad plavkastih jaja. Inkubacija traje 27 do 28 dana (najmanje 23, najviše 32 dana). Od predatora gluhare uništavaju zvijeri (vidra, lisica, divlja mačka, kune) i krupne grabljivice (orao štekavac, jastreb, sivi sokol), dok pačice hvataju crne lunje i eje močvarice, a jaja uništavaju i vrane te sitne zvijeri (jazavac, lisica, tvor, jež, kune).

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE GLUHARE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja gluhara					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja gluhara					

3.3.19. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE GLAVATE (*Aythya ferina* L.)

PATKA DIVLJA GLAVATA (*Aythya ferina* L.) patka je iz potporodice ronilica. Srednje je veličine. Odrasli mužjak ima dugi tamni kljun sa sivim kolutom, crvenu glavu i vrat, crna prsa, crvenu šarenicu i siva leđa. Odrasla ženka ima smeđu glavu i tijelo, a na kljunu ima suženi sivi kolut. Hranu traži ronjenjem. Hrani se vodenim biljkama, mekušcima, vodenim kukcima i manjim ribama. Najčešće u potragu za hranom kreće noću. Društvena je, zimi formira velika jata, u kojima se često nalaze i druge vrste pataka, kao što je krunasta patka, a poznato je da se s tom patkom ponekad križa. Staništa za vrijeme sezone parenja su joj močvare i jezera s metrom ili malo više dubine. Gnijezdi se širom Europe (i u Hrvatskoj) te u Aziji. Selica je, prezimljuje u na jugu i zapadu Europe.

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE GLAVATE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja glavata					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja glavata					

3.3.20. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE KRUNASTE (*Aythya foligula* L.)

PATKA DIVLJA KRUNASTA (*Aythya foligula* L.) patka je iz potporodice ronilica. Srednje je veličine. Odrasli mužjak je potpuno crn, osim bijelih bokova i plavo-sivog kljuna. Ističe se očiglednom krunom, po kojoj je vrsta dobila naziv. Odrasla ženka je smeđe boje, bokovi su joj svjetliji od ostatka tijela. Lako se poistovjećuje s ženkama drugih vrsta pataka. Prirodna staništa za gniježdenje su joj močvare i jezera bogata vegetacijom. Često se može naći i u obalnim lagunama, obalama i zaklonjenim ribnjacima. Hranu nalazi ronjenjem. Hrani se mekušcima, vodenim kukcima i nekim vodenim biljkama.

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE KRIUNASTE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja krunasta					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja krunasta					

3.3.21. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE PUPČANICE (*Anas querquedula* L.)

PATKA DIVLJA PUPČANICA (*Anas querquedula* L.) je nešto veća od kržulje i u našoj zemlji se gnijezde, a nakon othrane mladih odlaze pa ih svrstavamo u naše prolaznice. Rijetko se zadržavaju kod nas, a naše krajeve prelijeću u proljeće i jesen. Odrasle patke mase su od 250 do 550 grama, a narastu do 38 cm u duljinu s rasponom krila 65 cm. U mužjaka je tjeme tamnije smeđe boje, a od očiju pa do vrata proteže mu se jasno izražena bijela pruga. Oko kljuna i početnom dijelu vrata perje je smeđe boje i prošarano. Na trbuhu je perje bjelkaste boje. Perje na ramenima je nešto dulje i crno-bijele boje, a perje prednjeg dijela krila je uglavnom plavo-sive boje.

Živi u jatima koja su brojčano mala oko stotinjak jedinki. Hrani se biljnom i životinjskom hranom koja se mijenja tokom godine. Mlade jedinke više konzumiraju životinjsku hranu dok odrasle više koriste hranu bilnog porijekla. Parenje počinje u rano proljeće, a gniježđenje se odvija u drugoj polovici travnja i tijekom svibnja. Ženka snese do 10 jaja na kojima sjedi od 21 do 22 dana. Mladi nakon valjenja iz jaja mogu odmah hodati (potrkušci), odmah su sposobni brinuti o sebi i samostalno pronalaze hranu.

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE PUPČANICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja pupčanica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja pupčanica					

3.3.22. Procjena brojnog stanja PATKE DIVLJE KRŽULJE (*Anas crecca* L.)

PATKA DIVLJA KRŽULJA (*Anas crecca* L.) nije hrvatska gnjezdarica, ali je na cijelom području Republike Hrvatske relativno brojna preletnica i malobrojna zimovalica. Obitavaju po većim močvarnim područjima, ali i barama, poplavljenim poljima te lagunama i obalnim muljevima uz rub guste obalne vegetacije (trska, rogoz, šaš i slično).

Naša je najmanja vrsta patke, teži od 200 do 450 grama. Glava mužjaka jedinstveno je obojena: kestenjasto sa širokom zelenom, žuto obrubljenom prugom preko lica. Ima vodoravnu bijelu prugu ispod krila i žute plohe na podrepku. Bokovi su mu sivi, prsa svijetlosmeđa tamno ispjegana. Ženske su jednolično smeđe tamno ispjegane, slične ženkama gluhara, ali su mnogo manje. Trbuh im je bijel, zrcalo crno–zeleno, kljun i noge sivi. Patke divlje kržulje se drže u jatima, često i većim, po nekoliko stotina ptica. Lete žustro, s brzim zamasima krila, jata su u letu gusta i živahna.

Svejadi su, hrane se pretežno tijekom noći. Najčešće hranu skupljaju dok lagano plivaju glave uronjene u vodu ili dok polako hodaju po nekoliko centimetara dubokoj vodi i kljunom pretražuju i filtriraju mulj. Patke divlje kržulje uništavaju ptice grabljivice a prvenstveno jastreb, sivi i stepski sokol.

PROCJENA BROJNOG STANJA PATKE DIVLJE KRŽULJE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Patka divlja kržulja					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Patka divlja kržulja					

3.3.23. Procjena brojnog stanja LISKE CRNE (*Fulica atra* L.)

LISKA CRNA (*Fulica atra* L.) pripada porodici vodenih kokoški (rallidae) i njihovo tijelo je prilagođeno životu uz vodu. Crna liska je duljine oko 40 cm, a živi na vodenim površinama (prvenstveno močvarama). Ponekad se mogu vidjeti i na rijeci Dravi. Boja perja joj je potpuno crna. Ima karakterističnu bijelu lisu na čelu iznad kljuna. Rep joj je vrlo kratak, od 5 - 6 cm, prema vrhu šiljast, crne boje. Raspon krila joj je do 75 cm. Težina joj se kreće od 750 - 900 grama. Kljun je ravan i dug oko 3 cm. Oči su crvene s crnom zjenicom. One rone brže od pataka, zadržavaju se pod vodom i po 15 sekundi, a hranu nalaze na dubini od 75 cm. Crne liske nemaju plivaće kožice na nogama. Crne liske su uglavnom monogame, ali neke imaju po nekoliko bračnih partnera. Počinje se pariti početkom proljeća sve do ljeta. Neke vrste grade posebna gnijezda u kojim spavaju. Na obali između trske i drugog raslinja prave gnijezdo od trave i raznog raslinja, gdje dvaput godišnje, jednom u proljeće, drugi put početkom ljeta, snese od 8 - 15 žuto - zelenih jaja, s tamnim pjegama. Oba roditelja leže na jajima od 22 - 24 dana. Mladi ptici, napuštaju gnijezdo tri do četiri dana nakon izlijeganja, potrkusci su, roditelji ih nose na svojim leđima uz koje ostaju do dva mjeseca, a nakon toga se osamostaljuju.

PROCJENA BROJNOG STANJA LISKE CRNE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Liska crna					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Liska crna					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Liska crna					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Liska crna					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Liska crna					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Liska crna					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Liska crna					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Liska crna					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Liska crna					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Liska crna					

3.3.24. Procjena brojnog stanja VRANE SIVE (*Corvus corone cornix* L.)

VRANA SIVA (*Corvus corone cornix* L.) je naša najčešća i najrasprostranjenija vrana, obitava u cijeloj Hrvatskoj. Obitava na svim tipovima otvorenih i mješovitih staništa (uključujući naselja i poljodjelske površine) širom Hrvatske, a izbjegava jedino gusta i velika šumska područja i najviše planine.

Siva je vrana među krupnijim vranama, teže 0,4 do 0,7 kg. Sive je boje s crnom glavom, krilima i repom. Najdulji zabilježeni životni vijek u prirodi je 19 godina. Drže se pojedinačno, u parovima ili manjim skupinama, na bogatijim staništima okupljaju se u većem broju (smetlišta, žitna polja nakon žetve i slično), a povremeno stvaraju i prava jata. Gnijezde se u samotnim parovima. Let je prilično trom i spor, hoda često poskakujući. Agresivne su, često napadaju druge ptice, otimaju im hranu, okupljaju se oko sova i grabljivica i uznemiruju ih i slično. Svejedi su, hrane se vrlo raznoliko, raznim beskralježnjacima, sjemenjem (osobito žitaricama), plodovima, sitnim kralježnjacima (uključujući jaja i mlade ptice u gnijezdu), lešinama, raznim otpacima koje skuplja po smetlištima, poljodjelskim površinama i oko naselja, ali i naplavinama na obalama rijeka, jezera i mora. Često otimaju hranu od drugih ptica, pa i grabljivica.

Sive vrane grade gnijezda u krošnjama osamljenih stabala, u šumarcima ili uz rubove šuma, katkad i na stupovima dalekovoda. Polog se sastoji od 3 do 6 jaja, inkubacija traje 18 do 19 dana, a ptići se osamostaljuju nakon 30 do 38 dana.

Vrane sive imaju predatore srednje velike i krupne grabljivice (jastrebovi, sokolovi, orlovi), krupne sove (ušara) i zvijeri (kune, mačka divlja).

PROCJENA BROJNOG STANJA VRANE SIVE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Vrana siva					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Vrana siva					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Vrana siva					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Vrana siva					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Vrana siva					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Vrana siva					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Vrana siva					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Vrana siva					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Vrana siva					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Vrana siva					

3.3.25. Procjena brojnog stanja VRANE GAČAC (*Corvus frugilegus* L.)

VRANA GAČAC (*Corvus frugilegus* L.) je rasprostranjena samo u nizinskom dijelu Republike Hrvatske, u gorsku i priobalnu Hrvatsku ne zalazi. Naši su gačci stanarice, ali zimi pristižu gačci iz sjeveroistočne Europe koji su selice, tako da su u to vrijeme brojniji, katkad i u jatima od više tisuća ptica. Obitavaju po nizinskim poljodjelskim područjima i gradovima.

Veličine je sive vrane, ali je nešto lakše građen, teže od 0,34 do 0,6 kg. Potpuno je crna ruha s ljubičastim sjajem, u odraslih je koža oko kljuna gola. Kljun je nešto tanji, ravniji i šiljatiji nego u sive vrane, krila su mu nešto uža, zamasi krila brži, a let nešto lakši. Oko nogu ima znatno više perja, koje čini uočljive „gaće“, po čemu je i dobio ime. Najduži je zabilježeni vijek u prirodi 20 godina. Tijekom cijele godine, uključujući i gnijezdeću sezonu, gačci su društveni. Hrane se slično sivim vranama, no najviše se od svih vrana hrane kukcima i gujavicama koje iskapaju iz tla. Gačci se gnijezde kolonijalno, gnijezda grade u krošnjama visokog drveća, najčešće u šumarcima, drvoredima ili parkovima. Inkubacija i odgoj mladih traju nešto kraće nego u vrane sive. Vrana gačac ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA VRANE GAČAC						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Vrana gačac					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Vrana gačac					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Vrana gačac					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Vrana gačac					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Vrana gačac					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Vrana gačac					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Vrana gačac					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Vrana gačac					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Vrana gačac					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Vrana gačac					

3.3.26. Procjena brojnog stanja ČAVKE ZLOGODNJAČE (*Coloeus monedula* L.)

ČAVKA ZLOGODNJAČA (*Coloeus monedula* L.) rasprostranjena je širom Hrvatske, ali je najbrojnija uz gradove nizinske Hrvatske. Obitavaju na raznim tipovima otvorenih staništa.

Čavka zlogodnjača je znatno manja od sive vrane, teže od 180 do 280 g. Lako se razlikuje znatno tamnijom sivom bojom tijela s uočljivo svjetlijim zatiljkom, manjim i slabijim kljunom i biserno bijelim očima. Najduži je zabilježeni životni vijek u prirodi 14 godina.

Društvena je cijele godine, često se drži u jatu s gaćcima (u nizinskim predjelima gdje gaćci obitavaju). Glasanje joj je manje hrapavo i zvonkije nego u drugih vrana, a let je uočljivo brži, lepršaviji i spretiji nego u sive vrane i gaćca. Hrani se slično sivoj vrani, ali se za gniježdenja hrani pretežno beskralježnjacima, a rjeđe i manje od ostalih vrana sprema hranu za zimu. Gnijezda gradi po pukotinama litica, otvorima u zgradama i raznim drugim objektima, u parkovima i po dupljama u drveću. Čavka zlogodnjača imaju iste predatore kao i sive vrane.

PROCJENA BROJNOG STANJA ČAVKE ZLOGODNJAČE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Čavka zlogodnjača					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Čavka zlogodnjača					

3.3.27. Procjena brojnog stanja SVRAKE (*Pica pica* L.)

SVRAKA (*Pica pica* L.) je rasprostranjena u cijeloj Hrvatskoj, ali je u priobalju ograničena na plodne doline s prostranim poljodjelskim površinama. Obitavaju na svim tipovima otvorenih staništa, pogotovo onima s dovoljno raštrkanog drveća, grmlja i živica.

Lako je prepoznatljiva crno – bijela ptica s dugim ljestvičastim repom, izbliza se uočavaju ljubičasto – plav odsjaj leđa i krila i zeleni odsjaj repa. Teže 160 do 280 grama. Gnijezde se u osamljenim parovima, ali se često drže u manjim jatima, na zajedničkim noćilištima. Let joj je još slabiji i sporiji od leta drugih vrana. Hrani se slično vrani sivoj. Poput ostalih vrana, i svraka često skriva hranu, ali ne za zimu, nego ju jede već nakon tjedan do dva. Ako je ne iskoristi u tom roku, hrana propada. Takav način skrivanja hrane svrake primjenjuju gotovo cijelu godinu, ne samo u jesen poput ostalih vrana. Svrake grade velika, nadsvođena gnijezda u grmlju i krošnjama drveća. Polog se sastoji najčešće od 5 do 7 jaja, inkubacija traje 21 do 22 dana. Svraka ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA SVRAKE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Svraka					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Svraka					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Svraka					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Svraka					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Svraka					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Svraka					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Svraka					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Svraka					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Svraka					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Svraka					

3.3.28. Procjena brojnog stanja ŠOJKE KREŠTALICE (*Garrulus glandarius* L.)

ŠOJKA KREŠTALICA (*Garrulus glandarius* L.) obitava u raznim tipovima šumskih područja širom Republike Hrvatske. Najbrojnija je u raznovrsnim hrastovim šumama, uključujući niske hrastove šikare u priobalnom dijelu. Ponegdje ulazi i u veće parkove, naselja i voćnjake.

Šarena je i živih boja, a osobito je uočljiva bijela trtica, smečkasto tijelo i plave plohe po krilima. Teže od 130 do 200 grama. Šojka kreštalica je pretežito samotna, rijetko se okuplja u manja jata. Glasa se raznoliko, a često oponaša druge ptice. Hrani se raznoliko, poput ostalih vrana, ali se u gnijezdećoj sezoni ponajviše hrani gusjenicama koje skuplja po lišću (posebice hrastovom), a više od ostalih jede voće i žirove. U jesen skriva uglavnom žirove (rjeđe lješnjake i bukvicu), koje troši tijekom zime i proljeća. Skriva ih u tlu da ih gurne kljunom, a otvor zatrpa i pokrije listom, štapićem ili kamenčićem. Kada nakon nekoliko mjeseci tijekom zime ili proljeća, dolazi po skriveni žir, slijeće točno na skrovište i bez traženja ga uzima. Gnijezda šojki kreštalici su, nasuprot vranama, mala i obično dobro skrivena u krošnjama drveća ili grmlja. Polog je kao u svrake, ali inkubacija traje 16 do 17 dana. Šojka kreštalica ima iste predatore kao i vrana siva.

PROCJENA BROJNOG STANJA ŠOJKE KREŠTALICE						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.	Šojka kreštalica					
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.	Šojka kreštalica					

3.3.29. Procjena brojnog stanja OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI

Ako bi još neke vrste sitne divljači, osim navedenih, bile zamijećene na površinama izvan lovišta odnosno u Gradu Osijeku, iste vrste odnosno njihovu brojnost potrebno je evidentirati u obrascu PZD – 3 i to za svaku pojedinu lovnu godinu.

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.						
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.						
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.						
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.						
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.						
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.						
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.						
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.						
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.						
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.						
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.						
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.						
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.						
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.						
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.						
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.						
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.						
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.						
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.						
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.						
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						

PROCJENA BROJNOG STANJA OSTALIH VRSTA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				Σ
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla				
1	2	3	4	5	6	7
1. 4. 2018. / 31. 3. 2019.						
1. 4. 2019. / 31. 3. 2020.						
1. 4. 2020. / 31. 3. 2021.						
1. 4. 2021. / 31. 3. 2022.						
1. 4. 2022. / 31. 3. 2023.						
1. 4. 2023. / 31. 3. 2024.						
1. 4. 2024. / 31. 3. 2025.						
1. 4. 2025. / 31. 3. 2026.						
1. 4. 2026. / 31. 3. 2027.						
1. 4. 2027. / 31. 3. 2028.						

4. UVJETI ZAŠTITE PRIRODE

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike temeljem članka 20., 45. i 236. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/2013) vezano uz članak 109. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 15/2018), donijelo je 15. ožujka 2018. Rješenje (KLASA: UP/I 612-07/18-71/15; URBROJ: 517-07-2-2-18-4) kojim Gradu Osijeku, Franje Kuhača 9, 31000 Osijek, za izradu i provođenje Programa zaštite divljači za površine izvan lovišta na području Grada Osijeka, izdaje **uvjete zaštite prirode**:

1. Svaki pronalazak uginule ili ozlijeđene strogo zaštićene životinjske vrste odmah prijaviti nadležnom ministarstvu i Hrvatskoj agenciji za okoliš i prirodu;
2. U dijelovima područja Programa zaštite divljači koji se nalaze unutar granica zaštićenih područja: park prirode „Kopački rit”, regionalni park „Mura-Drava”, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Park Kralja Petra Krešimira IV”, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Perivoj Kralja Tomislava” i spomenik parkovne arhitekture „Park u Tenji” sve planirane lovne aktivnosti obavljati u suradnji i uz suglasnost nadležne javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjem;
3. Na području posebnog zoološkog rezervata „Uže područje upravljanog prirodnog rezervata Kopački rit” nije dopušteno obavljanje nikakvih lovnih aktivnosti;
4. U zoni radijusa 300 m oko aktivnih gnijezda strogo zaštićenih ptica nije dopušteno provoditi lovne aktivnosti u vrijeme njihovog razmnožavanja;
5. Osim divljači opisati (biologija i morfologija) i ostale životinjske vrste koje dolaze na području obuhvata Programa zaštite divljači, s posebnim naglaskom na strogo zaštićene vrste (sukladno Pravilniku o strogo zaštićenim vrstama), a popis kojih je naveden u Stručnoj podlozi;
6. Na području ekološke mreže za ciljne vrste ptica primjenjivati osnovne mjere očuvanja propisane u Prilogu I. Pravilnika o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (Narodne novine, broj 15/2014), sukladno identifikacijskom broju područja navedenom u Stručnoj podlozi.
7. U poglavlju Kronika programa zaštite divljači i u Obrascu za evidentiranje ugroženih i strogo zaštićenih vrsta i ciljnih vrsta područja ekološke mreže RH (prilog Stručne podloge) potrebno je evidentirati opažanja i nalaze rijetkih i strogo zaštićenih vrsta sukladno uvjetu br. 5., a podatke iz Kronike i Obrazac jednom godišnje dostavljati Hrvatskoj agenciji za okoliš i prirodu.

Od strogo zaštićene faune koja dolazi na području obuhvata programom zaštite divljači valja istaknuti sljedeće vrste:

SISAVCI

Sivi dugoušan (*Plecotus austriacus*)

Sivi dugoušan je šišmiš srednje veličine s promjerom krila 255-300 mm. Tamnosivog je lica i velikih tamnih uški (31-41 mm) i crnih krila. Oči su također velike. Sivi dugoušan je noćna životinja, izuzetno vješt letač i lovi leteće kukce poput moljaca, malih kornjaša i muha. Hibernacija se odvija između rujna i travnja. Sivi dugoušan može živjeti prosječno 5 – 9 (14,5) godina. Često je uočljiv na otvorenim poljoprivrednim površinama i nizinama, a ljeti se nađe i u šupljinama objekata. Njegova visoka tolerancija na hladno dopušta da vrsta preživi u špiljama, rudnicima i stijenama. Ova vrsta ne prelazi udaljenosti veće od 60 km.

Velikouhi šišmiš (*Myotis bechsteini*)

Velikouhi šišmiš je srednje velik s neobično dugim ušima. S leđne mu je strane krzno crvenkastosmeđe ili sasvim smeđe, a s trbušne strane mnogo svjetlije sivo ili bež. Sva koža je svijetlosmeđa. Krila su mu dosta široka, a velike uši razdvojene. Zabilježeno je da može živjeti 21 godinu. Skloništa nalazi u šupljinama u drveću, bez obzira na to jesu li blizu tla ili na većim visinama. Porodiljne kolonije rijetko imaju više od 50 jedinki, a često se razdvajaju na više manjih da bi se opet spojile nakon nekog vremena. Ova promjena skloništa događa se svaka 2 ili 3 dana. Sve ženke u koloniji u bliskom su srodstvu. Mladi se kote od početka lipnja pa sve do početka srpnja. Krajem kolovoza kolonije se razilaze, a ženke iz različitih kolonija, kao i mužjaci, koji cijelo ljeto žive samostalno, počinju se skupljati u podzemnim skloništima radi parenja. Način lova prilagođen je šumskom staništu pa može letjeti nisko iznad tla, ali i unutar krošnji stabala. Po potrebi leti vrlo sporo ili čak lebdi na mjestu pa velik dio plijena skuplja i izravno s tla ili s lišća. Plijen su mu svi šumski člankonošci, a velik dio ulova čine neleteći kukci i pauzi. Otkriva ih svojim velikim ušima, osluškivanjem zvukova koje kukci stvaraju. Nema sezonske migracije pa su ljetna i zimska skloništa vrlo blizu. Područje na kojem lovi rijetko je udaljeno više od 1 km od skloništa, a mužjaci love bliže skloništu nego ženke. Ženke češće mijenjaju skloništa pa je moguće da tijekom ljeta obiđu i do 50 različitih skloništa.

Širokouhi mračnjak (*Barbastella barbastellus*)

Širokouhi mračnjak (*Barbastella barbastellus*) je srednje veliki šišmiš kratke i zaobljene njuške. Ima gusto, dugo krzno crnosmeđe boje. Dlake na leđima imaju bjelkaste vrhove. Uši su mu usmjerene prema naprijed, a unutrašnji rubovi spajaju se na vrhu glave. U prosjeku živi 5 do 10 godina, ali poznate su jedinke i do 22 godine starosti. Široko je rasprostranjen u Europi pa se tako javlja i u Hrvatskoj. Živi u šumama, na Sredozemlju i do 2000 m nadmorske visine. Uglavnom je sedentaran, tj. ne migrira nego samo mijenja ljetna i zimska skloništa, koja su unutar 40 km udaljenosti. Sklonište nalazi ispod kore ili u pukotinama stabala. Nekad mu posluže i šupljine u stijenama ili nalazi pukotine u zgradama. Zimi može biti i u špiljama te u tunelima, rudnicima i ruševinama. Dobro podnosi hladnoću pa će u podzemnim skloništima ostati blizu ulaza. Ako je sklonište u zgradama, u njemu se može naći i do 100 jedinki, ali u šumskim skloništima ih nema više od desetak. Šumska skloništa često mijenja, a u zgradama može ostati unutar istog skloništa i tijekom cijelog ljeta. Krajem ljeta ulazi u špilje i formira rojeve u kojima se jedinke pare. U prvoj godini dostiže spolnu zrelost, a pari se krajem ljeta, ali povremeno i u zimskim skloništima. Jedan

mužjak može okupiti grupu i do 4 ženke s kojima se pari. Sljedeće godine sredinom lipnja kote se mladi koji sišu šest tjedana. U lov kreće u rani sumrak i leti ili nisko iznad krošnji ili unutar krošnji obližnjih stabala. Plijen su mu gotovo isključivo mali noćni leptiri. Lovi na području 4 – 5 km od skloništa, a svaka jedinka u jednoj noći može obići i do 10 različitih lovnih područja.

Hrčak (*Cricetus cricetus*)

Hrčak ili europski hrčak je glodavac iz porodice hrčaka (Cricetidae). Najveća je vrsta hrčka koji živi u području središnje Europe i zapadne Azije. Dužina tijela mu može doseći i do 30 cm. Uglavnom je aktivan noću. Dlaka mu je obojena različitim nijansama smeđe, rjeđe crne boje. Boravi na obrađenim poljima. Velike uške mu pomažu da dobro čuje zvukove i pobjegne na prvi znak opasnosti. Nerijetko je odvažan jer zna i napasti grabežljivca. Stanište su mu stepe i poljoprivredne površine. Glavninu prehrane mu čini biljna hrana poput sjemenki i korijenja, a povremeno mu se na meniju znaju naći i sitne životinje. Neprožvakanu hranu sakuplja u naborima u vrećicama. Zimu obično provodi mirujući u svojem brlogu hraneći se svakih nekoliko dana. Često ga se lovi zbog krzna, a ponegdje ga ljudi drže kao kućnog ljubimca.

Vidra (*Lutra lutra*)

Vidra je najveća europska kuna koja živi vodi. Tijelo joj je vitko, izduženo, s kratkim nogama, a postiže težinu do 11 kilograma. Krzno joj je na leđima tamnosmeđe, a na vratu, prsima i trbuhu nešto svjetlije boje. Prilagođena je životu u vodi. Glasa se tihim jasnim zviždukom, dahtanjem, skvičanjem i režanjem. Jazbinu, s izlazom pod vodom, gradi na mirnim riječnim obalama obraslim gustim raslinjem ili podno starih stabala s golim korijenjem uronjenim u vodi. Aktivna je u sumrak i noću. Hrani se ribama, rakovima, školjkašima, žabama, malim sisavcima i drugim vodenim životinjama. Životni vijek vidre je od 12 do 20 godina. Prirodni neprijatelji vidre su sve veće zvijeri. Vrsta je danas ugrožena uglavnom zbog uništavanja povoljnih staništa, onečišćenja voda, uznemiravanja i krivolova. U Crvenu knjigu životinjskih svojti ugroženih u Hrvatskoj vidra je uvrštena 1994. godine, a nalazi se i na popisu ugroženih svojti u europskim razmjerima.

Močvarni šišmiš (*Myotis dasycneme*)

Srednje su veliki šišmiši, karakteristično dugih ušiju (više od 30 mm), međusobno spojenih na vrhu glave. Nijedna druga vrsta šišmiša u Hrvatskoj nema tolike uši, pa je po tome ovaj rod veoma jednostavno razlikovati. Prepoznavanje je otežano kad šišmiši miruju jer su im u stanju mirovanja uši povijene unatrag, pokrivene krilom i slabo uočljive, pa se zamjena sa šišmišima kraćih ušiju može dogoditi. Krzno je dugo, s leđne strane smeđe do sivo smeđe, a s trbušne obično svjetlije. Krila su izrazito široka. Vrste ovog roda izlijeću razmjerno kasno. Ne lete brzo, ali su veoma spretni što im omogućuje lov u najzatvorenijim šumskim sastojinama, a umjesto eholokacijom služe se isključivo sluhom. Hrane se uglavnom noćnim leptirima, mušicama, sitnim kornjašima, ali i plijenom što ga pokupe izravno s grančica i listova - gusjenicama i paucima. Razlike u hranidbenim navikama ovih vrsta još nisu jasno određene. Pare se u jesen, a ljetna porodiljska skloništa nastavaju od svibnja do rujna. Ženke sredinom lipnja rađaju najčešće jedno mlado što će tek sredinom

ili krajem srpnja moći samostalno letjeti. Zimuju od listopada ili studenog sve do kasnog ožujka i početka travnja. Dugouhi šišmiši većinom ne migriraju, a najdalje zabilježene migracije su one između ljetnih i zimskih skloništa, na udaljenosti od nekoliko desetaka kilometara. Prosječno žive oko četiri godine, a najveća je zabilježena starost bila 22 godine i doživio ju je smeđi dugoušan. Razlikovne karakteristike Ne postoje vrste šišmiša koje su slične dugouhim šišmišima. Međusobno razlikovanje četiriju vrsta dugouhkih šišmiša nije moguće bez mjerenja i treba ga prepustiti stručnjacima.

Riđi šišmiš (*Myotis emarginatus*)

Opis sličan kao kod močvarnog šišmiša. Srednje je veličine rasprostranjena u srednjoj i istočnoj Europi. Zimuje u špiljama, tunelima i podrumima, uglavnom pojedinačno. Ljetne kolonije su uglavnom po zgradama, u šupljem drveću, ali i u špiljama i tunelima. Hrani se u šumi, parkovima, uz šikare i livade.

Veliki šišmiš (*Myotis myotis*)

Velikog šišmiša karakterizira duga i široka njuška te duge i široke uši. Kao što mu ime i kaže, radi se o fizički velikoj vrsti. Krzno na leđima je smeđe ili crveno-smeđe, a s trbušne strane može biti prljavo-bijelo ili bež. Žuto obojenje javlja se na vratu. Prosječna starost u populaciji je između 2,5 i 5 godina, a najstarija zabilježena jedinka je imala 25 godina. Obitava diljem Europe te je čest i kod nas. Živi na nižim nadmorskim visinama, najviše do 80 metara, a kolonije nastaju u prostorima s velikim udjelom šume. Preferira listopadne i miješane šume s malo pokrova na šumskom tlu. Porodiljne kolonije stvara u špiljama, ali i krovšta i potkrovlja su čest izbor. Kolonije mogu biti jako velike, nerijetko s preko 1000 ženki, a zabilježeno ih je i do 8000. Ženke su vjerne skloništu u kojem su se okotile te ih se preko 90% vraća oformiti porodiljne kolonije na istom mjestu. Mužjaci ljeti žive sami, u skloništima blizu porodiljnih kolonije u koje ulaze zbog parenja. Ženka može okotiti jedno mlado, a mladi se kote od kraja svibnja pa do kraja lipnja. Nakon pet tjedana spremni su za samostalan let. Veliki šišmiš lovi leteći nisko iznad tla i često se oslanja na zvuk koji kukci proizvode krećući se među lišćem umjesto na ehokolaciju. To znači da najčešće i lovi veći, „bučniji“ plijen, što uključuje kornjaše poput trčaka te stonoge i pauke. U sredozemnom području pauci mogu imati veliku ulogu u prehrani, naročito ljeti kad je manje drugog plijena. Migracije među zimskim i ljetnim skloništima redovito su između 50 i 100 km. Lovno područje je u krugu 5-15 km od skloništa

PTICE

Patka lastarka (*Anas acuta*)

Patka lastarka je prilično velika patka sa rasponom krila od 23,6–28,2 centimetra. Mužjak je 59–76 centimetara dug i teži 450–1360 grama, i time je dosta veći od ženke duge 51–64 centimetra i teške 454–1135 grama. Mužjak za sezone parenja ima glavu boje čokolade i bijela prsa sa bijelom prugom na vratu. Gornji dijelovi tijela i bokovi su sivi, ali postoje izdužena siva pera sa crnim središnjim prugama, koja strše prema nazad iz ramena. Mjesto oko kloake je žuto. Kljun je plavkast a noge su blavosive. Ovo je prilično velika patka, sa dugim zašiljenim repom koji joj je donio naziv „lastarka“. Mužjak je upadljive smeđe, sive i bijele boje, a ženka je uglavnom svijetlosmeđa sa kraćim repom. Mužjak se glasa zviždanjem a

ženka kvače kao divlja patka. Patka lastarka je ptica otvorenih močvara i gnijezdi se na tlu, često podalje od vode. Hrani se vodenim biljkama a za sezone parenja dodaje malene beskralježnjake ishrani. Vrlo je društvena van sezone parenja i obrazuje velika izmiješana jata sa drugim vrstama pataka. Na populaciju ove patke utječu grabežljivci, paraziti i ptičje bolesti. Ljudske aktivnosti, poput uzgoja biljaka, lova i ribolova, su također imale veliki utjecaj na brojnost ove vrste. Međutim, zbog velikog areala i populacije ne spada u osjetljive vrste. Oba spola postaju spolno zrela nakon prve godine života. Mužjak se udvara ženki plivajući blizu nje sa spuštrenom glavom i podignutim repom, zviždeći. Ako postoji grupa mužjaka, goniti će ženku u letu dok samo jedan ne ostane. Ženka se sprema za parenje spuštajući tijelo. Nakon parenja mužjak podiže glavu i zviždi. Razmnožavanje se odvija tokom travnja i lipnja. Gnijezdo grade na tlu skriveno u vegetaciji, podalje od vode. Ženka nese sedam do devet jaja krem boje, jedno svakog dana. Ženka sama inkubira jaja 22 do 24 dana. Kada se ptići rođeni sa paperjem izlegu, ženka ih vodi do vode, gdje se hrane kukcima sa vodene površine. Oko tri četvrtine ptića preživi ovaj period, ali ne više od pola njih poživi toliko dugo da se počnu razmnožavati. Najduža zabilježena dužina života je 27 godina, ali rijetke ptice dožive to doba.

Patka žličarka (*Anas clypeata*)

Ime je dobila po kljunu koji je na vrhu dvostruko širi nego u prvoj trećini i po tome je lako razlikujemo od ostalih pataka. Ako pak ne možemo vidjeti kljun, raspoznat ćemo je po zelenom ogledalu na izrazito plavom krilu. Glava joj je zelene metalne boje, a po prsima je bijela kao i cijeli vrat. Trbuh i postrani dijelovi su smeđkasto obojeni. Ženku koja je sva sivosmeđe boje razlikujemo po kljunu i načinu plivanja tj. prednji joj je kraj kao i u mužjaka jače uronjen u vodu. Po tjelesnim proporcijama žličarka je manja od patke gluhare, duga oko 50 cm, a raskriljena 80 cm. U našoj zemlji su se žličarke nekada gnijezdile, no danas su samo naše prolaznice i zimovke. Hrani se uglavnom račićima, mekušcima, ličinkama, ali i biljnom hranom i sjemenjem. Hranu iz vode uzima plivajući i držeći glavu pod vodom, čeprkajući kljunom po dnu (mulju). Građa kljuna prilagođena je procjeđivanju vode i mulja, tako da hrana ostaje u kljunu, a vode i mulj izlaze iz kljuna preko gustih sitnih resa na njegovu rubu. Hranu uzima i roneći, iako rijetko, ali više od bilo koje patke plivačice. Jata žličarki čine oko 30 jedinki, a sparivanje započinje tijekom ožujka. Ženka u svibnju snese 7 do 14 jaja (u prosjeku 12 jaja) i na njima sjedi oko 26 dana. Gnijezdo joj je neugledno, kao i kod drugih pataka, napravljeno od grančica i trave, a iznutra obloženo paperjem. Pačići odmah pošto se izvale napuštaju gnijezdo (potrkušci) i odlaze u vodu potražiti hranu gdje se prehranjuju bez majčine pomoći. Najveći dio vremena potroše na prehranu što pridonosi njihovom brzom rastu. Nakon 40-45 dana mladi mogu letjeti i sasvim se osamostale.

Bukoč (*Pandion haliaetus*)

Bukoč, orao ribič ili orao ribar je ptica grabljivica. Kao i kod većine ptica grabljivica, mužjak je sitniji od ženke. Ženka je mase do dva kilograma, duga malo više od pola metra, s rasponom krila do 1,8 m. Perje ovih ptica je smeđe boje, a na donjem dijelu tijela žuto i bijelo. Glava je bijela s crnom maskom preko očiju, sve do krajeva glave. Kratak rep i široka šiljata krila s četiri duga pera, nalik na prste, i peto kraće daje mu upečatljiv izgled. Hrani se ribom, na koju se obrušava s visine od 15 do 30 m i hvata je dugim kandžama. Raširen je uz rijeke i jezera. Jedinke iz sjevernijih područja zimi se sele. Iako je specijaliziran za

lovljenje riba, dokazan i povremeni ulov vodenih ptica, riječnih rakova i sl. Orao ribar nadlijeće vodu i, kada ugleda ribu, ustremi se k njoj, sklopi krila i zaroni. Ovisno o iskustvu i vještini, tek u svakom trećem ili četvrtom pokušaju uspijeva da izroni sa plijenom. Kada uzleti s ribom u kandžama, svoj ulov namješta tako da je glava ribe okrenuta unaprijed, a zatim odlijeće na suho, najčešće u blizinu gnijezda, da bi jeo. Ukoliko je ulov previše krupan i ne može ga pojesti odjednom, orao će ga baciti. Ako je riba namijenjena mladuncima, roditelji će je iskidati na komadiće prije nego što nahrane ptiće. Čak i kada nauče loviti i letjeti, mladi se često vraćaju u gnijezdo, tražeći hranu od roditelja. Većina mladih ptica ne doživi zrelost jer stradaju zbog nedostatka hrane ili završe kao plijen drugih ptica grabljivica. Potpuno odraslima smatraju se tek kad navršše tri godine. U nas se gnijezdi u krošnjama drveća. Gnijezda su sastavljena od raznih isprepletenih grančica. Predio oko gnijezda je uglavnom otvoren, dajući pticama prostora za slijetanje. U godini ima samo jedno leglo, s dva do četiri jaja.

Crnoprugasti trstenjak (*Acrocephalus melanopogon*)

Crnoprugasti trstenjak, trstenjak ševarić ili ševarski cvrčič je ptica iz porodice grmuša. Živi u južnoj Europi i južnoj Aziji. Selica je. Živi na području vodene vegetacije. Srednje je veličine, 12-13,5 cm. Smeđkaste je boje i nema mnogo razlika među spolovima. Hrane se uglavnom kukcima (posebice kornjašima), paucima i vodenim puževima. Ova vrsta je uglavnom monogamna. Sredinom travnja, ženka izlegne 3-6 jaja, koja inkubiraju oko dva tjedna. Gnijezdo se obično nalazi iznad vode u tršćacima, rogozicima i šašu. Za gniježđenje im je važan gusti sloj suhih, izlomljenih stabljika trske i ostaloga bilja. Ne pjevaju u letu.

Orao klockotaš (*Aquila clanga*)

Orao klockotaš je srednje veliki orao iz roda pravih orlova i porodice jastrebova (Accipitridae). Najbližiji orlu kliktašu, od kojega je nešto veći. Dostiže duljinu 59-71 cm, raspon krila je 157-179 cm, a tjelesna masa 1,6 - 2,5 kg. Srednje je veličine sa širokim krilima koja završavaju dugim perima i ima mali kljun. Samotni parovi gnijezde se na visokim stablima u vlažnim, uglavnom nisinskim šumama u blizini močvara i prostranih vodenih površina. selidbe i zimi također borave u blizini močvara te nad otvorenim područjima. Orao klockotaš je ptica selica i glavno stanište su mu istočna Europa i Rusija, dok zimuje u sjeveroistočnoj Africi i južnoj i jugoistočnoj Aziji. U Europi je orao klockotaš jedna od najugroženijih ptica grabljivica. Na području Europe, bez Rusije, gnijezdi se tek 70 parova, i to uglavnom u Poljskoj. Od 1994. godine se nalazi na IUCN-ovom crvenom popisu ugroženih vrsta.

Stepski sokol (*Falco cherrug*)

Stepski sokol je naš najveći sokol, odozgo je smeđ s kontrastno tamnim primarnim letnim perima, brk je još slabije izražen nego u krškog sokola, a rep mu je pjegav, neisprugan kao u krškog i sivog sokola. Najlakše ih se razlikuje po letu: stepski sokol leti mnogo sporije i tromije od ostalih sokolova, sličnije škanjcima, bez žustrine i žestine, koje su toliko karakteristične za krškog i sivog sokola. Hrani se pretežito sitnim sisavcima (najviše glodavcima), ali i gušterima, kukcima i pticama. Srednje veliki plijen lovi rjeđe, sisavce do veličine zeca i ptice do veličine vrana, rijetko čak i čaplji. Prebivaju u otvorenim predjelima s rastrkanim drvećem i niskim raslinjem: ravnice, stepe, visoravni, polupustinje, goli obronci i brda. Kritično je ugrožena hrvatska gnjezdarica, u nas gnijezdi u vrlo malom broju, samo u Slavoniji.

Mali vranac (*Phalacrocorax pygmaeus*)

Mali vranac je najmanji europski vranac, veličine patke, koji doseže duljinu između 45 i 55 cm. Širina krila iznosi između 75 i 90 cm. Ima razmjerno vrlo dug rep, dok su vrat i kljun kratki. Perje je sjajno crno, tamnozelenoga ili smeđega sjaja (ovisno o kutu gledanja). Odrasle ptice u razdoblju parenja crne su boje po cijelom tijelu, sa sitnim bijelim čupercima na glavi, vratu i donjem dijelu trupa, dok u ostatku godine imaju jasno vidljive mrlje blijedih boja pod kljunom i nešto lakše grudi. Gnijezdi se u kolonijama na bujno obraslim obalama jezera i deltama rijeka. Gnijezde se u gustim snopovima grmlja, većinom vrba. Glasa se samo u koloniji s grlenim krakanjem, inače je tih. Ova vrsta se razlikuje od velikog kormorana po svojoj puno manjoj veličini, lakšoj građi i dugim repom. Mali vranac hrani se uglavnom ribom i ide često u lov u skupinama. Mali vranci gnijezde se na područjima poput bazena s puno zelenila poput jezera i delte rijeka. Izbjegavaju hladna, planinska i suha područja. Vole rižina polja i druga poplavljena područja u kojima se mogu naći drveće i grmlje. Tijekom zime također idu na more s visokom slanosti, u ušća ili na barijere jezera. To su ptice koje mogu živjeti samostalno ili u skupinama, a prilagodili su se i ljudskoj prisutnosti. Grade gnijezda s palicama i trstikom u gustom vegetaciji (u drveću, grmlju, vrbama). Krajem svibnja i početkom lipnja, vranci se pare, a ptići će se izleći za 30 te će se osamostaliti nakon 70 dana. Mlade roditelji hrane malim ribama i drugim vodenim životinjama. Ova ptica često dijeli stanište s čapljama i žličarkama. Obitavaju uz slatke i bočate vode (jezera, ribnjake, riječne rukavce, riječna ušća) obrasle prostranim tršćacima. Izvan sezone gniježdenja često se zadržavaju u priobalju.

Crvenonoga prutka (*Tringa totanus*)

Crvenonoga prutka je mramorirane smeđe boje, nešto svjetlija na donjem dijelu tijela. U zimskom razdoblju postaju nešto svjetlije, gornji dio tijela je blago sivkasto-smeđ i bijelji s donje strane. Imaju crvene noge, a bijele boja vidi se na leđima i krilima u letu. Obitava po plitkim kopnenim i priobalnim močvarama, lagunama, vlažnim travnjacima i vrištinama, uz jezera, rijeke i druge plitke vode. Izvan sezone gniježdenja zadržava se pretežito u priobalju, po muljevitim, pjeskovitim ili šljunkovitim obalama, riječnim ušćima, zaklonjenim uvalama, solanama i si.

Patka kreketaljka (*Anas strepera*)

Patka kreketaljka je duga 46-56 cm, raspona krila od 78-90 cm. Mužjak je naznatno veći od ženke i u prosjeku teži 990 grama, u odnosu na ženkinih 850 g. Mužjak je tijekom sezone parenja siv, s crnim repom, svijetlokestenjastim krilima i upadljivom bijelom šarom na krilnim perima, koja se može vidjeti u letu i kada se mužjak odmara. Van sezone parenja, mužjak slični ženki, ali zadržava bijelu šaru na krilima. Tada je obično sivlji odozgo i ima manje narančast kljun. Ženka je svijetlosmeđa, vrlo slična ženki divlje patke. Od te druge vrste se razlikuje po tamnom kljunu oivičenom narančastom bojom. Manja je, ima bijelu šaru na krilima i bijel trbuh. Oba spola se dvaput godišnje mitare. Ovo je tiha patka, koja je glasnija samo tokom udvaranja. Ženka ispušta zvukove slične onima kao kod ženke divlje patke, ali imaju viši ton. Obično se opisuje kao gag-ag-ag-ag. Mužjaci grokću, a zatim zvižde. Patka kreketaljka je ptica otvorenih močvara. Hrani se biljkama koje traži potopljene glave. Gnijezdi se na prostranim, plitkim, otvorenim slatkim ili bočatim vodama s bujnim obalnim i podvodnim raslinjem: visoko produktivnim jezerima, šaranskim ribnja-

cima, zaraslim šljunčarama. Nije baš tako lijepa izvan sezone parenja i običava formirati samo malena jata. Mladunce hrane kukcima u početku; odrasli također jedu neke školjke i kukce tijekom sezone gniježdenja.

Čaplja danguba (*Ardea purpurea*)

Čaplja danguba, crvena čaplja, čaplja mrka ili zmijar ptica je barska ptica iz porodice čaplji. Visoka je 80-90 cm, duga je otprilike isto toliko. Mase je 0.5-1.3 kg, a raspona krila 120-150 cm. Nešto je manja od sive čaplje, od koje se razlikuje po svom crvenkastosmeđem perju, i, kod odraslih, tamnije sivim leđima. Čelo i gornji dio glave zajedno s ukrasnim perima je crno, kao i prsa i trbuh, a tamniji su i dijelovi ramena i dijelovi prsa. Crne pruge se pružaju od kljuna, ispod lica do prsa, a perje vrata i dijelovi lica su kestenjastosmeđi. Ima uži žuti kljun, koji je kod odraslih svjetliji za vrijeme sezone parenja. Purpurno-crvene nijanse na perju teško se vide s daljine, kada izgleda nešto tamnija od sive čaplje. U letu, naprijed uperen zavoj vrata manje je zaobljen nego kod sive čaplje, čineći oštrij luk. Glava i vrat su uži i vijugaviji. Prsti su duži, stražnji prst strši u letu. Leđa i krila su plavosiva. Stopala su joj veća nego u sive čaplje. Hranu nalazi u plitkoj vodi. Hrani se malim ribama, žabama, kukcima, malim sisavcima, gmazovima i pticama. Često nepomično čeka plijen ili polako lovi pretraživanjem. Zauzima pozu za skrivanje kao bukavac. Spor je letač, dok leti vrat joj je uvučen. Dugi vrat za vrijeme leta izgleda zmijoliko, poprima oblik slova S. Poziv je glasno graktanje krek. Gnijezdi se na plitkim slatkovodnim močvarama s prostranim tršćacima, na jezerima, ribnjacima i sporotekućim rijekama obala obraslih gustom trskom ili rogozom. Pojedinačni parovi i male kolonije gnijezde se i na malim močvarama uz rijeke i riječne rukavce. Dosta je velika ptica.

Žuta čaplja (*Ardeola ralloides*)

Žuta čaplja je mala vrsta čaplje. Selica je koja od travnja do srpnja živi u Europi, na Balkanskom poluotoku i Bliskom istoku, a zimu provodi u Africi. Naseljava uglavnom područja pored jezera, rijeka, močvara i sl. Duga 44 - 47 cm, s rasponom krila 80 - 92 cm. Vrat je kratak, a kljun kratak i krupan. Leđa i glava su smeđe boje, a krila, grudi, stomak i rep bijeli. Na ljeto, odrasle čaplje imaju dugo perje na vratu. Mlade čaplje imaju smečkasto perje na glavi i leđima i tamne mrlje na grlu i grudima. Zbog boje krila izgled perja se mijenja tokom letenja, kada izgleda kao da je bijele boje. Obitavaju na plitkim močvarama, manjim barama, kanalima, riječnim ušćima, ribnjacima i drugim vodama obala obraslih gustom trskom ili rogozom, često s grmljem i niskim drvećem. Za vreme izlaska i zalaska Sunca žuta čaplja je najčešće aktivna, a dan i noć provodi uglavnom u spavanju. Njeno prepoznatljivo oglašavanje se često čuje noću, posebno tokom hranjenja. Žute čaplje se gnijezde u malim kolonijama, često s drugim pticama močvaricama. Gnijezdo gradi mužjak najčešće od tankih štapova i trske koje okružuje travom, iznad vode na drvetu ili u gustom žbunju. Sezona razmnožavanja žute čaplje traje od travnja do listopada. Žute čaplje su monogamne. Da bi privukao ženku mužjak na drvetu u koloniji izvodi razne rituale, poput mahanja grančicom i uperivanja kljuna prema nebu. Ženka izleže 3 do 4 jajeta, na kojima leže oba roditelja 18 do 24 dana. Ptiće hrane oba roditelja dok ne napuste gnijezdo za oko 35 dana. Žuta čaplja se hrani sama ili u malim skupinama od 2 do 5 čaplji, a tijekom razdoblja nestašice hrane, kao što su migracije mogu formirati skupine do 20, koje se hrane zajedno. Hrane se kukcima i njihovim ličinkama, ali svoju hranidbu mogu dopuniti ribama, vodozemcima, mekušcima i sl.

Bukavac (*Botaurus stellaris*)

Bukavac, često i bukavac nebogled, je plaha ptica iz roda *Botaurus* (bukavci). Pripada porodici čaplji. Kada je uznemiravana, stoji mirno u jednom mjestu i podigne kljun i glavu gore. Ovakvo ponašanje i boja perja skrivaju pticu tako dobro da ju je skoro nemoguće vidjeti. Zapravo ih se mnogo češće čuje nego vidi, jer mužjak ispušta zvukove koji se mogu čuti i 5 kilometara dalje. Ova ptica je vjerojatno predstavljala drevca iz kratke priče Branka Ćopića. Bukavac nebogled je neznatno veći od američkog bukavca (*Botaurus lentiginosus*) i ima izraženije oznake na leđima. Mužjak i ženka su približno iste veličine, 69-81 cm dugi. Ima smeđkasto-točkasto perje i nezgrapnog je izgleda. Prosječan raspon krila je 130 cm. U južnoj Europi se može pomiješati sa neodraslom jedinkom gaka. Hrani se ribama, žabama i drugim manjim vodenim organizmima. Gnijezdi se u raštrkanim parovima u većim tršćacima. Poligaman je, te mužjak može imati nekoliko ženki. Gniježđenje se odvija rano. Mužjakovo bučno glasanje se najčešće čuje u zoru i sumrak. Ženka polaže tri do šest jaja smeđkaste boje, koja oba spola inkubiraju 25-28 dana. Obično su soltarni dok sezona parenja nije u toku. Najčešće ga se vidi ljeti, ranim jutrom, dok leti iz ili prema skrovištu. Vrat je u letu savijen, a zamasi krila brzi. Obitava u nizinskim močvarnim područjima s gustom i visokom močvarnom vegetacijom, posebno u prostranim tršćacima: prostrane bare i močvare, obale sporotekućih rijeka obrasle gustim močvarnim raslinjem, jezera, ušća i šaranski ribnjaci.

Velika bijela čaplja (*Casmerodius albus*) (*Egretta albus*)

Velika bijela čaplja je ptica iz porodice čaplji. Izrazito je dugačkog vrata, prekrivena bijelim perjem živi u brojnim kolonijama uvijek u blizini vode, pored bara, močvara i rijeka čije su obale obrasle zelenilom. Dugačka je 54 - 76 centimetara, a teška je do 1100 grama. Visoka je oko 100 cm, s rasponom krila do 170 cm. Koža lica je zelenkasta, a kljun žut (izvan sezone gniježđenja) ili crnkast sa žutom osnovom (za vrijeme gniježđenja, kada čaplju krasi i dugačko svadbena perje). Noge i stopala su tamni. Let je spor, a vrat za vrijeme leta uvučen. Mužjaci su nešto veći od ženki, no spolove je teško razlikovati. Hrani se pretežno ribom i sitnim životinjama koje može pronaći u vodi. Na njoj je najupadljivije perje na ramenima, mnogo duže i raskošnije nego na ostalim dijelovima tijela, dok joj je perje na potiljku uspravno. Gnijezde se na većim kopnenim ili priobalnim močvarama, ušćima rijeka i jezerima obala obraslih bujnim raslinjem. Za gniježđenje trebaju prostrane tršćake ili rogozike, rjeđe se gnijezde i na grmlju ili niskom drveću. Druževne su tijekom cijele godine. Gnijezde se u kolonijama, često mješovitim, sa žličarkama, ibisima i drugim čapljama. Gnijezda su ili raspršena ili u malim skupinama. Gnijezdo, široko oko 1 m, gradi u prostranim tršćacima ili na niskom drveću i grmlju. Ženka polaže najčešće 3-5 jaja na kojima oko 25 dana sjede oba roditelja i oba se brinu za mlade čučavce. Među mladima je zabilježen visok stupanj agresije starijih ptica prema najmlađem, pri čemu najmlađi često smrtno strada. Nakon 20 dana mladi počinju izlaziti iz gnijezda i zadržavati se u njegovoj blizini, a gnijezdo napuštaju za 42 - 60 dana. Često obitelji ostaju zajedno i nakon što mladi postanu sposobni za let, obično sve do jesenje selidbe. Velika bijela čaplja druževna je tokom cijele godine.

Eja močvarica (*Circus aeruginosus*)

Eja močvarica je najveća eja (raspon krila 1,3 m), širih je krila, tromijeg leta i sličnija škanjcu od ostalih eja. Mužjak je pretežito smeđ sa širokom plavosivom krilnom prugom i repom, ženke su jednoliko tamnosmeđe (škanjci su prošarani i ispjegani, lunje imaju rašljast rep) sa svijetlosmeđe žućkastim prednjim dijelom krila, kapom i grlom. Mlade su ptice

slične ženka, ali su im svijetle oznake znatno manje ili čak nedostaju. Eja močvarica je ugrožena gnjezdarica preostalih prostranih močvarnih područja u Hrvatskoj. Djelomična je selica, a najbrojnije su za selidbu, kada kroz naše krajeve prolaze sjeverne populacije. Gnijezdi se po otvorenim staništima uz slatke i bočate vode: močvare s prostranim tršćacima, bare, jezera i rijeke obala obraslih bujnim močvarnim raslinjem.

Modrovoljka (*Erithacus svecicus*) (*Luscinia svecicus*)

Modrovoljka je ptica iz roda slavuja. Vrsta je migratornih kukcojeda veličine 13-14 cm, sa sličnim rasponom smeđe-crnih krila. Tijelo im je obično smeđe boje, ima karakterističan crni rep s crvenom šarom sa strane. Ispod grla mogu imati bijelo, svijetlo-plavo, crno ili žuto perje, a između te boje mogu imati bijelo-crvene, crvene, žuto-bijele točke u različitim oblicima. Ženke svih vrsta obično imaju samo crnkast polumjesec na inače svjetlosmeđem grlu i grudima. Veoma su glasne, njihova "pjesma" je raznovrsna, i ponekad podsjeća na njihovog rođaka slavuja. Često skakuce po tlu. Ima duge noge i trza repom. U svakom ruhu ima karakteristične smeđe-crvene pjegice na krijenu repa i ima istaknute obrve. Mužjakovo grlo ima boju različika i caklast sjaj. Ova ptica pjeva nocu, a razlikovanje vrsta u jesen je nemoguća. Mužjaci u sezoni gniježđenja imaju intenzivno plavo obojanu volju (grlo) s bijelom ili smeđom mrljom u sredini (što ovisi o podvrsti). Kao svi članovi roda, rado se zadržava u gušticama blizu vode, a poprilično vremena provodi na tlu u potrazi za hranom koja se sastoji od raznih člankonožaca i ostalih bezkralješnjaka. Obitavaju na mješovitim, prijelaznim staništima između šuma i otvorenih područja, uglavnom po vlažnim staništima s bujnim raslinjem poput šumovite tundre ispresijecane manjim močvarama, po poplavnim ravninama i obalama rijeka i jezera obraslim niskim gustim drvenastim raslinjem, čak i po vlažnim planinskim livadama s grmljem. Naša podvrsta preferira šikare uz vodu, pogotovo one s tršćacima. Gnijezdo grade na tlu u gustom raslinju, u busenju, ispod grmlja ili u rupama u odronima. Gnijezdo gradi ženka, mužjak joj ponekad pomaže. Pretežito se hrane beskralježnjacima, najviše kukcima. U jesen uzimaju i nešto sjemenki i plodova. Hranu skupljaju po tlu i niskom raslinju, ponekad kukce love i u letu.

Crna lunja (*Milvus migrans*)

Crna lunja je najvjerojatnije najbrojnija ptica grabljivica. To nije začuđujuće za vrstu s tolikim brojem podvrsta, kojih je otkriveno čak dvanaest, s tim što se između šest i osam najčešće raspoznaju. Usprkos njihovom zajedničkom imenu, nijedna od podvrsta ustvari nije crna, već imaju perje koje varira od umjereno do tamno smeđe sa nejednakim svijetlo smeđim šarama. Smeđa do sivo bijela glava često je bljeđa od ostatka tijela, dok je kljun žute boje. Pri letu, upadljiv je veliki, plitko razdvojeni rep i perje na kraju krila izgleda kao otvorena šaka. Ženka je najčešće veća od mužjaka ali pored toga spolovi su veoma slični, dok su mladunci samo malo bljeđi i slabije obojeni. Gnijezda grade na granama drveća, liticama, ulazima zgrada, a prave ih od štapića, nekog mekog materijala, često koriste krpe i plastiku. Neki parovi kod lunja se osamljuju, ali se češće formiraju slabe grupe. Često se viđaju u urbanim sredinama gdje su gnijezda udaljena jedna od drugih samo nekoliko metara. Najčešće legu dva do tri jajeta na kojima ženka leži oko mjesec dana dok se ne izlegu. Mladi se pokriju perjem poslije 42 - 56 dana i postanu nezavisni u sljedećih 15 - 50 dana. Gnijezde se po rubovima šuma uz močvare, šaranske ribnjake, rijeke i jezera u nizinskim predjelima, u istočnoj Slavoniji i uz poljodjelske površine. Love redovito po otvorenim područjima.

Veliki pozviždač (*Numenius arquata*)

Veliki pozviždač je ptica vivčarica iz por. šljuka (*Scolopacidae*). Obuhvaća 8 vrsta rasprostranjenih u različitim dijelovima svijeta. Za vrijeme gniježđenja su teritorijalni, a za seobe se okupljaju u velika jata. Lako se prepoznaje po zviždukavom, klokotavom glasu. Visok do 60 cm, sa smeđim, pjegavim perjem. Ima svinut kljun dug do 19 cm. Zimuje na pjeskovitim i muljevitim ušćima. Hrani se kukcima, gujavicama, školjkašima, rakovima i sl. Gnijezde se na otvorenim, vlažnim područjima prekrivenim travom, vrijesom i sličnom vegetacijom, uključujući cretove. Tijekom selidbe i zimovanja zadržavaju se uglavnom po morskim obalama, osobito u zaklonjenim uvalama i na ušćima rijeka, ali i po muljevitim i pjeskovitim staništima uz velike rijeke i močvare u unutrašnjosti.

Žličarka (*Platalea leucordia*)

Čaplja žličarka ili bijela žličarka je ptica iz porodice ibisa. Kao i sve ptice iz skupine žličarki imaju veliko zbijeno tijelo s dugim vratom i snažnim i pomalo bizarnim kljunom u obliku žlice. Dugim nogama gacaju po pličacima gdje se hrane ribom, vodozemcima, puževima i rakovima. Može doseći duljinu do 1 m i težiti oko 1- 1,2 kg. Raspon krila je 115- 135 cm. Uglavnom je bijele boje, dok su kljun i noge crni. Gnijezdi se u južnoj Europi, rjeđe u u zapadnoj Europi, a također i u Aziji i Sjevernoj Africi. Čaplje žličarka iz Europe zimuju u srednjoj i istočnoj Africi, a azijske u Indiji i Kini. Živi u vlažnim područjima u kolonijama od 6 do 160 ptica. Odgovaraju joj slatkovodna staništa, područja slane vode i rijeke. Hrani se malim ribama, žabama, ličinkama kukaca, rakovima, a ponekad i vodenim biljkama. Gnijezde se u šašu, grmlju i u gnijezdima nisko nad vodom. Obično ima tri do šest jaja, koja paze oba roditelja od 21 do 25 dana. Mladunce paze i hrane također oba roditelja. Gnijezde se na prostranim plitkim močvarama, ušćima rijeka i poplavnim nizinama.

Siva štijoka (*Porzana parva*)

Siva štijoka je mala ptica iz porodice Rallidae. Duljina tijela je 17-19 cm. Ima snažan i relativno kratak žuto-zelenkasti kljun s crvenom osnovicom. Noge su zelene s dugim prstima, a rep kratak koji je s donje strane crne i bijele boje. Ima jasno izražen spolni dimorfizam: odrasli mužjaci imaju uglavnom smeđe gornje dijelove i plavo-sivo glavu i prsa, dok su ženke sive samo na glavi. Gornji dio tijela je svjetlo-siv u žužjaka, zagasito smeđ u ženki, dok su krilna pera tamnija. Mlade štioke su slične ženki, ali imaju bijelu glavu (lice) i prsa, dok su ptiči crni. Gnijezde se i na ribnjacima i rižinim poljima, ali izbjegavaju mjesta izložena uznemirivanju. Potrebno im je visoko, gusto raslinje (rogozici, tršćaci, visoki šaševi i si.) koje može rasti i iz prilično duboke vode - važno je da postoji obilje pleglih stabljika koje tvore mostove ili plutajuće nakupine po kojima mogu trčati. Stoga su posebno pogodni stariji rogozici i tršćaci koji se više godina ne kose ili pale. Gnijezdo grade mužjaci u gustom raslinju uz vodu ili na samoj vodi u busenima ili na platformama od trulećeg bilja, uvijek na mjestima do kojih se može doprijeti samo plivanjem. Pretežito se hrane sitnim beskralješnjacima (kukcima i njihovim ličinkama, paucima, vodenim puževima, kolutićavcima i si.) i sjemenkama vodenog bilja. Hranu skupljaju hodajući po pleglim stabljikama ili plutajućoj vegetaciji, plivajući, a ponekad i roneći.

Riđa štijoka (*Porzana porzana*)

Riđa štijoka je mala vodena ptica poznata po nazivima riđi barski pjetlić. Rasprostranjena je mozaično u većem dijelu Europe, a u Aziji u širokom pojasu do Bajkalskog jezera. Njeno stanište su vlažne livade i močvare sa šaševima, rogozom, perunikama, žbunjem i drvećem, a izbegava velike tršćake. Izrazita je selica i zime provodi u Africi i na Indijskom potkontinentu. Duga je 21 do 25 cm, s rasponom krila 37 do 42 cm i mase 80 do 130 g. Perje odraslih ptica na gornjem dijelu tijela je pretežno smeđe boje s bijelim i crnim šarama, na bokovima je smeđe-bijelo, a grudi su sive s bijelim točkama. Kljun je kratak, ravan, žut sa zelenkastim vrhom i narančasto-crvenom točkom. Noge su duge i žućkasto-zelenkaste, prsti su dugi, krila kratka i blago zaobljena, a rep je kratak. Oba spola su slična po izgledu, iako ženka može biti malo svjetlija i imati više točaka nego mužjak. Mladunci izgledom podsjećaju na odrasle, ali imaju maslinastozeleni kljun s narandžastom bazom, a perje na glavi i prednjem dijelu tijela je smeđe boje. Riđa štijoka ima širok vokalni repertoar od tihog hui-do, kada je uznemirena, glasnog eh i tshick kojim se koristi za upozorenje. Kada se brani ili udvara mužjak pravi kratak, oštar zvuk za zvukom, koji se ponavlja svakih par sekundi nekoliko minuta od sumraka do noći. Ženski poziv je mekši i često u duetu. Tijekom sezone parenja siva štijoka ima sivlja prsa. Tada se rijetko viđaju, ali se mogu razlikovati po pozivima koji se čuju i do 2 km. Parovi su monogamni, ali samo tijekom trajanja sezone parenja. Gnijezdo grade blizu vode među gustom priobalnom vegetacijom. Ženka polaže 6 do 15 jaja, iz kojih se ptići izliju nakon 18 dana. Ptići su paperjasti, crne boje.

Mala prutka (*Actitis hypoleucos*)

Mala prutka je malena močvarica koja sa *Actitis macularia* čini rod *Actitis*. Hibridizacija između ove dvije vrste je ponekada zabilježena. Odrasli su 18-20 cm dugi sa rasponom krila od 32-35 cm. Imaju sivkastosmeđ gornji dio tijela, bijeli donji dio tijela, kratke tamnožućkaste noge i stopala i kljun sa blijedom bazom i tamnim vrhom. Zimsko perje je im je bljeđe i imaju više izražene pruge na krilima, iako je to opet vidljivo samo iz blizine. Mladunci su više isprugani odozgo, a perje na krilima im je više oker boje. Ova vrsta je vrlo slična vrsti *A. macularia* van sezone parenja, u uobičajenom perju. Međutim, tamnija stopala i drugačije pruge na krilima (koje se može vidjeti u letu) je izdaju, i, naravno, rijetko se nađe u arealu *A. macularia*. Obitavaju uz rijeke, jezera i potoke, također i uz morske obale. Najdraže su im šljunkovite i kamenite obale, osobito uz gornje tokove rijeka. To je društvena ptica i viđa se u velikim jatima i ima prepoznatljiv let sa ukočenim krilima, nisko iznad vode. Živi u većini umjerene i subtropske Europe i Azije. Zimi se seli u Afriku, južnu Aziju i Australiju. Istočni rub selidbenog puta prelazi preko Palaua, gdje se okupljaju stotine ptica. Mala prutka traži hranu pomoću vida na tlu ili u plitkoj vodi. Kupi malene beskralježnjake poput kukaca, ljuskara i drugih beskralježnjaka, a može čak i uhvatiti kukce u letu. Na Nukumanu jeziku ovu vrstu obično zovu tiritavoi. Postoji i drugi naziv za nju, matakakoni, ali se smatra tabuom koristiti ga dok su žene i djeca u blizini. Razlog za to je zato što to znači "ptica koja malo hoda, a onda se pari". Gnijezdi se na tlu blizu slatkih voda. Kada su ugroženi, mladunci se ponekada uhvate za tijelo roditelja koji onda odleti do sigurnog mjesta.

Divlja guska (*Anser anser*)

Divlja (siva) guska je najveća i najglomazna siva guska porodice Anser. Ima okruglo, pozamašno tijelo, debeli, dugi vrat i veliku glavu i kljun. Noge i stopala su ružičasta, a kljun je narančast. Dugačka je od 74-91 cm, duljina krila je 41-48 cm. Rep je dugačak 6,2 do 6,9 cm, a kljun 6,4 do 6,9 cm. Teži 2,16 do 4,56 kg, s prosječnom težinom od oko 3,3 kg. Širina krila je 147-180 cm. Mužjaci su obično veći od ženki, a spolni dimorfizam je izraženiji kod istočne podvrste rubirostris, koja je u prosjeku veća od svih ostalih podvrsta. Divlja guska ima kružno, masivno tijelo s dugim i tankim vratom i veliku glavu i kljun. Njeno perje je si-vo-smeđe boje, glava tamne boje, grudi i trbuh su blijedi s crnim točkama, noge ružičaste, kljun narančast s bijelim ili smeđim vrhom. Razvijena joj je plivača kožica među prstima. Dolaskom jeseni divlje guske formiraju velika jata do nekoliko stotina jedinki i žive u njima do proljeća, kada formiraju parove. Po zemlji se kreću lakše nego pitome guske, plivaju veoma dobro, a pred opasnošću zarone u vodu. Lete prilično tromo, ali veoma izdržljivo. Početkom proljeća divlje guske počinju s parenjem. Ženka pravi gnijezdo od trave i svog perja u visokoj travi, šikari blizu vode ili zemlji u udubljenju. Od ožujka do travnja ženka snese 7 do 10 krupnih prljavo bijelih jaja, na kojima leži 27 do 29 dana. O guščićima se brinu oba roditelja, a oni se osamostaljuju za 50 do 60 dana. Gnijezde se na otvorenim močvarama, uz jezera, bare, rijeke i druge kopnene vode. Uz vodena staništa za gniježđenje nužni su i obližnji travnjaci za hranjenje.

Crna roda (*Ciconia nigra*)

Neznatno je manja od bijele rode. Glava, vrat, gornji dio tijela i prsiju im pokriva crno perje s metalnim, ovisno o kutu svjetla zelenkastim, purpurnim ili čak bakrenastim odsjajem. Samo prsa, trbuh, donji dio krila neposredno uz tijelo i donji dio repa su im bijeli. Kljun ovih roda je dugačak i kod ženki ravan, dok se kljun mužjaka čini neznatno savijen uvis. U vrijeme parenja svadbena ruho odrasle ptice su živo crveni kljun i noge, koje su inače smeđkasto do zagasito tamno crvene. Na svojim dugim nogama ima plivače kožice, kao i bijela roda. Plaha je, i nikada ne živi u koloniji. Hrani se ribama, raznim vodozemcima (žabe), kukcima, i sitnim sisavcima. Na jajima sjede oba roditelja i brinu o mladima. Obitava u starim, mirnim šumama s potocima, lokvama, barama, kanalima, vlažnim livadama i si. Rado se hrane i po obalama rijeka i većim močvarnim površinama ukoliko ih ima u blizini gnjezdilišta. Za selidbe se zadržavaju i po otvorenim vlažnim područjima. Za selidbe su samotne ili u malim jatima, na zimovalištima samotne ili u parovima. Za hranjenja su obično samotne, ali se na bogatim hranilištima okupljaju u rahle skupine. Monogamne su, parovi su najvjerojatnije dugotrajni, ali veza traje najčešće samo za gnijezdeće sezone i obnavlja se svakog proljeća. Pretežito se hrane ribama, vodozemcima, kukcima i njihovim ličinkama, a u manjoj mjeri i sitnim sisavcima, zmijama, gušterima, račićima i ptićima ptica pjevica.

Golub dupljaš (*Columba oenas*)

Slični golubu grivnjašu, samo je nešto manji i nema bijeli ukras na vratu i krilima. Glava, vrat, gornji dio krila i donji dio leđa su plave boje. Gornji dio leđa je smeđeplav, a prema guši prelazi u boju crnog vina. Donji dio tijela mu je zagasitoplav. Velika letna pera u krilima su plava, kao i pera repa. Na krilima ima jednu prugu mrke boje. Kljun mu je blijedožute boje sa crvenom nosom. Doseže veličinu do 32 cm a raspon krila mu je oko 70 cm. Teži do 350

grama. Mužjaci i ženke se ne razlikuju, a glasanje podsjeća na glasove “uu ru”. Ime je dobio po tome što se leže u dupljama starog drveća. Gnijezdo gradi u dupljama starog drveća u koje nese dva bijela, ovalna jaja dužine 36 mm, a širine 27 mm. Mladi se izlegu poslije 17-18 dana leženja. Par se izmjenjuje na gnijezdu i u podizanju mladih. Znaju prihvatiti i ponuđene kućice za ptice. Obično se legu tri puta godišnje, ali uvijek u novoj duplji, jer u starome gnijezdu ostane dosta izmeta mladunaca. Nastanjuju otvorene šume s mnogo proplanaka i prosjeka, rubove šuma uz poljoprivredne površine i stare prostrane parkove s listopadnim drvećem bogatim dupljama. Izvan gnijezdeće sezone obično su društveni. Gnijezdo grade u dupljama (osobito u starim dupljama crnih žuna), u pukotinama stijena, a povremeno i u rupama u tlu ili u napuštenim gnijezdima drugih ptica. Gnijezdo grade, na jajima leže i o ptićima se brinu oba partnera. Pretežito se hrane biljnom hranom (sje-menkama, lišćem, pupovima, cvjetovima i si.), a povremeno i beskralješnjacima. Hranu pretežito sakupljaju na tlu, rjeđe na drveću ili grmlju. Na tlu se često hrane u jatima, a na drveću obično samotno. Razlozi ugroženosti: Razlozi za tako drastičan pad populacije nisu sasvim jasni, pogotovo jer u najvećem dijelu europskog areala ove vrste uopće nema pada populacije. Najvjerojatnije su glavni razlozi uređivanje šuma, lov i krivolov te intenziviranje poljodjelstva, možda i stalni porast brojnosti goluba grivnjaša.

Mala bijela čaplja (*Egretta garzetta*)

Odrasla jedinka duga je 55-65 cm, s rasponom krila 88-106 cm. Teška je 350-550 grama. Cijelo perje je bijelo. Ima duge crne noge s žutim stopalima i tanki crni kljun. Za vrijeme sezone parenja na potiljku ima dva duga pera na potiljku i providno perje na leđima. Gola koža između kljuna i očiju postaje crvena ili plava. Mlade ptice nalikuju odraslima izvan sezone parenja, ali su im noge i stopala blijeđe boje. Podvrsta E. g. garzetta ima žute noge i sivkastozelenu kožu između kljuna i očiju, dok E. g. nigripes ima žutu kožu između očiju i kljuna, te crnkasta stopala. Zov ima trbuhozborni efekt. Gnijezdi se kolonijalno u južnoj Europi u močvarama i deltama rijeka koje sadrže drveće neophodno za gradnju gnijezda. Redovito u proljeće stiže dalje na sjever, što je dovelo do proširenja raspona. U ostala doba godine pored svih vrsta plitkih voda, ali osobito u močvarama sa slanom ili bočatom vodom. U toplijim mjestima većina ovih ptica ima svoje prebivalište. One koje žive na sjeveru migriraju u Afriku i južnu Aziju u velikim raspršenim jatima. Dolaze uglavnom u rujnu ili listopadu. Neke jedinke ostaju tu i tijekom ljeta. Obitava po plitkim močvarama, manjim barama, kanalima, sporo tekućim rijekama, ribnjacima, riječnim ušćima i drugim plitkim slatkim vodama

Mali sokol (*Falco columbarius*)

Rijetka je i malobrojna hrvatska zimovalica, gnijezdi se u sjevernoj Europi. Najmanji je sokol, mužjak je odozgo siv, s crnim vrhovima krila, ženka smeđa s prugastim repom, oboje odozgo smeđe isprugani. Let je žustar, poput kopca, leti često nisko iznad tla (od kopca se razlikuje vrlo šiljastim krilima) i lovi uglavnom male ptice, do veličine drozdova. Gnijezdi se po otvorenim predjelima s niskim, gustim raslinjem na visoravnima, brdima ili u nizinama. Izbjegavaju guste šume, otvorena područja s mnogo raštrkanog drveća, gola i strma planinska područja. Za zimovanja je najbrojniji na prostranim poljodjelskim površinama. Razlozi ugroženosti: Lov i krivolov, intenziviranje poljodjelstva.

Štekavac (*Haliaeetus albicilla*)

Orao štekavac ili bjelorepan je najveći orao Evrope i najveća grabljivica među orlovima. Raspona krila je najčešće 200 – 240 cm, kod nekih jedinki i preko 250 cm. Satima može jedriti na uzgonu toplijeg zraka podsjećajući na široku dasku. Vršno perje na krilima je rašireno, glava i vrat su istegnuti, a odostraga je kratki klinasti rep. Ženka je nešto veća od mužjaka. Veličina mu je (dužina od kljuna do repa) 69 – 91 cm. Vrlo je lagan u odnosu na veličinu, svega 6 – 6,5 kg. Hrani se ribama do 8 kg mase, pticama močvaricama (patke, guske, labudovi, gnjurci, galebovi, čaplje i dr.), sisavcima do veličine zeca i lisice, kornjačama i zmijama. Plijen hvata nogama, grubo očerupa i raskomada. Hranu brzo gutta i skuplja u volji, a kasnije ju postepeno probavlja. Često se prehrani i strvinom, najčešće uginulim ribama. Najčešće se gnijezdi u blizini velikih vodenih površina: mora, jezera, rijeka, velikih ribnjaka. Gnijezdo gradi visoko u krošnji drveća. Promjer gnijezda je do 180 cm, a kako ga godinama nadograđuje, može biti toliko i visoko. Literatura spominje da gradi gnijezdo i na tlu. Gnijezde se uz slatke i slane vode: u velikim močvarnim područjima, uz velike rijeke, jezera i šaranske ribnjake. Izbjegavaju područja siromašna vodom, otvorene predjele bez drveća i velike guste šume.

Mala šljuka (*Lymnocyptes minimus*)

Mala šljuka slična je šljuki kokošici, ali je mnogo manja, s vidljivo kraćim kljunom i jednolično tamnim repom (u šljuke kokošice je sa strane bijel). Relativno je kratkog kljuna, krupne glave i ponašanja koje podsjeća na barske pjetlice. Duga je 17-19 cm (kljun oko 4 cm), a raspon krila 38-42 cm. Dva para uzdužnih svijetlih pruga vidljiva su na leđima. Rep je klinast i tamniji nego kod ostalih močvarnih šljuka. Bezglasna je, osim za vrijeme svadbenog leta. Podignuta leti kratko i kao s oklijevanjem, sporije i manje krivudavo. Drži se vlažnih livada, natopljenih vodom i gustog raslinja, močvara, potopljenih polja i sl. Gnijezde se po vodom natopljenim cretovima, vlažnim livadama te močvarama u tundri i tajgi. Za selidbe i zimovanja borave po muljevitim rubovima lokvi, obalama potoka, rijeka i jezera, močvarama, cretovima, poplavnim površinama, taložnicama, vlažnim livadama, močvarnim slanušama i si. Gnijezdo grade na tlu, u niskom raslinju, u niskom grmlju, često na malo izdignutim grebenima (brazdama) ili humcima okruženim vodom. Gnijezdo vjerojatno grade oba partnera. Pretežito se hrane kukcima i njihovim ličinkama, mekušcima, kolutićavcima i biljkama (uglavnom sjemenkama). Hranu skupljaju kljunom s površine tla ili ga zabadaju u meko tlo. Aktivne su najviše noću i u sumrak. Razlozi ugroženosti: Lov i krivolov, nestajanje močvarnih područja, uništavanje nuskih muljevitih i pjeskovitih morskih obala i pripadajućih im slanuša.

Bregunica (*Riparia riparia*)

Bregunica je jedna od najmanjih predstavnica obitelji lastavica, koje se gnijezde u cijeloj Europi i na Mediteranu, kao i dijelovima Sjeverne Amerike, a zimi se seli na jug u Istočnu i Južnu Afriku, južnu Aziju i Južnu Ameriku. Na gornjem dijelu tijela je sivo-smeđe boje, trbuh i prsa su bijeli, s izuzetkom smeđeg pojasa, koji odvaja grlo i grudi. Spolovi se ne razlikuju po perju. Potomci imaju sivkasto grlo s manje izraženom crtom preko prsa. Uglavnom obitavaju u nizinskim područjima uz veće rijeke. Gnijezde se u strmim odronjenim obalama rijeka i jezera, ali i u neobraslim zemljanim odronima ili svježim iskopima podalje od vode. Prikladnost mjesta za gniježđenje ovisi o njegovoj sklonosti eroziji - za gniježđenje preferiraju svježije odrone u kojima mogu iskopati svježije rupe za gniježđenje.

Vodomar (*Alcedo atthis*)

Vodomar, kao sve vrste ove porodice, ima kratko, zbijeno tijelo s kratkim nogama, kratkim repnim perima i širokim krilima. Velika glava duga oko 4 cm s dugim šiljastim kljunom smještena je na kratkom vratu. Ovisno o kutu pod kojim svjetlo pada na njega, s gornje strane boja perja kreće se od kobaltno do tirkizno plave, a na leđima ima svjetlucavu plavu prugu. Ta pruga posebno je uočljiva kod uzletanja ptice. Dužina tijela je između 16 i 18 cm, a masa se kreće između 34 i 46 grama. Raspon krila iznosi oko 25 cm. Perje na gornjem dijelu glave, krilnom pokrovu, ramenima i repu je tamno plavozeleno do zelenoplavo. Na glavi su im azurno plave poprečne pruge, dok pera na pokrildu imaju azurno plave vrhove. Pruga na leđima je blještavo tirkizno plava. Donja strana tijela je sve do bijelog grla kod odrasle jedinke rđastocrvena do kestenasto smeđa. Šare na glavi obilježavaju crvenosmeđi pokrovi na ušima, oštro oivičene bijele pjegice bočno na vratu i jedna plavozelena ili plava pruga na bradi. Na čelu, ispred svakog oka, imaju kestenjasto smeđu pjegu koja, sprijeda gledano, djeluje bijelo. U razdoblju parenja, noge su im narandžasto crvene. Kljun mužjaka je crn, s donje strane nešto svjetliji. Ženkin kljun je s donje strane, od baze do najmanje prednje trećine dužine, narandžastocrven. Noge mladih ptica su s gornje strane tamno smeđe, a perje im je zagasitije i s gornje strane zelenije nego kod odraslih. Pera na prsima gotovo uvijek imaju zelenkaste ili sive vrhove. Kljun im je još prilično kratak sa svijetlom pjegom na vrhu.

Patka njorka (*Aythya nyroca*)

Patka njorka je jedna od četiri predstavnika roda *Aythya* u Hrvatskoj. Tipična je selica koja u naše krajeve sa zimovališta stiže tijekom kasnog ožujka i u travnju. U tom trenutku je formiranje parova već završeno te one pristižu u parovima koji su monogamni tijekom jedne sezone. Za razliku od ostalih vrsta iz porodice europskih pataka, za patku njorku je karakteristično vrlo kasno gniježđenje koje započinje krajem svibnja i početkom lipnja, koje se nerijetko proteže duboko u kolovoz, tako da nije rijetkost vidjeti patke kako vode male pačice krajem kolovoza i početkom rujna. Gnijezdi u gustim tršćacima i drugoj močvarnoj vegetaciji, a gnijezda gradi na tlu blizu vode ili iznad vode na plutajućim platformama napravljenima od vodene vegetacije. Jesenska seoba sa gnijezdilišta započinje tijekom rujna i dostiže svoj vrhunac tijekom listopada. Zimi u našim krajevima patku njorku redovito možemo vidjeti, ali u vrlo malim skupinama. Ukupna gnijezdeća populacija joj je procijenjena na 2000-3000 parova. Na svjetskoj razini patka njorka se smatra globalno ugroženom vrstom ptica u kategoriji gotovo ugrožene svojte te se nalazi na Crvenom popisu ptica. U Hrvatskoj ima status Rizične svojte te se nalazi na Crvenom popisu ptica Hrvatske. Strogo zaštićena svojta sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika o proglašavanju svojti strogo zaštićenima i zaštićenima.

Bjelobrada čigra (*Chlidonias hybridus*)

Bjelobrada čigra ima tamno perje, ponekad i crno. Kljunovi čigri mogu biti različiti, od oblika pincete do bodeža, što jednim dijelom zavisi i od veličine njihovog plijena. Često su svijetložuti, crveni ili crni. Iako imaju plivaću kožicu između prstiju, rijetko provode mnogo vremena u vodi. Bjelobrada čigra je mase oko 80g, duga je oko 26cm i ima raspon krila oko 68cm. Vizualne razlike u boji između mužjaka i ženke nema, ali su ženke ipak manjeg rasta od mužjaka. Ova vrsta čigre gotovo da i nema plivajuće kožice među prstima

tako da im je hodanje po bilju lakše. Gnijezdi se na mirnim i stajaćim vodama. Tijekom gnježđenja obično formiraju kolonije i od nekoliko stotina parova tako da u grupi lakše ometaju i tjeraju predatore kao što su ptice grabljivice. Gnijezdo postavljaju na plutajućem bilju tako da prikupe nešto ostataka od bilja i svega nekoliko cm iznad vode formiraju gnijezdo u kojeg polažu 2-3 jaja. Nakon inkubacije od 18-20 dana na svijet dolaze ptići koji po tijelu imaju dosta smeđeg perja te su bolje prilagođeni izgledu okoline gnijezda.

Žuti voljić (*Hippolais icterina*)

Žuti voljić u odnosu na tijelo ima relativno veliku glavu, široko kvadratičasto tijelo, duga krila i prilično kratak rep. Gornji dijelovi su sivkasto-zeleni, a donji dijelovi su izrazito svijetložuti. Ima blijedo prsa i blijedi prsten oko očiju. Žuti voljić je ptica polja, preferirajući šumske rubove ili proplanke, favorizirajući vrhove stabala. Voljić se hrani kukcima, ali će se hraniti i voćem u kasno ljeto. Prilično je samotna i teritorijalna u vrijeme parenja i zimovanja. Polaže četiri do šest jaja u gnijezdo na stablu ili grmlju.

Gak (*Nycticorax nycticorax*)

Gak ili gak kvakavac je mala crno-bijelo-siva čaplja pogrbljena držanja, crnih leđa i tjemena s dugim bijelim perima kukme. Uglavnom je noćna ptica. Mužjak i ženka su slični po izgledu. Gak je dug oko 60 cm, a mase oko 800 g. Ima kratke noge i kratak, debeli vrat. Glava je crna s dva odstojeća bijela pera u vreme parenja, kao i leđa, krila i kljun. Vrat i trup su bijeli, noge žute ili crvene. Tijekom dana miruje na izdvojenoj grani na drveću ili u žbunju. Dobro se penje, i može se vidjeti i po korenju ili granama uz rub vode. Veoma je bučan u svojim kolonijama. Zbog svog promuklog zova kvak dobio je ime gak kvakavac. Živi u većim skupinama uz močvare umjerenih i tropskih krajeva. Hrani se žabama, ribama, gušterima i kukcima.

Škanjac osaš (*Pernis apivorus*)

Ptica grabljivica iz porodice jastrebova (Accipitridae) koja ne pripada u škanjce nego potporodici Perninae ili osaše. Selica je, zimuje u Africi, južno od Sahare. U Hrvatskoj je za gnježđenja najbrojniji u šumskim područjima panonske Hrvatske. Škanjac osaš naseljava šume bogate proplancima u mješovitom, mozaičnom krajoliku. Hrani se saćem, odnosno ličinkama i kukuljicama opnokrilaca, manje drugim kukcima, vodozemcima, gmazovima i sitnim sisavcima. Gnijezdo grade na granama visokog drveća, na jajima leže i o ptićima se brinu oba roditelja. U pologu su obično 2 jaja. Inkubacija traje 30-35 dana, ptići su sposobni za let nakon 75-100 dana. Živi sam ili u paru. Za selidbe su samotni ili u slabo vezanim jatima. Monogamni su, veze obično traju jednu sezonu.

Crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*)

Na nebu ove ptice bliješte bijelom bojom, ali se iz blizine vidi da je s gornje strane svijetlo srebrnkasta. Završeci su primarnih letnih pera crni, a rep je bijel i u letu širok. Na glavi ima prepoznatljivu crnu "kapu", dugačak i šiljast narančastocrven kljun s crnim vrhom. Noge su crvene. Kao i sve čigre, i crvenokljuna je elegantna ptica. Lagano grabi dugim i ušiljenim krilima, a izvodi i vratolomije u zraku. Čigra lovi u letu te se obrušava na plijen u vodi, najčešće ribice, ali i rakove, kukce ... Često prije zarona može lebdjeti i mjerhati

plijen. Katkad mnogo ptica zna zajednički loviti jato riba. Nakon parenja, odabiru jedno gnijezdo, oblažu ga grančicama i travkama te ženka u njega polaže 1 – 3 jaja. Oba roditelja sjede na jajima i kad se nakon 3 – 4 tjedna izlegu mladi, nose im ribice. Već poslije nekoliko dana mladi mogu izaći izvan gnijezda i skrivati se pri opasnosti, a mogu i plivati. Gniježđenje je vremenski dosta fleksibilno jer ovisi o vodostaju rijeke, a zbog toga je i povećana smrtnost zbog nagle poplave. Ako propadne prvo leglo dovoljno rano, krenut će s drugim. Često cijela godina propadne. Ujesen kreću na zimovanje na jug.

Leganj (*Caprimulgus europaeus*)

Legnji su ptice od 24,5-28 cm, s krilnim rasponom od 52 do 59 cm. Mužjak je mase od 51 do 101 grama, a ženka od 67 do 95 grama. Odrasla ptica ima sivkasto-smeđe perje s tamnim prugama, s bež ogrlicom i bijelim brkovima. Zatvorena krila su siva sa smeđim točkicama, a donja pera su sivkasta, sa smeđim izrastom i točke su bež. Kljun i oči su crni, a noge smeđe. Spol ptice u letu se može prepoznati po bijelim pjegama kod mužjaka koje se javljaju na trima primarnim ljetnim perima i na vrhovima vanjskih pera repa, dok bijele mrlje nedostaju kod ženke. Ptice imaju smeđe i svjetlije smeđe perje, a mladi mladunčadi vrlo su slični ženki. Odrasle ptice se mitare od lipnja pa nadalje po prestanku gniježđenja, a po potrebi prestaju s mitarenjem u seobi, dok repna perja mijenjaju tek kada stignu do zimovaništa.

Bijela roda (*Ciconia ciconia*)

Bijela roda je ptica iz porodice roda (Ciconiidae) koja ima dug i crven kljun. Dugačak vrat i duge, crvene i tanke noge. Perje joj je bijele boje, a na krilima se nalazi nešto duže i crnije perja. Ženka i mužjak ne razlikuju se s obojenošću. Staništa su joj područja uz močvare, poplavne livade i vlažne šume. Let joj je spor. Glasa se klepetanjem. Hrani se različitim malim životinjama, kao što su kukci, svime onim što može uloviti. U travnju ili svibnju savija veliko gnijezdo, u krošnji stabla ili na krovovima kuća. Najčešće ima pet jaja. Oba roditelja sjede na jajima i brinu se o mladima. Živi u srednjoj i istočnoj Europi. Bijela roda je strogo zaštićena kao i crna roda. Selica je.

Eja strnjarica (*Circus cyaneus*)

Eja strnjarica je duga 45–55 cm sa rasponom krila od 97–118 cm. Podsjeća na druge eje po tome što su mužjaci i ženke različiti po izgledu. Spolovi se također razlikuju po težini (prosječan mužjak teži 350 g a prosječna ženka 530 g). Mužjak je uglavnom siv odozgo i bijel odozdo sa izuzetkom gornjeg dijela prsa, koji je siv kao i gornji dio tijela, i trtice koja je bijela. Krila su siva sa crnim vrhovima. Ženka je smeđa odozgo sa gornjim okrovnim perima na repu bijelim. Mladunci su slični.

Crvenoglavi djetlić (*Dendrocopos medius*)

Crvenoglavi djetlić je djetlić srednje veličine, dug 20-22 cm i ima perje slično velikom djetliću. Kao i kod te vrste, gornji dijelovi su pretežno crni s bijelim ovalnim krilnim oznakama i bijelim prugama na krilima. Glavne razlike su crvena kruna, nedostatak crne brkaste pruge, ružičasti otvor i tamne pruge na bokovima. Iako je tek nešto manji od velikog djetlića, čini se manjim zbog kratke, tanke zakrpe i zaobljene, blijede glave.

Također se može zamijeniti sa sirijskim djetličem (osobito mladima), no crvena kruna nema uske bočne crne. Ova vrsta preferira listopadne šumske regije, posebice područja sa starim hrastom, grabom i brijestom, pašnjacima i gustim šumama. Zanimljivo je da se hrane visoko u stablima, stalno se krećući. U sezoni parenja iskopa rupu za gnijezdo otprilike 5 cm u debelom deblu ili debeloj grani. Liježe četiri do sedam jaja i inkubira ih 11-14 dana. Ovaj djetlič se hrani kukcima, njihovim ličinkama, koje pronalazi na granama i grančicama, a ne ispod kore.

Sirijski djetlič (*Dendrocopos syriacus*)

Sirijski djetlič je dug 23 cm i vrlo je sličan velikom djetliču. Gornji dijelovi mužjaka su sjajni crni, s grimiznim pjegom na tjemenu i bijelom na čelu, stranama lica i vratu. Na ramenu je velika bijela pjega, a letna pera crna, s bijelim mrljama. Tri vanjska repna perja pokazuju samo nekoliko bijelih mrlja. Trbuh je siv, a prema repu prelazi u crvenkastu boju. Noge su zelenkasto sive. Sirijski djetlič od drugih se vrsta djetlića razlikuje jer ima dulji kljun, više bijele boje na glavi, a nema bijelog repnog perja. Hrani se kukcima, a ponekad i pčelama. Kukce i njihove ličinke uzima razbijajući koru drveća. U nedostatku kukaca hrani se sjemenom, orašastim plodovima i bobičastim voćem.

Crna žuna (*Dryocopus martius*)

Crna žuna je naša najveća djetlovka. Mužjak je jedina velika potpuno crna ptica s crvenim tjemenom i kukmom, dok je kod ženke crven samo zatiljak. Naša je stanarica i nastanjuje sve tipove starih šuma. U RH je populacija procijenjena na 1200 – 1800 parova. Masa je u proseku 300 do 400 g. Duga je 45 do 47 cm i ima raspon krila 64 do 78 cm. Kljun je dug oko 6 cm i kada je potpuno razvijen, ravan je i veoma tvrd. Njime može izbušiti rupe i u najtvrdjoj i najdebljoj kori drveta. Noge su tamnosive, snažne i kratke, a dva prsta su okrenuta naprijed, dva natrag. Stopalo ima savijene i oštre kandže koje se mogu zabiti čvrsto u koru drveta. Crna žuna ovisi o starim šumama ili prisutnosti velikih starih stabala za gniježđenje i hranjenje. Hrane se uglavnom mravima (ličinke, kukuljice i odraslim jedinkama) te šumskim kornjašima koje pronalazi ispod kore drveća. U proljeće je, za sezone gniježđenja, vrlo glasna, te često možemo čuti njezino karakteristično bubnjanje kojim označava teritorij ili doziva partnera.

Lastavica (*Hirundo rustica*)

Sve lastavice imaju sličan oblik tijela, ali se on razlikuje od onog drugih vrapčarki. Prilagodile su se lovljenju kukaca u letu razvivši vitko tijelo s dugim šiljatim krilima, što omogućava lako manevriranje i izdržljivost, kao i česte periode jedrenja. Takav oblik tijela im omogućava vrlo efikasan let, s 50-75% manjom potrošnjom energije od vrapčarki iste veličine. Obično lete brzinom od 30-40 km na sat, ali mogu dostići brzinu i od 50-65 km na sat. Kljun bregunice je tipičan za lastavice. Kao i nesrodne čiope i legnjevi, koji love na sličan način, imaju kratke kljunove, ali snažnu vilicu i širok grkljan. Tijelo je dugo 10-24 cm, a težina im je 10-60 grama. Na krilima imaju devet primarnih letnih pera. Rep se sastoji od 12 pera i može biti račvast ili četvrtast. Dug rep povećava mogućnost manevriranja i dužina mu se može razlikovati među spolovima. Ženke obične lastavice biraju mužjake sa dužim

repom. Noge su kratke, a stopala više prilagođena stajanju nego hodanju, jer su prednji prsti djelomično spojeni pri bazi. Nožni mišići ptica roda *Pseudochelidon* su snažnije ali robustnije od onih ostalih lastavica. Najčešća boja perja je tamnoplava ili tamnozeleno odozgo i bijela ili prugasta odozdo, često s crvenim šarama. Vrste koje kopaju ili žive na suhim ili planinskim područjima često su smeđe boje. Postoji malen ili nikakav spolni dimorfizam. Monogamne su. Polažu oko 5 jaja u umjerenim predjelima, a dva ili tri u tropima. Bijele su boje, kod nekih bregunica sa pjegama. Ptići se izležu goli i zatvorenih očiju.

Čapljica voljak (*Ixobrychus minutus*)

To je vrlo mali čaplja; duljine tijela 25-36 cm, 40-58 cm raspon krila i mase 59-150 g. Ima kratki vrat, dugački šalter i podvodne kosti. Mužjaci imaju crna leđa i krunu, a krila su crna s velikim bijelim perima na svakom krilu. Ženka je više smeđe boje. Stanište za uzgoj ptica čapljice voljak je trska. Gnijezdi se na platformama trske u grmlju, a polažu četiri do osam jaja, što može biti teško uočljivo. Ove se čapljice hrane ribama, kukcima i vodozemcima.

Pršljivac (*Philomachus pugnax*)

Pršljivac ima prepoznatljiv izgled, malu glavu, srednji duljinu tijela i dugi vrat. Ima dugačke noge koje variraju u boji, ali obično žute ili narančaste. Na krilima je tanka i nejasna bijela linija. Ova vrsta pokazuje spolni dimorfizam. Iako mali postotak mužjaka podsjeća na ženke, tipičan mužjak je znatno veći od ženke. Duljina tijela je od 29 do 32 cm s krilima 54 do 60 cm te mase oko 180 g. U sezoni parenja od svibnja do lipnja, mužjaci dobivaju tipične muške noge i boju kože lica narančaste boje, a ima prepoznatljive pramenove glave. Ovi ukrasi razlikuju se na pojedinim pticama u kojih mogu biti crni, kestenjasti ili bijeli. Sivo-smeđa leđa imaju uzorak sličan ljestvama, često crnim ili kestenjastim perjem. Izvan sezone parenja, tipični muški pokrivači glave i vrata i gola koža lica se gube, a noge izgledaju dulje. Gornji dijelovi su sivo-smeđi, a trbuh je bijel sa sivim mrljama na prsima i bokovima.

Siva žuna (*Picus canus*)

Siva žuna je vrsta iz porodice djetlića. Naseljava Euroaziju. Slična je poznatijoj zelenoj žuni. Siva žuna je duga 25-28 cm i mase 130—180 grama. Gornji dio tijela joj je zelen, a donji siv, sa žutom trticom. Glava joj je također siva, osim crvenog čela kod mužjaka. Oba spola imaju prugu kod korjena kljuna, nalik brkovima.

Pjegava grmuša (*Sylvia nisoria*)

Malene su do srednje veličine, 9 do 16 cm duge s tankim kljunom. Perje im je najčešće sivo, plavo ili maslinasto zeleno. Uglavnom su kukcojedi, iako neke također jedu voće, nektar ili maleno sjemenje. Nastanjuju prije svega područja s gustom vegetacijom i tu se gnijezde. Monogamne su i grade jednostavno gnijezdo oblika šalice u gustom vegetaciji. Nesu između dva i šest jaja, ovisno o vrsti. Oba spola pomažu u podizanju mladih, koji su sposobni za let nakon dva tjedna.

Prutka migavica (*Tringa glareola*)

Prutka migavica naraste u dužinu do 21 cm, s rasponom krila 36–40 cm, mase 50–90 g, pa je po veličini možemo usporediti sa ševom od koje je neznatno veća. Spolove su slični. Na glavi ima uočljivu svjetlu nadočnu prugu. Gornji dio tijela je smeđi s bijelim pjegama. Vrat i prsa su bijeli sa smeđim prugama. Trbuh i trtica su bijele boje. Rep je uzak, poprečno crno-bijelo prugast. Noge su žuto-zelene i u letu strše iza repa. Kljun je taman, dug 25–32 mm, tanak i ravan, prilagođen prehrani s vodenim insektima, njihovim ličinkama, mekušcima, člankonošcima, ribama i drugim beskralježnjacima. Hranu pronalazi gacajući u plitkoj vodi i uz obalu. Pjev je melodiozan, a ako se uplaši naglo polijeće uvis uz prodorno zvonko glasanje. Gnijezdi na području sjeverne Europe. Vezana je za područja tresetišta, močvare i rubove poplavnih šuma. Gnijezda gradi na zemlji od suhog lišća, trave i mahovine. Ponekad ne gradi gnijezda, već jaja polaže u stara gnijezda golubova i drozdova. Gnijezdi od svibnja do srpnja jedanputa godišnje. Nese 4 (3) maslinastozelena jaja s tamnim pjegama veličine oko 38 x 26 mm. Na jajima sjedi mužjak i ženka oko tri tjedna, a mladunce hrane oko mjesec dana.

Na području Grada Osijeka obitavaju još i druge strogo zaštićene životinjske vrste, sukladno Pravilniku o strogo zaštićenim vrstama: Tbarska kornjača (*Emys orbicularis*), zelembać (*Lacerta viridis*), ribarica (*Natrix tessellata*), bjelica (*Zamenis longissimus*), crveni mukač (*Bombina bombina*), zelena krastača (*Bufo viridis*), močvarna smeđa žaba (*Rana arvalis*) i druge.

5. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI

Mjere zaštite divljači podrazumijevaju niz radnji i to u prvom redu preventivnih kojima će se divljači onemogućavati pristup površinama izvan lovišta, a koje će u konačnici imati za cilj osiguravanje nesmetanog života i obitavanja divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta na površinama njihovog prirodnog staništa bez ugrožavanja istih. S druge strane važno je za naglasiti da se ove mjere provode radi sigurnosti ljudi koji se nalaze u naseljenim mjestima na području Grada Osijeka, ali na način da ih njihova provedba ljude ne smije ugroziti. Stoga, zbog sigurnosti i ljudskih života ni divljač ni ostale životinjske vrste nemaju stanište na području površine izvan lovišta odnosno na području Grada Osijeka. Isto tako, pojedine radnje imaju za cilj sprječavanje fragmentacije staništa, kao i nesmetane prirodne migracije divljači i ostalih životinjskih vrsta.

5.1. Zabrana lova divljači osim izuzetaka

Na površinama izvan lovišta zabranjeno je loviti divljač, osim izuzetaka koji su propisani člankom 61. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači. Navedenim člankom divljač je dopušteno na površina izvan lovišta loviti:

1. ranjenu ili bolesnu tijekom cijele godine, uz obvezu prijave nadležnom uredu i predodjenje uvjerenja nadležne veterinarske službe da je odstrijeljena divljač bila ranjena ili bolesna;
2. u slučaju proglašenja zarazne bolesti ili ako postoji mogućnost njene pojave u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti životinja;
3. za potrebe znanstveno – istraživačkih i znanstveno – nastavnih ustanova u skladu s odgovarajućim programom;
4. radi smanjivanja broja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta.

Lov divljači koja stalno, sezonski ili povremeno obitava ili prelazi preko površina izvan lovišta, a čija je prisutnost na površinama izvan lovišta nepoželjna, može se obavljati **lovom žive divljači (hvataljkama i slično)**, a zatim se uhvaćena divljač ispušta na neko drugo područje. Isto tako potrebno je pokušati obaviti i **izgon divljači s površina izvan lovišta, ali samo u slučajevima kada taj izgon ne utječe na sigurnost ljudskih života**, što je potrebno procijeniti na licu mjesta i u svakom slučaju pojavljivanja divljači posebno. Divljač je temeljem članka 64. stavka 1. točke 4. Zakona o lovstvu zabranjeno loviti: „zamkama, stupicama, klopnama, mrežama, živim i umjetnim mamcima ili vopcima, upotrebom pomoćnih sredstava u lovu (magnetofona, gramofona, reflektora i sličnih zvučnih i/ili svjetlećih sredstava, zrcala i drugih zasljepljujućih naprava), ljepljivim sredstvima ili hranom u koju je stavljeno omamljujuće sredstvo ili otrov, osim za svrhu iz članka 52. stavka 2. ovoga Zakona i točke 3. ovoga stavka, ali ne otrovom. Svako držanje navedenih sredstava izvan stambenog objekta, a unutar lovišta smatra se lovom.“. Nadalje članak 64. stavak 3. istoga Zakona propisuje: „**Iznimno od odredbi stavka 1. ovoga članka ministar može, uz**

suglasnost ministra nadležnog za zaštitu prirode, odobriti lov pojedinih vrsta divljači zamkama, stupicama, klopnama, mrežama, vapcima ili upotrebu optičkih ciljnika za noćni lov, ako je ugroženo zdravlje ljudi, stoke, druge divljači i drugih životinjskih vrsta ili ako je potrebno provesti mjere propisane člankom 51. stavkom 1. točkom 8. ili člankom 81. ovoga Zakona“. Ukoliko će se loviti na navedeni način **Grad Osijek (kao pravna osoba koja upravlja gradom) mora tražiti suglasnost za lov navedenim pomaglima**. Navedena pomagala postavljala bi se na predjele gdje se pojedine i to nepoželjne vrste divljači najčešće pojavljuju. Navedeno uglavnom zadovoljava lov na sitne vrste divljači.

Divljač se može izlučivati i puškama za uspavljivanje, što zbog strukture površine naselja često i nije najidealnije rješenje. Naime tijekom ispaljivanja i pogađanja divljači uspavljujućim sredstvom, ista je uznemirena i najčešće bježi. Kod odabira doze uspavljujućeg sredstva treba dobro procijeniti masu i dob divljači da bi se prema napucima samoga sredstva izbjegla prevelika doza koja bi izazvala uginuće divljači ili premalena koja opet ne bi uspavala divljač, što je opet vrlo riskantno. Isto tako pri primjeni sredstava za uspavljivanje divljači je potrebno određeno vrijeme da postane omamljena, a zatim i da zaspi. Navedeno zbog uznemiravanja pri pogađanju nije optimalno rješenje jer divljač nakon pogotka najčešće bježi, što predstavlja veliku opasnost za sigurnost, a time i ljude i imovinu. Isto tako postoji i velika opasnost od samoozlijeđivanja divljači i ostalih životinjskih vrsta prilikom zatrcavanja u različite objekte u naseljenom mjestu.

Kada su iskorištene sve mogućnosti preventivne zaštite i sprječavanja ulaska divljači na naseljeno područje, krupne vrste, ali i veći dio sitnih vrsta divljači na području površine izvan lovišta najidealnije bi, zbog zaštite ljudi i imovine, bilo izlučiti odstrjelom. Članak 60. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovno-gospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači propisuje mjere za sprječavanje šteta od divljači obuhvaćaju između ostaloga i: **„smanjivanje broja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta“**. Slijedom navedenoga, ako se procijeni prevelika brojnost divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta u naseljenom području površine izvan lovišta, smatrat će se da predstavlja preveliku gustoću zbog koje može doći do gospodarski nedopustivih šteta, koje se najčešće ogledaju u ugrožavanju ljudskih života i imovine.

U gore navedenim slučajevima lova divljači na površinama izvan lovišta **lov se obavlja u skladu s odredbama Zakona o lovstvu i Pravilnika proizašlih iz istoga. Uz navedeni Zakon o lovstvu potrebno je poštivati i odredbe Zakona o oružju**.

Tijekom stalnog monitoringa za vrijeme trajanja ovog Programa, ukoliko se iz bilo kojih razloga divljač pojavila na površinama izvan lovišta, a povedene su sve mjere kojima se pokušalo sa sprječavanjem dolaska divljači na površine izvan lovišta ili s njihovim istjerivanjem, obavljat će se redukcijski odstrjel jer se smatra da divljač nema stanište, a time ni kapacitet na ovim površinama izvan lovišta.

Sve što se tiče sigurnosti navedeno je za divljač, a vrijedi i za ostale životinjske vrste. Kao ni divljač ni ostale životinjske vrste nemaju stanište, a time ni kapacitet na ovim površinama izvan lovišta. **Za eventualni izlov, rastjerivanje i/ili uklanjanje ostalih životinjskih vrsta koje nisu divljač u smislu odredbi Zakona o lovstvu, s posebnim naglaskom na strogo zaštićene životinjske vrste u smislu posebnih zakonskih i podzakonskih akata, a prilikom ulaska istih na područje Grada Osijeka, potrebno je tražiti odobrenje od ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode**. Nakon dobivanja potrebnih odobrenja i

rješenja od ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode potrebno je od ministarstva nadležnog za poslove lovstva zatražiti **rješenje o mjerama i uvjetima za uporabu lovačkog oružja i naboja, te uvjete i način lova za životinjsku vrstu koja nije divljač u smislu Zakona o lovstvu, a čije je uklanjanje posebnim rješenjem propisalo drugo nadležno tijelo.**

Nakon prikupljanja i dobivanja svih potrebnih rješenja Grad Osijek treba obaviti radnje izlučivanja (hvatanje, odstrjel i slično) u skladu sa zakonskim propisima.

Protokol za postupanje pri izlučivanju divljači, ali i svih ostalih životinjskih vrsta, nakon dobivanja svih potrebnih ovlaštenja i rješenja, bio bi osigurati mjesto gdje se divljač ili ostala životinjska vrsta nalazi te isto tako osiguravati prostor tijekom cijeloga vremena njenoga izlučivanja. Ukoliko Grad Osijek nije registriran za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljač, trebao bi sklopiti Ugovor s pravnom ili fizičkom osobom koja će obavljati izlučivanje divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta s područja iste. **U lovu odnosno u izlučivanju smiju sudjelovati osobe koja uza se imaju lovačku iskaznicu s važećom identifikacijskom markicom za pojedinu lovnu godinu i pisano dopuštenje ovlaštenika prava lova te pravne ili fizičke osobe koje gospodare zemljištem iz članka 9. stavka 2. Zakona o lovstvu. Odstrjeljivati divljač smije samo osoba koja uz navedene uvjete posjeduje i oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lova. Grad Osijek može sastaviti popis osoba koje će obavljati izlučivanje, osobito odstrjelom, divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta, da bi se i na navedeni način mogući bespravni lov potpuno eliminirao.**

5.2. Provedba preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko - zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači, ljudi i stoke

Sva divljač, kao i ljudi te domaće i sve ostale životinjske vrste, podložna je obolijevanju od raznih bolesti. Bolest je svaki poremećaj fiziološkog stanja organizma. Spomenuti poremećaji mogu dovesti do privremenog smanjenja ili trajnog izostanka funkcioniranja pojedinih organa, a kao posljedica toga može nastupiti i ugibanje, odnosno smrt. Budući da postoji niz bolesti na divljači i domaćim životinjama koje se prenose uzajamno, a neke od njih ugrožavaju i čovjeka, predviđaju se razne preventivne, dijagnostičke, kurativne i higijensko – zdravstvene mjere radi zaštite divljači, životinjskih i ostalih vrsta, a u konačnici i čovjeka.

Vrlo je važno uspostaviti suradnju s veterinarskom službom te redovito obavljati kontrolu i praćenje zdravstvenog stanja divljači uz područje Grada jer divljač nema stanište, a time ni kapacitet na ovim površinama izvan lovišta. Isto tako redovito obavljati kontrolu i praćenje zdravstvenog stanja divljači nakon eventualno obavljenog lova, osobito ako se posumnja na bolest. Ako se posumnja na bolest obavezno tražiti pregled eventualno uginule divljači, divljači izlučene hvatanjem ili eventualnim sanitarnim odstrjelom, a u cilju sprječavanja pojave i širenja zaraznih bolesti. Ako se na površinama izvan lovišta proglasi pojava zarazne bolesti ili se ona može očekivati, mora se osigurati provođenje mjera u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti životinja, uz obavještenje nadležne veterinarske službe, dok takva zaraza ili opasnost od njezina širenja traje.

Među mnogobrojnim i različitim uzrocima koji utječu na smanjenje broja divljači, bolesti zauzimaju značajno mjesto. Prilikom osmatranja moraju se na živoj divljači uočiti promjene i poremećaji koje ukazuju na neku od bolesti, a to su:

- nemogućnost bijega u situacijama kada obično bježi;
- zaostajanje ili odvajanje od ostalih životinja;
- često zastajkivanje, odmaranje, lijeganje ili šepanje;
- ako se nalazi na mjestima na koja u normalnim uvjetima ne zalazi;
- mršavost i neurednost dlake ili perja;
- otežano disanje, kašalj, proljev, trom hod;
- gubitak straha pred čovjekom,
- agresivnost i niz drugih neprirodnih ponašanja divljači.

Budući da se samim promatranjem bolesne životinje obično ne može procijeniti ni uzrok bolesti ni njezino značenje za druge vrste divljači, životinjske vrste, stoku, ali i čovjeka, preporučuje se dostaviti veterinarskoj instituciji jednu ili više uginulih, uhvaćenih ili eventualno odstrijeljenih bolesnih jedinki.

Na fiziološko stanje organizma može utjecati puno čimbenika. Čimbenici koji mogu dovesti do oštećenja organizma i nastanka bolesti mogu se podijeliti na unutarnje i vanjske. Vanjski čimbenici mogu biti mehanički, klimatski, kemijski i biološki. U unutarnje čimbenike ubraja se smanjena otpornost organizma, nasljeđe patogenih osobina, konstitucija i dispozicija. Vanjski uzroci su češći i bolje poznati nego unutarnji. Iako uvijek ne postoji jasno izražena granica, radi lakše provedbe mjera zaštite divljači, bolesti se dijele na: unutrašnje (nezarazne), zarazne i nametničke (parazitarne ili invazijske).

Unutrašnje (nezarazne) bolesti

Unutrašnje (nezarazne) bolesti karakteriziraju individualna uginuća kod divljači. Nađenu divljač potrebno je adekvatno zbrinuti sukladno zakonskoj regulativi. Potencijalne nezarazne bolesti su: otrovanje, nadam, rane, prijelomi, avitaminoze i dr. Kao preventivu možemo preporučiti dodavanje vitaminsko-mineralnih dodataka u hranu, posebice u vrijeme gravidnosti.

Nepravilnosti morfologije tijela i lovačkih trofeja kod divljači se mogu pojaviti kao posljedica nepravilnog uzgojnog odstrjela – pri odabiru i izlučivanju jedinki, kao i zbog nepravilne i nepravodobne selekcije. Moguća je pojava hranjenja divljači pokvarenom hranom, osobito u doba godine kada divljač nema izbora hrane u prirodi. Navedene pojave sprječavaju se neposrednim otklanjanjem njihovih uzroka, najprije stručnim pristupom u odabiru divljači za odstrjel, a potom kontrolom ispravnosti hrane i donošenjem svježije i kvalitetne hrane.

Proljetni proljev srneće divljači je bolest koja se javlja tijekom prvih mjeseci u godini. Na oboljelim životinjama zapažaju se mršavost, teže kretanje, a zadnji dio tijela je zaprljan izmetom. Prema sadašnjim saznanjima ova bolest može biti uzrokovana s više uzroka i poremećaja u metabolizmu ili nametničkom invazijom. Poremećaj u metabolizmu javlja se nakon hladnog i vlažnog vremena prelaskom zime u kišovito proljeće, odnosno kod životinja koje su imale deficitarnu hranidbu (nedostatak vitamina, minerala i drugo).

Zarazne bolesti

Uzročnici mogu biti virusi, bakterije, rikecije, gljivice, prioni i dr. Za sprječavanje pojave ovih bolesti, kao i stjecanje vitalnosti i imuniteta predviđa se primjena vitaminsko-mineralnih dodataka u hranu. Mjesta hranjenja i koncentriranja divljači potrebno je dezinficirati zaštitnim sredstvima. Trajno je potrebno pratiti stanje i ponašanje divljači radi uočavanja eventualnih pojava zaraznih bolesti. Oboljelu divljač treba odstrijeliti te poslati u nadležnu ustanovu. Isti postupak je i s pronađenim lešinama pri sumnji na zaraznu bolest. Ako prispjeli nalazi ukazuju na pojavu zarazne bolesti poduzet će se adekvatne mjere preko nadležne veterinarske službe.

Tuberkuloza (TBC) je u tipičnom obliku kontagiozna, kronična zarazna bolest svih vrsta sisavaca i ptica i čovjeka (zoonoza). Uzročnik je bakterija *Mycobacterium* sp. Očituje se tvorbom čvorića (tuberkula), upalom seroznih ovojnica (poplućnica, porebrica, potrbušnica) i kasnijom njihovom nekrozom. Ako se pri vađenju utrobe uoče ovakve promjene, potrebno je obvezno prijaviti veterinarskoj službi. Meso nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Fibropapilomatoza je kronična virusna bolest koja se karakterizira stvaranjem dobroćudnih izraslina po koži ili sluznicama tzv. fibropapiloma (fibroma ili papiloma). Izraslina može biti samo jedna pa do više desetaka i različite veličine (nekoliko milimetara do nekoliko desetaka centimetara). Liječenje bi bilo moguće u kontroliranom uzgoju i u slučajevima da životinje uspavamo, no u otvorenim lovištima uputno je obaviti sanitarni odstrjel. S tvorevinama postupati oprezno (u rukavicama) i dijelove tijela gdje su zastupljene odstraniti i neškodljivo ukloniti, dok je ostalo meso higijenski ispravno ako životinja nije bila enormno iscrpljena i mršava, kada cijelu životinju treba neškodljivo ukloniti.

Aktinomikoza je kronična zarazna bolest papkara, a javlja se povremeno kod srneće divljači. Uzročnik bolesti je bakterija *Actinomyces* sp. koja prodire u organizam preko ozljeda usne sluznice kada životinja uzima hranu i pri promjeni zubi kod mladih životinja. Na desnim srneće divljači opažaju se gnojni čvorovi iz kojih se nastavlja daljnji prodor uzročnika na kosti čeljusti i vilice (maksile i mandibule). Bolest se očituje oteknućem na području čeljusti i/ili vilice. Bolesna grla treba sanitarno odstrijeliti.

Slinavka i šap virusna je bolest papkara, a rijetko može oboljeti čovjek. Od divljači najčešće obolijeva srna. U Hrvatskoj se javlja iznimno rijetko. Divljač se može inficirati na različite načine u prirodi, prvenstveno na pašnjacima gdje su prethodno boravile zaražene životinje, kao i izravnim kontaktom s bolesnim jedinkama ili pak boravkom na hranilištu. Virus je izrazito kontagiozan pa se zaraza lako prenosi s mjesta na mjesto na indirektan način putem transportnih sredstava, drugih životinja ili čovjeka, koji može virus pasivno prenijeti na cipelama ili odjeći. Inkubacija traje do sedam dana te se nakon toga javi povišena temperatura, smanji apetit i javlja se lagano slinjenje koje se nakon par dana trajanja bolesti znatno pojačava, jer se bolest očituje stvaranjem karakterističnih mjehura u usnoj šupljini iz kojih se cijedi obilna slina. U međupapčanim prostorima se također javljaju afte koje se kasnije inficiraju sekundarnim bakterijama pa se javljaju gnojni procesi na papcima. Liječenja nema, a u slučaju pojave bolesti provode se zakonom propisane mjere suzbijanja ove opasne zaraze.

Bjesnoća je akutna bolest svih vrsta toplokrvnih životinja te čovjeka, koja se očituje zahvaćanjem središnjeg živčanog sustava i najčešće završava uginućem poslije nekoliko dana bolovanja. Razlikujemo urbanu (gradsku) bjesnoću, pri kojoj pretežno obolijevaju domaće životinje, i silvatičnu (šumsku), pri kojoj obolijeva uglavnom divljač, najčešće lisica. Glavni

je i jedini izvor bjesnoće bolesna životinja, koja pri ugrizu slinom unosi uzročnika u tijelo ugrizene životinje. S ulaznog mjesta uzročnik prodire žilicama do mozga, gdje se umnaža i poslije nekog vremena (oko deset dana prije pojave prvih znakova bolesti) dospijeva u slinu, kad ga životinja može prenijeti dalje ugrizom na drugu životinju. Od prodora uzročnika u tijelo životinje do pojave prvih znakova bolesti proteknu prosječno od dva do osam tjedana. Sama bolest traje većinom jedan do sedam dana. Nasuprot domaćim životinjama, u kojih se bjesnoća očituje agresivnošću, u lisica se, obrnuto, zamjećuje gubitak straha od čovjeka pa takve lisice zalaze u naseljena mjesta, ulaze u ograđena dvorišta, približavaju se čovjeku. Sprječavanje bjesnoće u divljači obavlja se smanjenjem broja lisica. Meso bijesnih ili sumnjivih životinja nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Svinjska kuga akutna je do kronična zarazna bolest domaćih i divljih svinja. U jednih i drugih uzrokuje znatne gubitke, a očituje se zahvaćanjem probavnog sustava i rjeđe upalom pluća. Uzročnik bolesti je virus. Izvor bolesti je zaražena domaća ili divlja svinja, a prenosi se dodiranjem bolesnih i zdravih svinja, pri čemu bolesne izlučuju uzročnika fecesom, mokraćom, iscjetkom iz očiju i nosnica i krvlju. Prvi se znakovi bolesti očituju ležanjem, prestajanjem uzimanja hrane, povišenjem tjelesne temperature, pojavom gnojnog konjunktivitisa i otežanim disanjem, hrapavim glasanjem, izmjenom proljeva i začepa, zanošenjem stražnjih dijelova tijela i tako dalje. Svinjska se kuga očituje brojnim krvarenjima po kori bubrega, po sluznici mokraćnog mjehura, po limfnim čvorovima i po koži, gnojnim iscjetkom iz očiju, nalazom krvnih oštrog ograničenih područja po rubovima slezene (infarkti), krupoznom upalom pluća, upalom želudca i crijeva. Pri dugotrajnijem bolovanju smatra se karakterističnim nalazom pojava uzdignutih oštrog ograničenih zelenkastosmeđih područja promjera od pola do jednog centimetra. Bolest može trajati do petnaestak dana. Kuga se dokazuje načinom širenja, slikom bolesti, razudbenim nalazom, biološkim pokusima na zdravim necijepljenim svinjama i dokazom uzročnika bolesti. Pri pojave svinjske kuge u slobodnoj prirodi preporučuje se odstrjel što je moguće većeg broja svinja divljih te zakapanje ili spaljivanje svih odstrijeljenih ili uginulih životinja. Pogonom se ne lovi jer bi u tom slučaju došlo do rastjerivanja životinja koje bi bolest raširile na veće područje. Meso oboljelih domaćih i/ili divljih svinja nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Sindrom europskog smeđeg zeca akutna je zarazna bolest zečeva, eksplozivna širenja, koja se počela pojavljivati osamdesetih godina u Švedskoj i Danskoj. U početku se smatralo da ju uzrokuje otrovanje nekim pesticidom, repičinom sačmom ili mikrotoksinom, zatim nekom bakterijom, no devedesetih je godina kao uzročnik utvrđen virus (Calicivirus). Do danas je bolest zabilježena u Austriji, Češkoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj, Italiji, Engleskoj, Finskoj, Poljskoj i Hrvatskoj. Budući da zečevi najčešće ugibaju zimi i u proljeće, pretpostavlja se da uzročnik bolesti preživljava tijekom ljeta u slobodnoj prirodi. Izvor bolesti je bolesni zec. Bolest se širi dodiranjem, pri čemu je dišni sustav ulazno mjesto uzročnika. Bolest traje nekoliko dana, a obolijeva 20 do 100 posto zečeva, od kojih ugiba prosječno 50 do 60 posto. Neki zečevi jako mršave, dok su drugi dobrog gojidsbenog stanja. Bolesne životinje gube tek, otežano se kreću, gube ravnotežu, umaraju se i tako dalje. Na unutarnjim organima očituju se punokrvnost grkljana i dušnika, punokrvnost i edem pluća, punokrvnost bubrega, slezele i jetre, napeto ispunjen žučni mjehur i proširen želudac, negnojna upala mozga. Bolest se utvrđuje histološkom pretragom organa i dokazom njezina uzročnika. Zbog brzine širenja bolesti teško je preporučiti bilo kakve zadovoljavajuće mjere. Također ne postoji ni bilo kakav djelotvoran lijek. Potreban je odstrjel bolesnih i na bolest sumnjivih zečeva. Meso je upotrebljivo za prehranu ljudi.

Newcastleska bolest (atipična kuga peradi, kokošja kuga) akutna je zarazna i kontagiozna bolest domaće peradi i nekih vrsta pernate divljači, a očituje se pretežno zahvaćenjem probavnog sustava i uginućem velikog broja oboljelih ptica. Uzročnik je virus (paramiksovirus). Nagao gubitak teka, otežano disanje, glasni hropci, kričeće glasanje i zelenkast proljev slika su bolesti. Karakterističnim se nalazom smatraju krvarenja na folikulima žljezdanog želuca i po sluznici crijeva, na kojim se mjestima razvijaju čirevi koje prekrivaju kašaste sive naslage (butoni). Bolest se utvrđuje pretragom lešina uginulih ptica, a sigurno dokazom uzročnika i biološkim pokusom na kokošjim embrijima. Bolest se suzbija cijepljenjem zdravih ptica u uzgajalištima i sprječavanjem unošenja uzročnika u uzgoje. Pri pojavi bolesti treba usmrtiti cijeli uzgoj, a lešine zakopati ili spaliti. Meso nije upotrebljivo za prehranu ljudi.

Influenca ptica (IP), ili poznatija kao ptičja gripa, je zarazna bolest domaće peradi i drugih ptica koju uzrokuju tip A virus influence. Osobito su opasni visokopatogeni virusi IP (koji nastaju mutacijom određenih niskopatogenih virusa IP (NPVIP) i to pod tipovi H5 i H7 koji u zaraženim jatima peradi uzrokuju i 100% – tna uginuća. Općenito se smatra da je domaća perad slobodna od virusa IP. Međutim određene vrste divljih ptica (naročito migratorne vodene ptice kao npr. labudovi, patke i guske) predstavljaju stalne „rezervoare“ virusa NPIP i mogu biti izvor zaraze za domaću perad, a konačno i druge životinje i ljude. Ovaj rizik je tim veći što mjere koje bi mogle zaustaviti ili nisu poznate ili su neprimjenjive. Budući da se zna da su neke vrste divljih ptica glavni „rezervoari“ virusa IP, obično bez vidljivih kliničkih znakova bolesti, važno je utvrditi da li se i u kojoj prevalenciji virus IP podtipova H5 i H7 nalazi u divljih ptica. Ovi podaci prikupljaju se tzv. aktivnim monitoringom tj. kontinuiranim pretraživanjem ulovljenih, odstrijeljenih ili uginulih divljih ptica koje se ne uzgajaju na gospodarstvu i to: divljih pataka, divljih gusaka, galebova, ćurlina i kormorana, čime se ujedno uspostavlja sustav otkrivanja mogućih infekcija virusom IP u divljih ptica. Korisni podaci o stanju IP u divljih ptica mogu se prikupiti i pretraživanjem svježe uginulih ptica koje lovci, ornitolozi i drugi zainteresirani mogu dostaviti na laboratorijsko pretraživanje. Pretraživanje divljih ptica provodi se u svrhu utvrđivanja prevalencije infekcije virusom influence ptica u određenih vrsta ptica selica na određenim lokacijama tj. boravištima i/ili odmorištima divljih ptica, te opisivanja i kvantificiranja rizika koji u odnosu na ovu bolest, divlje ptice predstavljaju za domaću perad, a konačno i za ljude. Postupak s odstrijeljenim, ulovljenim i svježe uginulim divljim pticama od kojih će biti uzeti uzorci (obrisak nečisnice i dušnika) treba biti kako slijedi:

- naizgled zdrave, odstrijeljene divlje ptice od kojih su uzeti uzorci nije potrebno neškodljivo uklanjati, nego se s takvim odstrijeljenim pticama uobičajeno postupa;
- naizgled bolesne (otok glave i vrata, iscjedak iz nosa, upala očnih spojnica) odstrijeljene ili svježe uginule divlje ptice, treba neškodljivo ukloniti i to zakopavanjem na način da se na lešine u jami:
 1. stavi sloj gašenog vapna (kalcijev hidroksid) ili kaustične sode (natrijev hidroksid);
 2. sloj zemlje debljine najmanje pola metra do površine tla; i na kraju
 3. sloj zemlje od najmanje pola metra iznad površine tla (humak) (kako bi se lešinari- ma onemogućilo iskopavanje zakopanih ptica)

Opće biosigurnosne mjere u postupanju s divljim pticama uključuju održavanje osobne higijene kao što su: pranje (sapunom i/ili deterdžentima) ruku, obuće, odjeće i opreme koja je bila u kontaktu s divljim pticama. Svježe uginule divlje ptice možete dostaviti na

pretragu u Centar za peradarstvo Hrvatskog veterinarskog instituta, Heinzelova 55, 10000 Zagreb. Lešinu ptice treba dostaviti u nepropusnoj dobro zatvorenoj plastičnoj vreći (najbolje u dvije vreće). Prilikom dostave lešine u laboratorij, uputno je ispuniti i zajedno s lešinom dostaviti Upitnik.

Invazijske (parazitarne ili nametničke) bolesti

Invazijske (parazitarne ili nametničke) bolesti uzrokuju pripadnici životinjskog carstva koje zovemo paraziti ili nametnici. Oni se povremeno ili trajno zadržavaju na/u drugim živim organizmima. Nametnici mogu parazitirati na koži, dlaci ili sluznicama pa ih zovemo vanjski ili ektoparaziti. Ako parazitiraju u unutrašnjim organima i tkivima (npr. crijeva, pluća, jetra, mozak, krv i sl.) govorimo o unutarnjim ili endoparazitima. Prisutnost parazita moguće je utvrditi praćenjem ponašanja divljači, koja je uznemirena, neuredne dlake i slabog gojnog stanja. U cilju praćenja intenziteta i prisutnosti endoparazita preporučljivo je uzimanje i slanje uzoraka odstrijeljene i nađene uginule divljači na analizu. U slučaju da se nametnici pojave u većeg broja divljači trebalo bi u dogovoru s veterinarskom službom obaviti tretiranje davanjem antiparazitika ovisno o vrsti nametnika.

Kožna ugrkljivost ili hipodermoza jedna je od najraširenijih te ekonomsko i zdravstveno najvažnijih nametničkih bolesti krupne divljači, osobito srna i jelena. Uzrokovana je ličinkama kukaca dvokrilaca tzv. štrkova, koje se razvijaju ispod kože na leđima i križima. Odrasli kukci su sivo-crne boje s laganim žuto-narančastim prelijevanjem, veličine oko 10 mm. Ženke tijekom mjeseca srpnja i kolovoza polažu na kožu divljači jajašca iz kojih se izlegu ličinke koje se zavlache u kožu i putuju u leđno odnosno križno potkožje ili ih divljač lizanjem unese u prednji dio svog probavnog sustava odakle putuju u potkožje. U rano proljeće na koži formiraju otvor kroz koji dišu. Tada su veličine 30 x 15 mm, traumatiziraju okolno tkivo, stvarajući upalnu kvrgu, koja potkraj parazitiranja (u mjesecu travnju ili svibnju) doseže veličinu do kokošnjeg jajeta i zovemo je UGRK. Ličinka aktivno izlazi kroz otvor i na tlu se zakukulji, a za oko pet tjedana izlazi odrasli krilati stadij. Na zvuk letećeg štrka životinje se jako uznemire. Da bi se obranile odnosno spriječile polaganje jajašaca životinje panično biježe, a ovu pojavu zovemo štrkljanje. Štete od bolesti su višestruke: koža napadnute divljači zbog rupica gubi na vrijednosti, mladunčad zaostaje u rastu i razvoju, smanjuje se kvaliteta trofeja i sl.

Uzročnika je u lovačkoj praksi teško suzbiti. Oboljelu i oslabljenu divljač uputno je sanitarno odstrijeliti, a kožu i potkožje s ličinkama neškodljivo ukloniti.

Nosnu štrkljivost ili lažnu vrtičavost u srneće divljači izazivaju ličinke nosnog štrka *Cephenomyia stimulator*. Krilati stadiji napadaju divljač u vrijeme ljeta (lipanj-kolovoz), kada u letu ubrizga žive ličinke na sluznice nozdrva, odakle se one aktivno zavlache u nosnu šupljinu. Tu parazitiraju do proljeća kada ih divljač frktanjem izbaci na zemlju, a za 4-8 tjedana razvije se krilati stadij i ciklus se ponavlja. Osim ozljeda nosne sluznice ličinke oštećuju sinuse, dušnik, pluća, čak i mozak, uzrokujući simptome tzv. lažne vrtičavosti: uznemirenost, frktanje, kihanje, kretanje u krug, grčenje tjelesnih mišića i sl. Bolesna divljač zaostaje u rastu i razvoju, ima nekvalitetnu trofejnu vrijednost, a u težim invazijama ugiba od ugušenja. Prevenirati se može davanjem medikamenata u hranu, a oboljele je najbolje sanitarno odstrijeliti. U literaturi starijeg datuma preporučuje se sisanje biljke medvjeda stopa (*Heracleum sphondylium*) uz rubove putova i šuma. Nektar ove biljke privlači razne kukce, a među njima i nosnog štrka. Budući da je nektar otrovan, štrkovi od njega ugibaju.

Metiljavost je invazijska bolest divljači i domaćih životinja uzrokovana plošnjacima iz razreda metilja - Trematoda. Bolest se češće javlja u lovištima s poplavnim pašnjacima, osobito gdje se napasa invadirana stoka.

Fascioloza je bolest koju uzrokuje metilj *Fasciola hepatica*. Parazitira u žučovodima i žučnom mjehuru jelena, srna, muflona, divokoza, domaćih preživača, zeca, kunića, malih glodavaca i ljudi. Veliki metilj je oblika lista duljine 20-30 mm, širine 13 mm te zelenkasto-smeđe do crvenkaste boje. Za razvoj je potreban vlažan medij gdje ima puževa koji su posrednici u razvoju metilja. Divljač se obično invadira u rano ljeto pri ispaši ili napajanju. Čovjek se također može invadirati konzumirajući bilje (npr. salatu) iz takvih predjela. Mladi metilji iz probavnog sustava aktivno migrira kroz trbušnu šupljinu u jetru. Znakovi bolesti ovise o jačini invazije. Bolesne životinje unatoč dobrom teku mršave, neuredne su dlake, a u slučaju jake invazije i ugibaju. Bolest se može prevenirati tretiranjem oboljele stoke i zabranom ispaše u lovištima. Bolesna grla najuputnije je sanitarno odstrijeliti da bi se bolest sigurno dijagnostificirala, a ostalima stavljati adekvatni antiparazitik u hranu pri prihranjivanju.

Fascioloidoza je za srneću divljač veoma opasna invazijska bolest uzrokovana metiljem *Fascioloides magna*. U istočnoj Hrvatskoj se pojavila početkom ovoga tisućljeća. Metilj je izrazito velik, dužine 2 – 10 cm i širine 3 cm. Razvoj je sličan kao kod *F. hepatica*, a posrednik je također vodeni puž. Dospjevši u organizam, iz crijeva migriraju, pri čemu značajno traumatiziraju potrbušnicu i jetru, što može dovesti do vidnog mršavljenja i uginuća. Ako se bolest ustanovi, divljač se mora tretirati dodavanjem antiparazitika u hranu odnosno sol.

Paramfistomoza se javlja u jelena, srna i muflona, te u domaćih ovaca i koza. Metilj *Paramphistomum cervi* parazitira u buragu, kapuri i knjižavcu, stožasto-kruškolika je oblika, dug 10 mm i širok 5 mm, a boje blijedo-crvenkaste. Razvoj i suzbijanje u principu su slični kao i kod prije opisanih.

Plućni vlasci

Diktiokauloza je invazijska bolest dišnog sustava jelena, srna, muflona i divokoza, uzrokovana oblicima koje još zovemo veliki plućni vlasci. *Dictyocaulus viviparus* parazitira u srne i jelena, duljine je 60-80 mm. Ženke parazita polažu jajašca u dušnik, koja iskašljavanjem dospijevaju u vanjsku sredinu. Iz njih se izlegu ličinke, koje mogu na rezervnoj hrani živjeti i do tjedan dana. Imaju sposobnost migracije na vlatima trave, zemlji i vodi. Razvoju pogoduje vlažan, poplavni teren, što olakšava samu invaziju, koja je tipična pašna. Hranom ili vodom unešene ličinke dospijevaju u crijeva, odakle migriraju limfom u krv i kroz srce se otplave do pluća.

Budući da su mjesta parazitiranja obično dušnik, dušnice i pluća, razvijaju se simptomi bronhitisa i upale pluća: otežano i ubrzano disanje, razdvojene prednje noge poradi olakšavanja disanja, kašalj u napadima, otvorena usta, pa i uginuća od ugušenja. Dijagnoza se za života postavlja nalazom jajašaca odnosno ličinki u nosnom iscjetku, a postmortalno nalazom odraslih parazita u dišnim organima. Liječenje i prevencija lakša je u intenzivnom uzgoju davanjem adekvatnih antiparazitika.

Mali plućni vlasci su oblici duljine 5-40 mm koji uzrokuju slične promjene kao i veliki vlasci, a slični su simptomi, dijagnoza, liječenje i preventiva.

Krpeljivost uzrokuju člankonošci paučnjaci iz reda grinja koje zovemo krpelji. Dijele se na dvije velike porodice *Ixodidae* (šikarni ili tvrdi krpelji) i *Argasidae* (stajski ili meki krpelji). Glava, prsište i zadak čine im jednu cjelinu. Za svoj razvoj i razmnožavanje trebaju obrok krvi, zbog čega povremeno žive kao nametnici na toplokrvnim kralješnjacima (pticama i sisavcima), kojima sišu krv. Krpelji su rasprostranjeni široko u prirodi, a najčešće ih nalazimo u prizemnom sloju rubnih područja šuma, sloju grmlja i niskog raslinja, po šikarama i visokotravnatim staništima. Prilikom uboda preko sline mogu prenositi različite zarazne bolesti.

Krpelj u svom razvoju prolazi kroz tri faze: larva, nimfa i odrasli (adultni) oblik. Obrok krvi nužan je krpeljima u svakoj od razvojnih faza, te u toku svog života siše krv tri puta, na tri različita domaćina. Ženka se češće može sresti kao napasnik, jer samo ako se nasiše krvi može snesti jajašca. Veličina krpelja razlikuje se ovisno o razvojnom obliku: kao larva, mjeri oko 1 mm, dok je odrasla ženka veličine 4-5 mm. Nasisana krvi velika je kao zrno graška. Živi oko godinu dana, no može doseći starost i od pet godina.

Krpelj ima mali radijus kretanja, a udaljenost koju može prijeći ovisi o razvojnom obliku. Odrasli se može prošetati nekoliko metara u širinu u potrazi za hranom. Krpelj svoju žrtvu ne traži aktivno kao npr. komarac - žrtve moraju pokupiti njih. On se popne na vršak trave ili grančice grmlja i tu nepomično čeka da se približi žrtva. Kada životinja ili čovjek dotakne krpelja, on se svojim nožicama zakači i prijeđe na njih, te traži povoljno mjesto na tijelu gdje se mogu svojim oštrim rilcem ubosti u kožu i sisati krv.

Za aktivnost krpelja vrlo je važna temperatura i vlažnost zbog čega imaju svoju sezonsku aktivnost - najbrojniji i najaktivniji su u proljeće i početkom ljeta. Mogu se susresti i u jesen, ali znatno rjeđe. Krpelji se zaraze prilikom hranjenja na šumskim životinjama, a zarazu mogu svojim ubodom prenijeti i na čovjeka ako se on nađe u njihovom prirodnom okolišu. Uzročnici bolesti prenose se sa zaraženog krpelja i na nove generacije pa su stoga krpelji, osim prenosioca i rezervoari uzročnika.

U našim krajevima se najčešće susreću tzv. šumski (šikarni) krpelji vrste *Ixodes ricinus*. Najaktivniji su u proljeće i rano ljeto (svibanj - lipanj), u najjačem ljetu se povlače i praktički ih nema, te se u jesen u manjem broju opet pojavljuju. U hladno godišnje doba (studen i ožujak) krpelji se ne susreću, osim ako je zima topla i bez snijega.

U Hrvatskoj bolesti koje mogu prenositi šumski krpelji su:

- krpeljni meningoencefalitis,
- lajmska boreliozna i
- erlichioza.

To su tzv. bolesti prirodnih žarišta jer je njihovo pojavljivanje ovisno o prirodnom staništu prenosioca (krpelja), te se pojavljuju samo na određenim područjima. Najizloženiji su im ljudi koji profesionalno borave u prirodi, planinari, rekreativci, djeca polaznici škole u prirodi, izletnici.

Opće mjere zaštite od krpelja

U prirodi je poželjno hodati obilježenim stazama (i od žbunja očišćenim!). Izbjegavajte nepotrebno provlačenja kroz grmlje, ležanje na tlu, odlaganja odjevnih predmeta na grmlje.

Nosite prikladnu odjeću: dugih rukava i nogavica, svijetlih boja (krpelj se lakše uočava), te zatvorenu obuću. Krpelji se lako prihvate na odjeću od materijala s dlačicama (vuna, flanel) pa takvu odjeću treba izbjegavati kod odlaska u prirodu.

Koristite repelentna sredstva koja odbijaju krpelje i sprečavaju njihovo zahvaćanje na čovjeka. Otkrivene dijelove tijela i odjeću valja poprskati (ili premazati) nekim od repelenta, (trajanje odbojnosti traje 4 do 6 h).

Pri povratku iz prirode presvucite odjeću i pažljivo pregledajte cijelo tijelo (uz pomoć druge osobe radi neuočljivih dijelova tijela). Važno je pregledati mjesta gdje je koža najtanja (pazuhi, ispod dojke, oko pupka, prepone, na glavi i iza uha). Kod djece će se često naći na glavi - to je zbog toga što je dijete nisko i više se igra u travi nego odrasli, pa lakše pokupi krpelja s glavom odnosno gornjim dijelom tijela. Eventualno otkriveni krpelji se što prije odstranjuju s kože.

Preventivne mjere radi zaštite divljači, ljudi i stoke podrazumijevaju stalni i redovit obilazak cijele površine izvan lovišta. Stalnim osmatranjem i praćenjem divljači uočiti će se sumnjiva i/ili bolesna grla te eventualno uginula divljač ili neke druge životinjske vrste. Na pojedinim bolesnim ili uginulim grlima može se sa dosta sigurnosti ustanoviti uzrok pojavljivanja bolesti ili uginuća, pa se mogu na vrijeme i u suradnji s veterinarskom službom poduzeti potrebne mjere liječenja ili sanitarne mjere. U preventivne mjere spada i zakapanje ili spaljivanje lešina, odnosno neškodljivo uklanjanje potencijalnog žarišta zaraze. Zakapanjem ili spaljivanjem lešina sprječava se da i neki kukci sišu krv uginule divljači i svojim ubodom kasnije prenesu zarazu na zdrave jedinke. Isto tako na lešinama se skupljaju mravi, crvi, štakori, lisice, vrane, svrake i ostali strvinari. U koliko se radi o zarazi mogući je prijenos i preko pasa i mačaka lualica na perad, stoku i ljude. Nakon uklanjanja lešine potrebno je mjesto gdje je ista pronađena dezinficirati, isto kao i alat i pomagala kojima je lešina uklonjena.

Prijava bolesti je preventivna mjera kojom se svaki slučaj uginuća divljači ili neke druge životinjske vrste, kao i hvatanje ili eventualni odstrjel bolesne ili na zarazu sumnjive divljači prijavljuje se veterinarskoj službi, odnosno najbližoj veterinarskoj stanici. Navedenim načinom mnoge bolesti i zaraze se mogu već u početku detektirati i otkriti, a potrebnim i odgovarajućim mjerama i suzbiti. Svako uginuće divljači pa makar i bez izrazitih simptoma neke bolesti, sumnjivo je na zarazu ili trovanje, o čemu treba voditi posebnu pažnju.

Dijagnostičke mjere odnose se na obvezan pregled svakog bolesnog ili na bolest sumnjivog uhvaćenog ili eventualno odstrijeljenog grla (komada, kljuna) ili svježe lešine, kako bi se ustanovilo da li je divljač ili neka druga životinjska vrsta bila bolesna te da li prijeti opasnost od širenja eventualne bolesti. Kod pronađene lešine prvo je potrebno ustanoviti da li do smrti nije došlo zbog nekog drugog razloga osim bolesti (pregažena, probodena i slično), a ako nije pretragu treba izvršiti veterinar. Lešine ili njihove dijelove (organe) odstrijeljene divljači prije slanja na analizu veterinarskim stanicama ili institucijama treba dobro upakirati i spriječiti osjet zadaha te isto tako spriječiti izlaz sukrvice iz paketa u okolni prostor. Uz zapakiranu lešinu potrebno je dostaviti ime i adresu pošiljaoca, datum nalaza lešine, odakle potječe kao i sva ostala opažanja u vezi pojave sumnje na bolest. Materijal za pretragu treba slati u nadležne veterinarske institucije (Veterinarski fakultet u Zagrebu, Hrvatski veterinarski institut u Zagrebu, Veterinarski zavod u Vinkovcima i dr.). Kod svakog slučaja sumnje na bolest ili pronalaska lešine vrlo je važno surađivati s područnom veterinarskom stanicom i postupati po uputama ovlaštenog veterinara.

Mjere liječanja odnosno saniranja bolesti ili kurativne mjere provode se kod unutarnjih – nezaraznih bolesti hvatanjem ili eventualnim sanitarnim odstrjelom samo bolesnih jedinki. Kod zaraznih i parazitarnih oboljenja vrši se sanitarni odstrjel većeg broja bolesnih jedinki i to u skladu sa Zakonom o lovstvu, a u suradnji s veterinarskom službom, dok se ne smanji mogućnost prijenosa zaraze i parazita. Odluku o takvom zahvatu može donijeti nadležno Ministarstvo putem stručne veterinarske službe koja je dužna voditi računa o kretanju i suzbijanju zaraza na svom području. Isto tako dodavanje lijekova u izlaganu hranu za divljač vrši se samo u skladu sa veterinarskom službom.

Higijensko – zdravstvene mjere provode se dezinfekcijom mjesta gdje je lešina ležala i oruđa kojim je uklonjena, a na način da se unište klice bolesti koja je uzrokovala smrt. Isto tako u ove mjere spada i dezinfekcija mjesta gdje se divljači zadržava duže vrijeme. Mjesta koja se žele raskužiti mogu se pokriti slamom, kukuruzovinom, suhim granjem ili lišćem te zapaliti.

5.3. Spašavanje divljači od elementarnih nepogoda

U slučaju elementarnih nepogoda mora se odmah pomoći divljači, ali i ostalim životinjskim vrstama i to ovisno o vrsti elementarne nepogode. Budući da kroz grad Osijek protječe rijeka Drava, moguće su poplave, posebice na rubnim dijelovima grada, što bi u nekim ekstremnim slučajevima moglo utjecati na divljač, ali i na ostale životinjske vrste na način da se ista s poplavljenih područja premješta na druge dijelove koji nisu poplavljeni pa eventualno i u samo naseljeno mjesto. U navedenom razdoblju potrebnu je osobitu pažnju posvetiti prihrani svih vrsta divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta izvan naseljenog područja i to na primjerenoj udaljenosti, osiguranju potpunog mira, kao i sprječavanju potencijalnog krivolova. **Prema Zakonu o lovstvu, a temeljem članka 64. stavak 3. zabranjeno je loviti divljač kada je ugrožena poplavom, snježnim nanosima, poledicom, visokim temperaturama, požarom ili na drugi sličan način, osim u svrhu spašavanja.**

5.4. Poduzimanje preventivnih mjera kod izvođenja poljoprivrednih i drugih radova

Oko naseljenih mjesta na površinama izvan lovišta nalaze se obradive poljoprivredne površine stoga je potrebno poduzeti neke preventivne mjere. Pri obradi navedenih površina potrebo je osigurati istjerivanje divljači s površina koje se obrađuju ili na mehanizaciji osigurati plašila za divljač, čime bi se spriječilo nepotrebno stradavanje mladunčadi, ali i odraslih jedinki uglavnom sitne divljači. Uz navedeno potrebno je pokušati dogovoriti sa susjednim lovovlaštenicima da što dalje od naselja pokušaju osnovati što više raznih **jednogodišnjih i višegodišnjih remiza koje će služiti za prehranu divljači**. Na pravilno postavljenim remizama divljači bi se zadržavala te u konačnici ne bi ni imala potrebu za dolaskom na površine izvan lovišta.

Mogućnost trovanja divljači kemijskim sredstvima prilikom suzbijanja sitnih glodavaca (miševi, voluharice) postoji. U slučaju primjene navedenih kemijskih sredstava, odnosno otrova, bitno je da se otrovna kemijska sredstva upotrebljavaju na način koji nije štetan za zdravlje divljači, ali i svih ostalih životinjskih vrsta. U svezi s navedenim bitno je da se mamci s otrovom stavljaju u rupe dubine barem 5 cm, uz obavezno zatrpavanje slojem zemlje.

Na površinama izvan lovišta nisu predviđeni nikakvi lovnogospodarski ni lovnotehnički objekti jer divljač ne obitava stalno na površinama izvan lovišta, a uz navedeno vrlo je važno istaći da je ista, zbog zaštite ljudi i imovine, i nepoželjna na ovim površinama.

5.5. Pravilan izbor i primjena zaštitnih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji

Štete na divljači mogu biti uzrokovane i uporabom raznih kemijskih sredstava, koja su štetna za divljač, ali i ostale životinjska vrste bilo u poljoprivrednoj proizvodnji. Osobita štetnost kemijskih sredstava je ako se ista nestručno primjenjuju ili se primjenjuju prevelike, nedozvoljene doze. Općenito se smatra da velik broj zaštitnih kemijskih sredstava ne djeluje smrtno (letalno) na divljač, ali uz normalno doziranje i pravilnu primjenu. Ne može se posve negirati negativan utjecaj pesticida jer je poznato da se kod nekih mužjaka pojavljuje takozvana „oligospermija“, a isto tako da i ženke mogu nesti sterilna jaja. Pesticidi koji se talože u tkivima divljači mogu prijeći dozvoljenu količinu i postati opasni za ljudsku prehranu.

Kod izbora zaštitnih sredstava treba birati ona sredstva koja su manje otrovna za divljač i pravilno ih primjenjivati uz strogu primjenu uputstava ili gdje je to moguće ići na primjenu što blažih otopina, emulzija i drugih oblika zaštitnih sredstava. Preporučuje se korištenje mehaničkih, ali i bioloških metoda zaštite čime bi se broj kemijskih sredstava znatno smanjio, a time i mogućnost otrovanja divljači te ostalih životinjskih vrsta. Mehaničke metode sastoje se iz zaštite ugroženih kultura određenim radovima oko napadnute kulture ili objekta. Mehanička zaštita ugroženog objekta može se obavljati ogradom koja onemogućava pristup divljači, dok se veće površine zaštićuju postavljanjem električnih pastira ili postavljanjem raznih žičanih i drvenih ograda ili ograda od svjetlucavih folija koji će spriječiti divljač da čini štete na napadnutim kulturama.

5.6. Suzbijanje nezakonitog lova

Površina izvan lovišta je naseljena, pa nezakoniti lov na ovim površinama nije u većoj mjeri izražen.

Stručna osoba koja bude zadužena za provedbu programa zaštite divljači provodit će i mjere za suzbijanje nezakonitog lova divljači na ovim površinama.

6. MJERE ZA SPRJEČAVANJE ŠTETA OD DIVLJAČI

Mjere za sprječavanje šteta od divljač sastoji se od niza radnji kojima se nastoje umanjiti štete na poljoprivrednim površinama i kulturama, staništu, prirodi kao cjelini te na drugim vrstama divljači i ostalim životinjskim vrstama na koje jedni na druge mogu negativno utjecati.

Mjere za sprječavanje šteta od divljač sastoji se od niza radnji kojima se divljači, ali i ostalim životinjskim vrstama, u prvom redu onemogućava pristup površinama izvan lovišta, da iste ne bi ugrožavale ljudske živote i uzrokovala velike materijalne štete.

Najveći dio mjera za sprječavanje šteta na divljači ujedno su i mjere za sprječavanje šteta od divljači. Mjere za sprječavanje šteta od divljači odnose se u prvom redu na donošenje godišnjeg plana za poduzimanje određenih mjera za sprječavanje štete (sezonski, po vrstama divljači i vrstama šteta od divljači, kulturama i slično); nabavljanje zaštitnih sredstava za izvršenje godišnjeg plana (mehaničkih ili kemijskih repelenta); pravovremena i besplatna raspodjela odgovarajućih zaštitnih sredstava korisnicima zemljišta, na njihov zahtjev, uz prethodnu javnu obavijest i davanja uputa za njihovu upotrebu; održavanje brojnog stanja divljači u granicama dozvoljenog kapaciteta divljači propisanog programom zaštite divljači te ostale uobičajene mjere zaštite za ovo područje i vrste divljači koje obitavaju i pojavljuju se na površinama izvan lovišta. Godišnji plan za sprječavanje šteta donosi za svaku lovnu godinu korisnik zemljišta odnosno Grad Osijek i to njegova stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači.

6.1. Edukacija i suradnja s vlasnicima i korisnicima površina izvan lovišta

U cilju uspješnijeg gospodarenja ovim površinama bitna je suradnja između stručne osobe za provedbu programa zaštite divljači s raznim službama koje svoju djelatnost obavljaju na području Grada Osijeka, a koje u najvećem broju slučajeva prve i primijete pojavljivanje divljači na površinama izvan lovišta. Kako razni djelatnici i službe Grada mogu i najbrže intervenirati u slučaju pojavljivanja divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta, potrebno je istu dodatno educirati i osposobiti.

Saniranjem, redovnim čišćenjem i što češćim odvozom smeća s područja Grada Osijeka smanjit će se ulazak nekih vrsta divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta, u potrazi za hranom. Isto tako zajedno s korisnicima zemljišta odabirati kemijska, biološka i biotehnička zaštitna sredstva pri prskanju korova, a koja neće negativno utjecati na zdravstveno ili bilo koje drugo stanje divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta.

Potrebno je zatražiti od lovoovlaštenika na čijem području se nalaze površine izvan lovišta da lovnogospodarske objekte i to u prvom redu hranilišta, solišta, pojilišta i kaljužališta odmaknu što je više moguće dalje od naselja te da na prostorima koja su u blizini naselja ne prihranjuju divljač. Pojačanu prihranu valjalo bi obavljati tijekom cijele godine, a osobito

tijekom nepovoljnih mjeseci u godini kada hrane u prirodi ima znatno manje ili je divljači otežano doći do iste. Pokušati dogovoriti i postavljanje jednogodišnjih i višegodišnjih remiza tj. površina pod raznim poljoprivrednim kulturama u svrhu prehrane na lokacijama koja nisu tik uz površinu izvan lovišta. Ovime bi se divljač odmaknula od neposredne blizine površine izvan lovišta.

6.2. Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava

Nabavka kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava te njihovo postavljanje obavlja će stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači. Navedena sredstva potrebno je nabaviti i primijeniti u cilju sprječavanja štete koju divljač može načiniti na površinama izvan lovišta. Sprječavanjem ulaska divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta na područje izvan lovišta, osigurat će se veća zaštita zdravlja i života ljudi, smanjiti eventualne materijalne štete, ali i smanjiti štete na samoj divljači.

Kemijske metode sastoje se od upotrebe repelenata, bilo kao gotovih proizvoda, bilo u vlastitoj proizvodnji. Kemijska sredstva su niz raznih kemijskih repelenata na bazi specifičnog, divljači nepoželjnog i neugodnog mirisa zbog kojeg ista napušta kemijskim sredstvima branjena, odnosno mirisom obilježena područja. Na tržištu se nalazi niz repelenta pod različitim trgovačkim nazivima, a zajedničko im je da svojim specifičnim mirisom odbijaju divljač. **Nanošenjem kemijskih sredstava na mjestima gdje je zamijećena češća prisutnost divljači sprječavat će se približavanje divljači naselju.** Kemijski repelenti moraju se postavljati i nanositi u količinama koje su propisane od strane proizvođača.

Biološke metode sprječavanja šteta od divljači obuhvaćaju više komponenata i dugoročno su jedino one efikasne. Sastoje se od striktnog provođenja odredaba programa zaštite divljači, izlučivanja divljači s površine izvan lovišta, a prema potrebi i u suradnji s lovoovlaštenicima i izlaganju određenih količina hrane što dalje od naselja. Ta hrana koja se može izložiti samo izvan površina izvan lovišta ima za cilj odvratanje divljači od površina naselja, gdje je izrazito nepoželjna. Navedena izložena količina hrane u suradnji s lovoovlaštenicima ima dvostruki cilj, odnosno i sprječavanja šteta od divljači, ali i zaštitu. Prema mogućnosti i u suradnji s lovoovlaštenicima na čijim površinama lovišta se nalaze naselja i to na što većoj udaljenosti osnivati svake godine što veće površine pod jednogodišnjim i višegodišnjim remizama te osigurati što veći broj kvalitetnih pašnih površina. Na pravilno postavljenim remizama divljači bi se zadržavala, a ujedno bi se i odvrćala od površina izvan lovišta. Sve te površine pod jednogodišnjim i višegodišnjim remizama bitno je zasaditi ili zasijati kulturama koje divljač preferira, a kojih nema na okolnom području. Biološka metoda je i održavanje propisane brojnosti divljači prema programu zaštite divljači.

Mehaničke metode sastoje se iz zaštite ugroženih područja određenim, provedenim radovima na i uz površine izvan lovišta. Mehanička zaštita ugroženog područja ili objekta može se obavljati ogradom koja onemogućava pristup divljači, što je najskuplja, ali i najefikasnija zaštita.

6.3. Izgon divljači te upotreba zaštitnih sredstava i plašila

Zaštita prostora naselja **izgonom divljači** s njene površine dužni su provoditi korisnici površina izvan lovišta o vlastitom trošku. Navedeno se može obaviti samo na temelju trenutne procjene da divljač neće utjecati na primarnu djelatnost površine izvan lovišta i da neće ugroziti živote ljudi koji bi trebali izvršiti izgon. Navedeno se može primijeniti na većinu divljači, osim gdje bi u opasnost mogli doći životi osoblja koje obavlja istjerivanje. Pri izgonu divljači treba trenutno procijeniti rizik i izvodivost cijele operacije.

Jedna od mjera izгона divljači je i **uklanjanje gnijezda**. Navedenu metodu potrebno je primjenjivati od I. do III. mjeseca u godini u cilju sprječavanja gniježđenja većeg broja ptica. Ovu mjeru potrebno je provoditi na području i oko naselja. Prilikom uklanjanja gnijezda treba paziti da ptice ne sjede na jajima, sukladno zakonskim propisima. Pri i neposredno nakon uklanjanja gnijezda trebalo bi koristiti i zvučne metode kako ptice ne bi ponovno počele graditi gnijezda.

Za sprječavanje ulaska divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta mogu se koristiti i **vizualna i zvučna plašila**. Vizualna plašila u obliku balona, traka ili silueta ptica i raznih grabežljivaca imaju za cilj odvratanje divljači i ostalih životinjskih vrsta od naselja. Zvučna plašila koriste se za puštanje glasanja divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta kada su iste u opasnosti. Zvučna plašila ne treba dugo zadržavati na jednom mjestu zbog opasnosti da se divljač ne navikne na razne zvukove koji se iz istih puštaju. Iz navedenoga razloga zvučna plašila postavljati na određena područja dva do tri dana. Navedene metode su izrazito prikladne jer nema opasnosti od ozljeđivanja životinjske vrste koja se istjeruje. Upotreba laserskog uređaja za plašenje ptica preporučuje se tijekom cijele godine jer se ptice ne mogu priviknuti na njega, a ujedno navedeni uređaj ne ozljeđuje ptice. Nedostatak uređaja je što se isti ne može koristiti u uvjetima slabije vidljivosti, kao što je svitanje, sumrak ili izmaglica. Uređaj je naročito prikladan za rastjerivanje ptica kada počinju graditi gnijezda ili noće na drveću, objektima i zelenim površinama. Laserski uređaj emitira crvenu zraku dometa 500 do 700 metara, a njegova se učinkovitost povećava kada se primjenjuje sa zvučnim metodama zaplašivanja.

Isto tako divljač koju nije moguće istjerati iz bilo kojeg razloga potrebno je uhvatiti ili eventualno i odstrijeliti da bi se na navedenim način spriječila šteta koju uznemirena divljač može izazvati i napraviti na površinama izvan lovišta.

6.4. Uklanjanje poljoprivrednih usjeva do agrotehničkog roka

Na površinama izvan lovišta ima poljoprivrednih kultura pa je uklanjanje poljoprivrednih usjeva predviđeno u okvirima agrotehničkih rokova.

6.5. Smanjivanje brojnog stanja divljači (lov)

Smanjivanje brojnog stanja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta ili zbog prekobrojnosti okvirnog kapaciteta za svaku pojedinu vrstu dolazi do mogućnosti stradavanja ljudi i imovine obavlja se **hvatanjem, redukcijski, a u slučaju bolesti i sanitarnim odstrjelom divljači**. Hvatanje, redukcijsko i sanitarno izlučivanje na površinama izvan lovišta obavlja pravna ili fizička osoba koja provodi program zaštite divljači, a u koliko nije registrirana za obavljanje lova, isti će povjeriti registriranoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Lov divljači na površinama izvan lovišta obavlja se u skladu s odredbama Zakonom o lovstvu i Pravilnika proizašlih iz istoga, poštujuću lovačku etiku i običaje. Svaki obavljeni lov evidentira stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači po lovnim godinama u obrascu PZD – 4. Uхваćena, odstrijeljena ili na neki drugi način stečena divljač (uginuća) pripada pravnoj ili fizičkoj osobi koja koristi ili upravlja zemljištem odnosno površinom izvan lovišta.

Prije obavljanja bilo kakvoga lova (hvatanje, sanitarni ili redukcijski odstrjel) potrebno je od ministarstva nadležnoga za poslove lovstva, a na temelju dokaza (prebrojavanje, potvrda o pojavljivanju bolesti ili proglašenju zaraze, slike ozlijeđene divljači i slično) **zatražiti evidencijske markice za obilježavanje krupnih vrsta divljači**. Isto tako prije lova potrebno je preuzeti blok **Dopuštenja za lov divljači, blok Zapisnika o obavljenom lovu i blok Potvrda o podrijetlu divljači i njezinih dijelova**.

Jelen obični može se loviti samo tehnikom pojedinačnog lova i to dočekom, šuljanjem. Jelena običnog i to odrasla grla može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 2.500 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja odraslih grla jelena običnog je 150 metara. Mladunčad jelena običnog odnosno telad može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja mladunčadi jelena običnog (teladi) je 150 metara.

Srna obična može se loviti samo tehnikom pojedinačnog lova i to dočekom, šuljanjem. Srna obična može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja srne obične je 150 metara.

Svinju divlju dopušteno je loviti pojedinačnim lovom i to dočekom i šuljanjem. Svinju divlju i to odrasla grla može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 2.500 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja odraslih grla svinje divlje je 150 metara. Mladunčad svinje divlje odnosno prasad može se loviti odnosno odstrijeliti lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima, gdje najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 metara iznosi 1.000 džula, a najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama. Najveća dopuštena daljina strijeljanja mladunčadi svinje divlje je 150 metara. Svinju divlju dopušteno je odstrijeliti i upotrebom kugle iz lovačke puške s glatkim cijevima (kalibra 10, 12, 16 ili 20), a najveća dopuštena daljina strijeljanja je 40 metara.

Sitna divljač može se loviti prigonom i pogonom s odgovarajućom pasminom i brojem ispitanih lovačkih pasa – jedan pas na pet lovaca. Kod odstrjela sitne divljači sudionici lova mogu upotrebljavati lovačko oružje s glatkim cijevima i naboje, uz poštivanje propisanim uvjeta, kako slijedi:

Vrsta divljači	Dopušten promjer sačme (mili-metara)	Najveće dopuštena daljina odstrjela (metara)
Lisica	3,5 – 4,5	50
Čagalj		
Jazavac		
Guske divlje	3,0 – 4,0	50
Zec obični		
Kune	3,0 – 3,5	40
Tvor		
Fazani – gnjetlovi		
Patke divlje		
Liska crna		
Vrana siva		
Trčka skvržulja		
Prepelice		
Šljuke		
Golub divlji grivnjaš		
Vrana gačac		
Svraka		
Šojka kreštalica		
Čavka zlogodnjača		

Iznimno od navedenoga lisicu, jazavca, čaglja, vranu sivu, vranu gačac, svraku i šojku kreštalicu dopušteno je odstrijeliti i lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima najmanjeg kalibra 22 LR.

Isto tako u pojedinačnom lovu na jelena, srnjaka, lisicu i šojku kreštalicu dopuštena je upotreba rikalice, vabaka i pisaka kao pomoćnih sredstava u lovu.

Svi trofeji koji podliježu vrjednovanju (Pravilnik o načinu ocjenjivanja trofeja divljači, obrascu trofejnog lista, vođenju evidencije o trofejima divljači i izvješću o ocijenjenim trofejima) moraju se ocijeniti.

Nakon prikupljanja i dobivanja svih potrebnih rješenja Grad Osijek mora obavljati radnje izlučivanja (hvatanje, odstrjel i slično) u skladu sa zakonskim propisima. Isto tako tražiti izlučivanje divljači, ali i ostalih životinjskih vrsta i to tijekom cijele lovne godine, bez obzira na vrijeme lovostaja.

Protokol za postupanje pri izlučivanju divljači, ali i svih ostalih životinjskih vrsta, nakon dobivanja svih potrebnih ovlaštenja i rješenja, bio bi osigurati mjesto gdje se divljač ili ostala životinjska vrsta nalazi te isto tako osiguravati prostor tijekom cijeloga vremena njenoga izlučivanja. Ukoliko Grad Osijek nije registriran za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači, trebao bi sklopiti Ugovor s pravnom ili fizičkom osobom koja će obavljati izlučivanje divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta s područja površine izvan lovišta. **U lovu odnosno u izlučivanju smije sudjelovati osoba koja uza se ima lovačku iskaznicu s važećom identifikacijskom markicom za pojedinu lovnu godinu i pisano dopuštenje ovlaštenika prava lova te pravne ili fizičke osobe koje gospodare zemljištem iz članka 9. stavka 2. Zakona o lovstvu. Odstreljivati divljač smije samo osoba koja uz navedene uvjete posjeduje i oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lova.** Grad Osijek može sastaviti popis osoba koje će obavljati izlučivanje, osobito odstrjelom, divljači i/ili ostalih životinjskih vrsta, da bi se i na navedeni način mogući bespravni lov potpuno eliminirao.

Površine izvan lovišta mogu predstavljati relativno povoljna staništa za neke vrste divljači, ali u pojedinim slučajevima iste vrste mogu predstavljati izravnu ugrozu prema stanovništvu (npr. lisice, kune, čagljevi, vrane itd.). Zbog toga se preporučuje poštivalti počela socijalnoga kapaciteta, kao što je to slučaj u zemljama srednje i zapadne Europe.

Sukladno navedenom preporuka je održavati sljedeće **SOCIJALNE KAPACITETE DIVLJAČI**:

Vrsta divljači	Socijalni kapacitet
Jelen obični (<i>Cervus elaphus</i> L.)	0 grla
Srna obična (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	0 grla
Svinja divlja (<i>Sus scrofa</i> L.)	0 grla
Jazavac (<i>Meles meles</i> L.)	6 grla
Lisica (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	6 grla
Čagalj (<i>Canis aureus</i> L.)	2 grla
Golub grivnjaš (<i>Columba palumbus</i> L.)	100 kljunova
Vrana siva (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	100 kljunova
Vrana gačac (<i>Corvus frugilegus</i> L.)	300 kljunova

Redukcija divljači obavljat će se u skladu s **PROTOKOLOM ZA POSTUPANJE**, koji će se donijeti u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova, uz moguću pomoć ministarstva nadležnog za poslove lovstva. Protokol treba donijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana odobrenja ovog Programa zaštite divljači.

Svaki obavljeni lov evidentira stručna osoba za provedbu programa zaštite divljači po lovnim godinama u obrascu PZD – 4.

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENI LOV							
LOVNA GODINA	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJA- NJE LOVA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

7. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA

Sve životinjske vrste koje bitno utječu na ovo područje ako stalno ili sezonski obitavaju unutar ili u blizini površina izvan lovišta, u pravilu se u neposrednoj blizini hrane i razmnožavaju, što je u svakom slučaju od presudnog utjecaja kao za pojedine vrste divljači, tako i za iste životinjske vrste. Za vrijeme važenja ovoga programa zaštite divljači utvrđuju se osnovne mjere (briga) o tim životinjskim vrstama u cilju očuvanja i poboljšanja prirodnih staništa divljači, te održavanja bioloških i ekoloških odnosa, uvažavajući mogućnost staništa i područja te biološke zahtjeve divljači i životinjskih vrsta koje bitno utječu na gospodarenje površinama izvan lovišta.

U blizini površina izvan lovišta obitavaju ili prelaze preko šireg područja neke zaštićene vrste sisavaca i ptica, kao i neki vodozemci i gmazovi. Pored gore navedenog potrebno je na površinama izvan lovišta provoditi i sljedeće radnje na praćenju i brizi o životinjskim vrstama:

1. stalno praćenje obitavanja drugih životinjskih vrsta uz površine izvan lovišta s ciljem sprječavanja njihovog ulaska
2. evidentiranja pojave novih vrsta uz područje izvan lovišta te utvrđivanja vremenskog intervala obitavanja sezonskih, odnosno prolaznih vrsta,
3. stalno praćenje bioloških zahtjeva životinjskih vrsta u pogledu mjesta hranjenja i utvrđivanja izvora – porijekla hrane,
4. praćenje ponašanja i zdravstvenog stanja životinjskih vrsta i dojava nadležnim ustanovama o pojavi uginuća i nađenim primjercima uginulih životinjskih vrsta, uz evidentiranje uzroka uginuća na dojavu iste ustanove ili prema vlastitoj procjeni,
5. evidentiranje broja žive i uginule mladunčadi po leglu, odnosno gnijezdu u cilju praćenja općeg stanja i broja unutar populacije pojedine životinjske vrste,
6. sprječavanje uništavanja okota, legla, gnijezda i jaja životinjskih vrsta te uništavanje mladunčadi i odraslih primjeraka,
7. pojavom svake životinjske vrste koja nije divljač na području površina izvan lovišta, tražiti od nadležne ustanove poduzimanje odgovarajućih mjera u cilju sprječavanja šteta na samoj površini izvan lovišta,
8. pojavom prekomjernih šteta na površinama izvan lovišta počinjenih po životinjskim vrstama, zatražiti pripadajuću naknadu u skladu sa zakonskim propisima.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode, Grad Osijek zatražio je i dobio od Ministarstva zaštite okoliša i energetike, Uprave za zaštitu prirode, Uvjete zaštite prirode za površine izvan lovišta, odnosno za Grad Osijek (KLASA: UP/I 612-07/18-71/15; URBROJ: 517-07-2-2-18-4) od 15. ožujka 2018.

Ukoliko se na području Grada Osijeka pojave potreba za uzmeniravanjem ili izlučivanjem strogo strogo zaštićenih životinjskih vrsta i određenih ostalih životinjskih vrsta (prvenstveno ptica sukladno direktivama o pticama i staništu) Grad Osijek dužan je ishoditi dopuštenje od strane nadležnog državnog tijela odnosno ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode. Nakon toga će ministarstvo nadležno za poslove lovstva propisati uvjete i načine uznemiravanja odnosno izlučivanja uz upotrebu lovačkog oružja. Eventualno izlučivanje ostalih životinjskih vrsta mora se evidentirati u obrascu PZD – 4 „Oblasti izlučivanja ostalih životinjskih vrsta“.

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

OBAVLJENO IZLUČIVANJE OSTALIH ŽIVOTINJSKIH VRSTA							
LOVNA GODINA	PODACI O IZLUČENOJ VRSTI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN IZLUČENJA	PODACI O IZLUČITELJU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE IZLUČENJA
	VRSTA	SPOL (m:ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							
1.04..... / 31.03.....							

8. PRIKAZ POTREBNIH FINANCIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI ZA RAZDOBLJE OD 2018./19. DO 2027./28. GODINE

Financijska sredstva potrebna za provedbu programa zaštite divljači u prvom redu odnose se na mjere za sprječavanje šteta od i na divljači, na mjere zaštite divljači i ostalih životinjskih vrsta te nabavu zaštitnih sredstava, potrebne opreme i potrošnog materijala. Prikaz financijskih sredstava sastoji se od troškova koji će nastati provođenjem propisanih mjera, a na visinu troškova izravno utječu vrste i broj divljači koja će se pojaviti na površinama izvan lovišta, kretanje cijena novonabavljene opreme ili potrošnog materijala, kretanje cijena pojedinih sredstava i radova utrošenih u svrhu zaštite divljači i sprječavanja šteta od divljači i slično. Prikaz financijskih sredstava daje se za razdoblje važnosti Programa zaštite divljači Grada Osijeka odnosno za razdoblje od 1. travnja 2018. do 31. ožujka 2028. godine.

FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI	Jedinica mjere	Količina planirano	Količina ostvareno	Jedinična cijena kn	UKUPNO kn
1. OPREMA I POTROŠNI MATERIJAL					
Kemijska zaštitna sredstva	l/kg/kom				
Biološka zaštitna sredstva	l/kg/kom				
UKUPNO 1.					
2. TROŠKOVI RAZNIH MJERA					
Preventivne	broj mjera				
Dijagnostičke	broj mjera				
Kurativne	broj mjera				
Higijensko – zdravstvene	broj mjera				
UKUPNO 2.					
3. STRUČNE SLUŽBE					
Provoditelj Programa zaštite divljači	djelatnika				
Provoditelj odstrjela	djelatnika				
Ophodarska služba	djelatnika				
Interventni tim	djelatnika				
UKUPNO 3.					

FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI	Jedinica mjere	Količina planirano	Količina ostvareno	Jedinična cijena kn	UKUPNO kn
4. RADOVI					
Uređenje zelenih površina	dana/ljudi				
Uklanjanje drveća i grmlja	dana/ljudi				
UKUPNO 4.					
5. OSTALI TROŠKOVI					
UKUPNO 5.					
SVEUKUPNO TROŠKOVI NA PROVEDBI PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI					

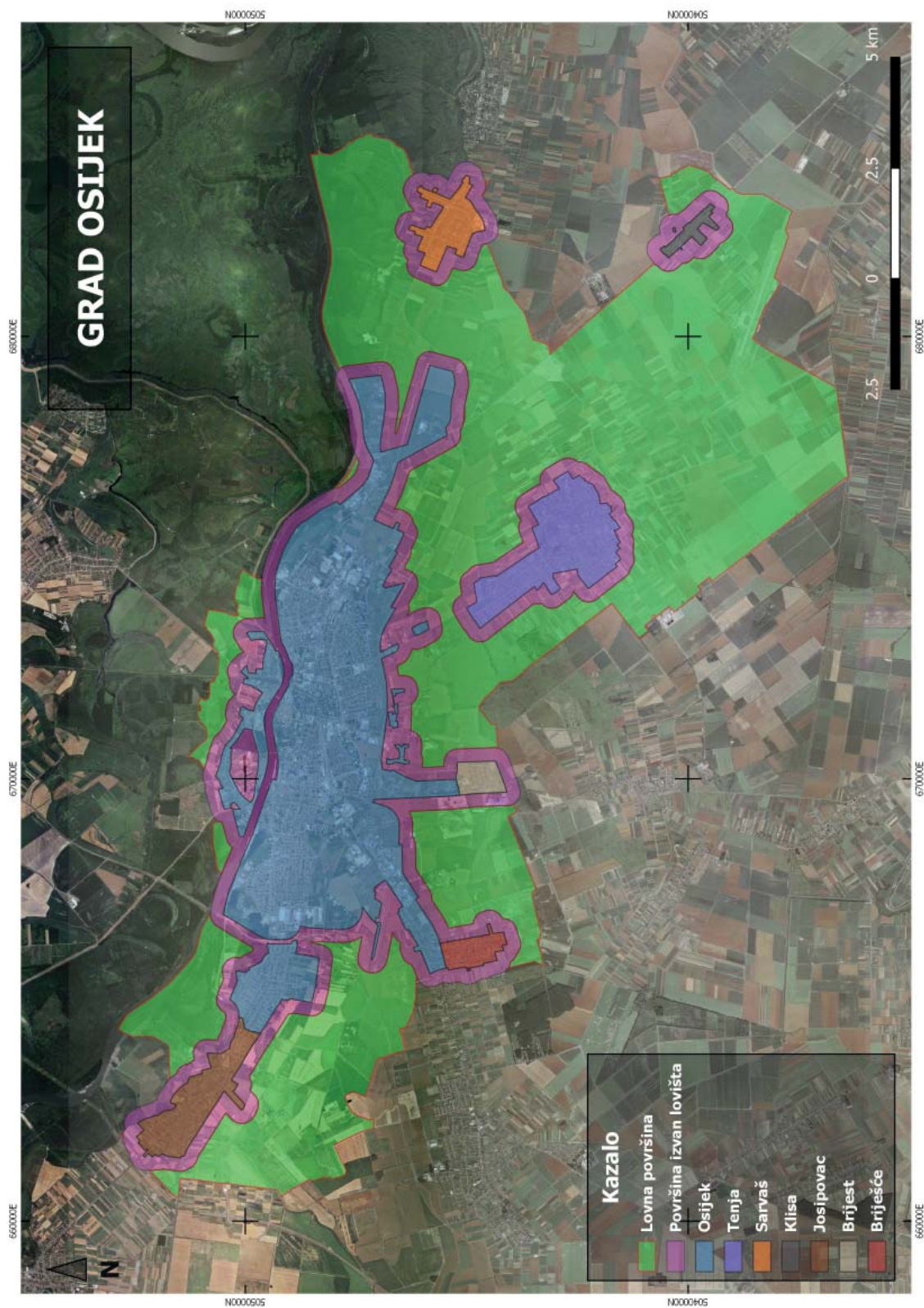
9. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI

Kronika zaštite divljači za svaku lovnu godinu evidentira kronološkim redom sva zbivanja na površinama izvan lovištu koja bitno utječu na primarnu namjenu površina, a naročito:

- broj divljači i životinjskih vrsta koje stalno ili povremeno pojavljuju ili obitavaju na površina izvan lovišta ili preko njega samo prelaze;
- štetan utjecaj važnijih elementarnih nepogoda (padavine, visina snijega, mrazevi, temperature);
- stanje biljnih zajednica i životinjskih vrsta;
- dolazak i odlazak sezonskih vrsta;
- aktivnosti stručne službe za provedbu programa zaštite divljači;
- štete od i na divljači i površinama izvan lovišta;
- opažanja i nalaze strogo zaštićenih divljih svojti koje utječu na gospodarenje površinama izvan lovišta;
- antropogeni utjecaji;
- sva zbivanja koja mogu uvjetovati reviziju programa zaštite divljači.

PRILOZI

Karta površina izvan lovišta

Zapisnik Stručnog povjerenstva za pregled Programa zaštite divljači

ZAPISNIK

sastavljen 25. rujna 2018. godine u Osijeku povodom pregleda usklađenosti elaborata Programa zaštite divljači za Grad Osijek (u daljnjem tekstu: „elaborat“) sa Zakonom o lovstvu („Narodne novine“, broj: 140/05., 75/09., 14/14. te 21/16., 41/16. i 67/16. – OUSRH, 62/17.) te posebnim propisima i aktima koji se odnose na gospodarenje divljači.

Grad Osijek podnio je Ministarstvu poljoprivrede zahtjev kojim je zatražio pregled elaborata radi odobrenja.

Ministarstvo poljoprivrede, temeljem navedenog zahtjeva te članka 46. stavka 3. Zakona o lovstvu osnovalo je Odlukom Povjerenstvo za provedbu ispitnog postupka pregleda elaborata programa zaštite divljači (KLASA: UP/1-323-03/18-02/09, URBROJ: 525-11/1026-18-2) od 9. srpnja 2018. godine u sastavu:

1. mr. Domagoj Križaj, dipl. ing. šum. – predsjednik
2. Dunja Đurinac, dipl. ing. šum. – član
3. Ilija Pranjić, dipl. ing. agr. - član

i dalo mu u zadatak da obavi ispitni postupak pregleda predloženoga elaborata i da svoje mišljenje Ministarstvu poljoprivrede.

Predloženi elaborat izradio je Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek (licencija broj 0860).

Povjerenstvo se sastalo i radilo dana 25. rujna 2018. godine, a radu Povjerenstva prisustvovali su predstavnici Grada Osijeka i izrađivač elaborata.

Povjerenstvo za provedbu ispitnog postupka u vremenskom razdoblju koje je imalo na raspolaganju, nije utvrdilo nedostatke prema Pravilniku o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači („Narodne novine“, broj: 40/06., 92/08., 39/11. i 41/13.), Zakona o lovstvu te provedbenih propisa donesenih temeljem Zakona.

Predloženi elaborat sadrži sve dijelove propisane Zakonom o lovstvu i ostalim pratećim provedbenim propisima.

Nakon pregleda elaborata programa zaštite divljači povjerenstvo donosi sljedeći:

ZAKLJUČAK

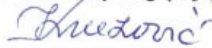
1. Elaborat je potrebno dopuniti sljedećim:
- ishoditi prethodnu suglasnost MZOIE.
2. Grad Osijek dužan je u roku od 15 dana od dana ishoda prethodne suglasnosti MZOIE dostaviti na uvid u Ministarstvo poljoprivrede jedan primjerak usklađenog elaborata u skladu s točkom 1. ovoga Zaključka.
3. Provjera usklađenosti Programa zaštite divljači provest će se uredski prema ovome Zapisniku i radnoj inačici Programa zaštite divljači.
4. Predlaže se Ministarstvu poljoprivrede:
 - a) da na temelju članka 45. stavka 2. Zakona o lovstvu da suglasnost na program zaštite divljači za površinu Grada Osijeka, za vremensko razdoblje od 1. travnja. 2018. do 31. ožujka. 2028. godine ako se u danom roku ishodi prethodna suglasnost i dostavi usklađeni elaborat ili

b) da na temelju članka 45. stavka 2. Zakona o lovstvu odbaci program zaštite divljači za površinu Grada Osijeka, za vremensko razdoblje od 1. travnja. 2018. do 31. ožujka. 2028. godine ako se u danom roku ne ishodi prethodna suglasnost i ne dostavi usklađeni elaborat.

5. Nakon provedenog postupka odobravanja sukladno točki 1. podtočki a) ovoga Zapisnika, Grad Osijek je obavezan u roku od 30 dana od dana primitka Rješenja o odobrenju Programa zaštite divljači za Grad Osijek dostaviti u Ministarstvo poljoprivrede na ovjeru dva primjerka uvezanog elaborata te jedan primjerak u elektroničkom zapisu na optičkom mediju.

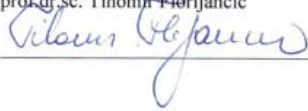
Za Grad Osijek

Savjetnik u Upravnom odjelu za gospodarstvo Grada Osijeka
Nada Knezović, dipl. ing. poljoprivrede.

Za izrađivača

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Ovlašteni izrađivač:
prof.dr.sc. Tihomir Florijančić

Za Povjerenstvo:

1. mr. Domagoj Krizaj, dipl. ing. šum.

2. Dunja Đurinac, dipl. ing. šum.

3. Ilija Pranjić, dipl. ing. agr.

Rješenje o uvjetima zaštite prirode

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA
I ENERGETIKE
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
tel: +385 1 3717 111, faks: +385 1 3717 149

KLASA: UP/I 612-07/18-71/15
URBROJ: 517-07-2-2-18-4
Zagreb, 15. ožujka 2018.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike temeljem članaka 20., 45. i 236. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/2013) vezano uz članak 109. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 15/2018), povodom zahtjeva Grada Osijeka, F. Kuhača 9, 31000 Osijek, podnesenog putem izrađivača Programa zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka, Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, donosi

RJEŠENJE

- I. Gradu Osijeku, F. Kuhača 9, 31000 Osijek, za izradu i provođenje Programa zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka, izdaju se

uvjeti zaštite prirode

1. Svaki pronalazak uginule ili ozlijeđene strogo zaštićene životinjske vrste odmah prijaviti nadležnom ministarstvu i Hrvatskoj agenciji za okoliš i prirodu;
2. U dijelovima područja Programa zaštite divljači koji se nalaze unutar granica zaštićenih područja: park prirode „Kopački rit“, regionalni park „Mura-Drava“, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Park Kralja Petra Krešimira IV“, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Perivoj Kralja Tomislava“ i spomenik parkovne arhitekture „Park u Tenji“ sve planirane lovne aktivnosti obavljati u suradnji i uz suglasnost nadležne javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjem;
3. Na području posebnog zoološkog rezervata „Uže područje upravljanog prirodnog rezervata Kopački rit“ nije dopušteno obavljanje nikakvih lovnih aktivnosti;
4. U zoni radijusa 300 m oko aktivnih gnijezda strogo zaštićenih ptica nije dopušteno provoditi lovne aktivnosti u vrijeme njihovog razmnožavanja;
5. Osim divljači opisati (biologija i morfologija) i ostale životinjske vrste koje dolaze na području obuhvata Programa zaštite divljači, s posebnim naglaskom na strogo zaštićene vrste (sukladno Pravilniku o strogo zaštićenim vrstama), a popis kojih je naveden u Stručnoj podlozi;
6. Na području ekološke mreže za ciljne vrste ptica primjenjivati osnovne mjere očuvanja propisane u Prilogu I. Pravilnika o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (Narodne novine, broj

- 15/2014), sukladno identifikacijskom broju područja navedenom u Stručnoj podlozi;
7. U poglavlju Kronika programa zaštite divljači i u Obrascu za evidentiranje ugroženih i strogo zaštićenih vrsta i ciljnih vrsta područja ekološke mreže RH (prilog Stručne podloge) potrebno je evidentirati opažanja i nalaze rijetkih i strogo zaštićenih vrsta sukladno uvjetu br. 5., a podatke iz Kronike i Obrazac jednom godišnje dostavljati Hrvatskoj agenciji za okoliš i prirodu.
- II. Uz ovo rješenje koje je sastavni dio Programa zaštite divljači, priložen je popis dijela zakonske regulative iz područja zaštite prirode i Stručna podloga zaštite prirode za Program zaštite divljači za područje Grada Osijeka, a koju je izradila Hrvatska agencija za okoliš i prirodu.
- III. Nakon ugradnje uvjeta iz točke I., Program zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka potrebno je dostaviti ovom Ministarstvu na izdavanje prethodne suglasnosti.

O b r a z l o ž e n j e

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Uprava za zaštitu prirode zaprimila je od Grada Osijeka, F. Kuhača 9, 31000 Osijek, 19. prosinca 2017. godine zahtjev za izdavanje uvjeta zaštite prirode za izradu Programa zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka, a podnesenog putem izrađivača Programa, Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek.

Program zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka dijelom se nalazi unutar područja ekološke mreže: Područja očuvanja značajna za ptice – Podunavlje i donje Podravlje HR1000016 i Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – Donji tok Drave HR2001308, Kopački rit HR2000394, Dunav-Vukovar HR2000372.

Program zaštite divljači za Površine izvan lovišta na području Grada Osijeka dijelom obuhvaća zaštićena područja: posebni zoološki rezervat „Uže područje upravljanog prirodnog rezervata Kopački rit“, park prirode „Kopački rit“, regionalni park „Mura-Drava“, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Park Kralja Petra Krešimira IV“, spomenik parkovne arhitekture „Osijek - Perivoj Kralja Tomislava“ i spomenik parkovne arhitekture „Park u Tenji“, pa je navedeni plan sukladno članku 22. Zakona o zaštiti prirode potrebno dostaviti na izdavanje prethodne suglasnosti.

Članak 20. Zakona o zaštiti prirode propisuje da u postupku izrade planova gospodarenja prirodnim dobrima vlasnici, nositelji prava ili izrađivači planova dužni su od ovog Ministarstva ishoditi uvjete zaštite prirode, članak 45. propisuje da za planove i programe, za koje posebnim propisom nije određena obveza strateške procjene, Ocjenu prihvatljivosti provodi Ministarstvo u postupku izdavanja uvjeta i prethodne suglasnosti, a članak 236. propisuje da pravne i fizičke osobe koje gospodare i/ili upravljaju prirodnim dobrima dužne su uskladiti planove gospodarenja prirodnim dobrima s odredbama Zakona o zaštiti prirode prilikom njihove obnove ili prve izmjene i/ili dopune. Članak 109. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode propisuje da postupci započeti prema odredbama Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/2013) do dana stupanja na snagu ovoga Zakona dovršit će se po odredbama toga Zakona.

Razmatrajući predmetni zahtjev sa stanovišta zaštite prirode te imajući u vidu svrhu i značaj istog, ovo Ministarstvo nalazi da treba utvrditi i uvrstiti uvjete zaštite prirode u navedeni plan gospodarenja prirodnim dobrom, te je stoga riješeno kao u izreci.

Za predmetni zahtjev naplaćena je upravna pristojba sukladno Zakonu o upravnim pristojbama (Narodne novine, 115/2016).

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU

Ovo je rješenje izvršno u upravnom postupku te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom na području kojeg tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište. Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja.

Tužba se predaje nadležnom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

Privitak: kao u tekstu

Dostaviti:

- ① Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Vladimira Preloga 1, 31 000 Osijek
(za Grad Osijek, F. Kuhača 9, 31 000 Osijek)
2. Javna ustanova Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko-baranjske županije, Županijska 4/III, 31 000 Osijek
3. Javna ustanova „Park prirode Kopački rit“, Mali Sakadaš 1, Kopačevo, 31 327 Bilje
4. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, Radnička cesta 80, 10 000 Zagreb
5. Ministarstvo poljoprivrede, Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije, Planinska 2a, 10 000 Zagreb
6. Uprava za inspekcijske poslove, Sektor inspekcijskog nadzora zaštite prirode – ovdje
7. U spis predmeta

Prethodna suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i energetike

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA
I ENERGETIKE

10000 Zagreb, Radnička cesta 80
Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149

KLASA: 612-07/18-56/173
URBROJ: 517-05-2-3-18-2

Zagreb, 26. studeni 2018.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Primljeno	03.12.2018	
Klasifikacijski znak	Ustroj. jed.	
035-01/18-09/02	02	
Uredbeni broj	Pril.	Vrij.
2152-94-02-18-146		

Grad Osijek
Franje Kuhača 9
31 000 Osijek

PREDMET: Program zaštite divljači za Grad Osijek
- prethodna suglasnost, daje se

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike temeljem članka 22. stavka 1. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/2013) vezano uz članak 109. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 15/2018), nakon uvida u dostavljenu dokumentaciju: PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI ZA GRAD OSIJEK za razdoblje 01. travanj 2018. – 31. ožujak 2028. godine, koju je izradio Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, za površine na kojima je nositelj prava Grad Osijek, Franje Kuhača 9, 31000 Osijek, daje

prethodnu suglasnost

da je Program zaštite divljači za Grad Osijek za razdoblje od 01. travnja 2018. do 31. ožujka 2028. godine, izrađen u skladu s uvjetima zaštite prirode utvrđenim od ovog Ministarstva, rješenjem (KLASA: UP/I 612-07/18-71/15 URBROJ: 517-07-2-2-18-4) od 15. ožujka 2018. godine.

Navedenim postupkom proveden je postupak Ocjene prihvatljivosti plana, te je ocijenjeno da je predmetni plan prihvatljiv za ekološku mrežu.

Suglasnost na Program zaštite divljači

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

10000 Zagreb, Planinska 2a

KLASA: UP/I-323-03/18-02/09
URBROJ: 525-11/1026-18-4
Zagreb, 3. prosinca 2018. godine

Republika Hrvatska
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
2188/01 GRAD OSIJEK (5)

Prilozi: 10-12-2018		
Klasifikacija: 302-01/18-01/29	Članak: 09-00	Data jed.
Ludžbeni broj: 525-18-7	Pril.	Vrij.

Ministarstvo poljoprivrede, na temelju članka 45. stavka 2. i članka 46. stavka 3. Zakona o lovstvu (Narodne novine br. 140/05, 75/09, 14/14, 21/16 – OUSRH, 41/16 – OUSRH, 67/16 – OUSRH i 62/17), članka 4. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobranja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (Narodne novine br. 40/06 - 41/13) te članka 96. stavka 1. i 98. stavka 2. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine br. 47/09), povodom zahtjeva Grada Osijeka, u predmetu davanja suglasnosti na Program zaštite divljači za površine Grada Osijeka, uz prethodnu suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i energetike (KLASA: 612-07/18-56/173, URBROJ: 517-05-2-3-18-2, od dana 26. studenoga 2018. godine), d o n o s i

R J E Š E N J E

1. Daje se suglasnost na Program zaštite divljači za površine Grada Osijeka s pridržajem ukidanja.
2. Programom zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja utvrđuje se zaštita divljači u razdoblju od 1. travnja 2018. do 31. ožujka 2028. godine.
3. Ovo Rješenje i Zapisnik Povjerenstva sastavni su dijelovi programa zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja.
4. Grad Osijek se obvezuje, u roku od 30 dana od dana primitka ovoga Rješenja, dostaviti Ministarstvu poljoprivrede na ovjeru dva primjerka uvezanog programa zaštite divljači iz točke 1. ovoga Rješenja s priložima i primjerak istog programa u elektroničkom zapisu na optičkom mediju.
5. Troškovi za provedbu ispitnog postupka u predmetu davanja suglasnosti na program zaštite divljači iznose 1.050,00 kn (slovima: tisuću pedeset kuna i ništa lipa) i uplaćuju se na IBAN Državnog proračuna Republike Hrvatske, broj: HR1210010051863000160, s naznakom model: HR 65 i poziv na broj: 7005-191-1079-00217.

Obrazloženje

Grad Osijek podnio je Ministarstvu poljoprivrede zahtjev, zaprimljen 10. travnja 2018. godine, kojim traži da se obavi pregled elaborata programa zaštite divljači za površine Grada Osijeka, radi davanja suglasnosti.

U provedbenom postupku, Povjerenstvo Ministarstva poljoprivrede, osnovano za pregled predmetnog elaborata Odlukom o osnivanju Povjerenstva (KLASA: UP/I-323-03/18-02/09, URBROJ: 525-11/1026-18-2 od 9. srpnja 2018. godine), na sjednici održanoj 25. rujna 2018. godine pregledalo je dostavljeni elaborat iz točke 1. ovoga Rješenja o čemu je sastavljen Zapisnik. Točkom 1. i 2. Zaključka predmetnog Zapisnika navedene su radnje koje je potrebno obaviti prije davanja suglasnosti na predmetni elaborat te su određeni rokovi za te radnje, dok su točkom 5. b) istoga Zaključka propisane pravne posljedice ako se u danom roku ne dostavi usklađeni elaborat.

Usklađeni elaborat dostavljen je u za to ostavljenom roku. Primjerak elaborata (s ugrađenim primjedbama i prijedlozima iskazanim na naprijed navedenoj sjednici Povjerenstva Ministarstva poljoprivrede) uspoređen je s radnim primjerkom razmatranim na pregledu te je utvrđeno da su primjedbe i prijedlozi u bitnome ugrađeni na način kako je to zatraženo Zapisnikom Povjerenstva s pregleda.

Na temelju odredbi članka 22. stavka 1. i članka 45. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine br. 80/13) Ministarstvo zaštite okoliša i energetike donijelo je prethodnu suglasnost na predmetni elaborat.

S obzirom na to da je elaborat iz točke 1. ovoga Rješenja, izrađen u skladu s prethodno navedenim propisima, valjalo je na temelju članka 96. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku riješiti kao u izreci. Sukladno članku 130. stavku 1. istog Zakona, zakonito rješenje kojim je stranka stekla kakvo pravo može se ukinuti u cijelosti ili djelomično ako sadržava pridržaj ukidanja, a stranka nije ispunila obvezu iz rješenja ili je nije ispunila u roku.

Odredbom točke II. Odluke o utvrđivanju visine naknade za provedbu postupaka pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanje suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija za rad Povjerenstva pri pregledu elaborata lovnogospodarske osnove (KLASA: 323-01/13-01/265, URBROJ: 525-11/1032-13-1 od 14. studenoga 2013. godine), određeno je da troškovi iznose 1.050,00 kuna i idu na teret podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je postupio u skladu s točkom 5. ovoga Rješenja i uplatio dana 12. prosinca 2017. godine troškove u cijelosti.

Ovo Rješenje oslobođeno je plaćanja upravne pristojbe na temelju članka 8. Zakona o upravnim pristojbama (Narodne novine br. 115/16.).

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja nije dopuštena žalba, već se može pokrenuti upravni spor, tužbom kod mjesno nadležnog upravnog suda, u roku 30 dana od dana dostave Rješenja.

DOSTAVITI:

1. Grad Osijek,
Kuhačeva 9, 31000 Osijek
2. Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije,
Sektor lovstva
3. Pismohrana.
